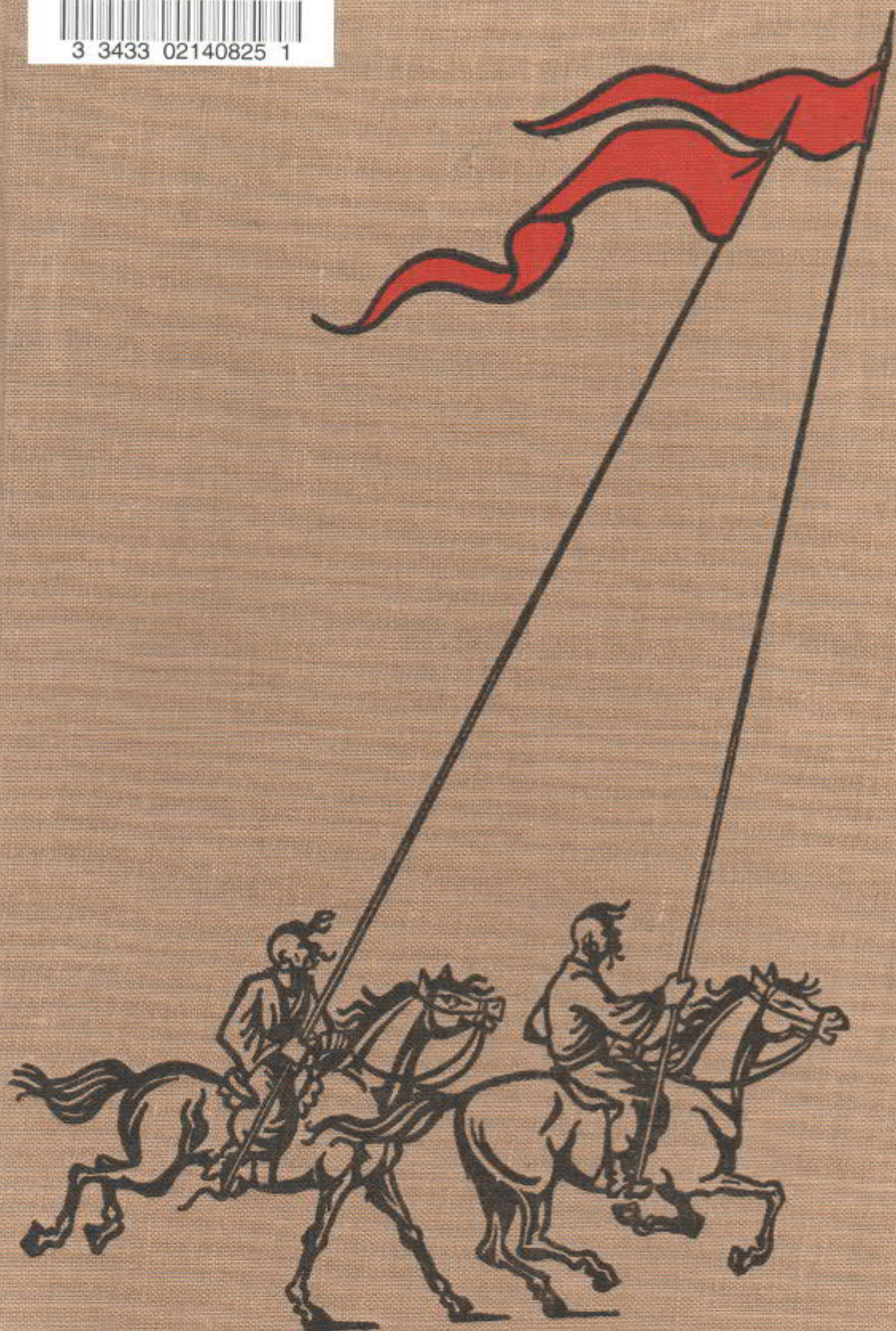

NYPL RESEARCH LIBRARIES

3 3433 02140825 1

The New York
Public Library
ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

*Q VH

96 - 6864

AENEIDA

IVAN PETROVYČ KOTLJAREVSKYJ

AENEIDA

PRAHA 1955

STÁTNÍ NAKLADATELSTVÍ KRÁSNÉ LITERATURY,
HUDBY A UMĚNÍ

Z UKRAJINSKÉHO ORIGINALU
ЕНЕІДА. ВУДАНÉНО НАКЛАДАТЕЛ-
СТВІМ ВИДАВНИЦТВО АКАДЕМІЇ
НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР, КИЇВ 1952.
ПРЕЛОЖИЛИ I. « IV. ČÁST MARIE
MARČANOVÁ, II. ČÁST ZDEŇKA
HANUSOVÁ, III, V., VI. ČÁST JAN
TUREČEK-JIZERSKÝ. POZNÁM-
KAMI OPATŘILI ZDEŇKA HANU-
SOVÁ A OREST ZILYNSKYJ, KTERÝ
TAKÉ NAPSAL DOSLOV. ILUSTRO-
VAL, GRAFICKY UPRAVIL,
OBÁLKU A VAZBU NAVRHL
MIROSLAV VÁŠA.

Část první

Aeneas, chlapík k pohledání,
chlap všemi mastmi mazaný,
schopný a k činu odhodlaný,
v tom předčil všechny Trojany.
Když Rekové, dobyvše Troje,
z ní udělali kupku hnoje,
vzal torbu, šelma mazaná,
z Trojanů vybrav hrstku věrných,
houf otrhanců umouněných,
zakmítal v běhu patama.

Narychlo sbil si z prken čluny,
pustil do moře siného,
každý z nich Trojanů byl plný,
a jel, kam voda nesla ho.
Leč stará Juno, zlá jak psice,
se rozkdákala převelice,
ta na Aenea měla vztek
a umínila si, že musí
dát čertu jeho hříšnou duši,
by po něm nezbyl ani flek.

Ten Aeneas jí trnem v oku
a solí v očích dávno byl,
protivný na každém svém kroku,
že o přízeň se neprosil.
A tohle nejvíc namíchlo ji,
že Aenej narodil se v Troji
a Venuši měl za svou máť
a jeho strýček, Paris mladý,
zneuznav Junoniny vnady,
že Venuši moh přednost dát.

Vykoukla Juno zpoza nebe:
na člunech pluje Trojánek,
cos přišeptla jí mrška Hebe —
Junonu popad velký vztek.
Pávici k saním zapřáhla si,
schovala pod plachetku vlasy,
aby jí drdol nečouhal,
spodničku vzala, šněrovačku,
kus chleba a sůl do plecháčku,
k Aeolu vlítla, sotva vstal.

„Buď zdrav, Aeole, starý kmochu,
no, jak se daří, jak se máš?“
Vešla a rozhlédla se trochu:
„Snad návštěvu dnes nečekáš?“
Talířek postavila s chlebem
před Aeolem, staletým dědem,
na starou sedla truhlici.
„Aeole, naděje ty naše,
sveď s cesty toho Aeneáše
a převrhni mu pramici!“

Znáš toho holomka a rváče,
lumpa nad všechny ničemy,
co lidí ještě nad tím spláče,
že si tak běhá po zemi!
Dělej mu co jen nejhoršího:
ať všichni kolem opustí ho
a nakonec ať zajde sám.
Najdu ti holku černookou,
urostlou, pěknou, štíhlobokou,
tu za odměnu tobě dám!“

„Ach kdepak já už, kam se deru!“
dí Aeol. „Aby ho kat spral!
Za takou cenu rád bych věru
pro tebe něco udělal.
Však — Boreas spí po opici,
Notos hrá k svatbě na vesnici,
Zefír je lump a líná veš,
s děvčaty lítá po svém zvyku;
Euros šel dělat k nádeníkům —
tak vidíš, dělej si co chceš!“

Znám Aenea a na tvé přání
sám pořádně s ním zatočím
a postarám se bez meškání,
aby byl v bryndě, k čertu s ním!
Teď koukej zmizet, vzácná paní,
a nezapomeň na slib daný,
sic nehnu prstem, pánbu ví!
Jestli mě zklameš, máš to marné,
mne dvakrát nikdo nedostane,
kašlu já na tvé přátelství!“

Aeol, než sám se za pec svalí,
své syny větry k dílu má:
nejhorší psotu vyvolalí,
to byla čistá Sodoma!
Moře se vzdulo, rozpoutalo,
hlubokých vírů nadělalo;
zavřískl Aeneas a řval,
pak rozbřečel se jako dítě,
drbal se zoufalstvím tak lítě,
že si až kůži rozškrábal.

Proklaté větry od plic dují,
divoké moře vztekle řve,
Trojané hrůzou nadskakují,
sám Aeneas je bez sebe.
Lodičky jim to pocuchalo,
co vojska světa sbohem dalo,
zhynulo lidí nešťastných!
„Při vousech“, dí on, „Neptunových!
Půl kopy dal bych grošů nových,
jen aby už ten kravál ztich!“

Neptun, ten držel na diškrece,
hlas Aeneášův dobře znal,
hned sebou mrsk — a dolů s pece:
půl kopy, to je kapitál!
A mžikem osedlá si raka,
vyšvihne se naň, zahuláká,
a jako karas — z vody ven!
Kleje a nadává už z dáli:
„Hej, co jste se tak rozeřvali?
Koukejte, ať jste pod mořem!“

Větří se náhle umírnili
a utíkali do svých děr,
jak Laši v lesích když se skryli,
jak tchoř když ježka uviděl.
Neptun vzal koště, mořskou dráhu
vymetl jako na svém prahu,
i shlédlo slunce na ten svět.
Aeneas, jak by zrozen znova,
pětkrát se honem pokřížoval,
poručil chystat na oběd.

Přitáhli prkna pro pohodlí
a po přestálém zármutku,
co na talíře sehnat mohli,
do lačných cpali žaludků:
placky narychlo upečené,
halušky sádlem promaštěné,
pak pivo táhli z korbele,
i kořalky si zavdávali,
od stolů stěží povstávali,
hledali dlouho postele.

Venuše, ne poslední coura,
obratná, aby čert ji vzal,
vidí, jak Aeol synkem cloumá,
že by v něm duši nenechal;
umyla se a našlechtila,
pak svátečně se ustrojila,
jak do tance by chtěla jít:
vzala si čepec brokátový,
šosatý kabát zbrusu nový,
šla pana otce navštívit.

Zeus se právě sklínky chopil,
kořalku sleděm zajídal.
On sedmou osminku už dopil
a zbytky z číšky vylíval.
Venuše přišla, tvářila se
hned kysele a smutně zase,
pak začla plakat, naříkat:
„Můj synek ubohý! Ach táto,
co spáchal, že ho trestáš za to?
Jak s mičudou s ním chtějí hrát!

Kdy takhle dostane se k Římu?
Až v příkopě čert zdechne snad?
Až chán se vrátí vládnout v Krymu?
Sýc až si bude sovu brát?
A to by sotva Juno byla,
paličkou aby nehrozila,
ty její zvyky známe už.
Aby se pořád nevztekala
a vrtochů svých zanechala —
ty sám jí poruč, vždyť jsi muž.“

Jupiter dopil sklenku do dna,
čupřinu svoji načechral:
„No neplač, moje dcerko rodná,
já v slibu vždy jsem pevně stál.
Tvůj syn založí velkou říši,
tam svoji vládu upevní si
a bude v světě velký pán.
Kdekdo mu robotovat bude,
naplodí spoustu synů všude
a velitelem bude sám.

K Didoně jedou teď co hosté,
tam budou slavně hodovat.
On po ní okem házet počne,
až stane se, co má se stát.
Jen jdi, dceruško, nermuť ty se,
odpočiň si a pomodli se,
všecko tak bude, jak jsem řekl.“
Venuše se mu poklonila,
pěkně se potom rozloučila
a pusou dal jí tatíček.

Aeneas procit, rozkoukal se,
své otrhance zavolal,
pak sebral všecko na loď zase
a rozhlédl se, kam plout dál.
A plul a plul, kam vidět bylo,
až se mu moře zprotivilo,
že by byl z kůže vyletěl:
„Kdybych byl v Troji nechal kosti,
co bych si ušetřil teď zlosti,
neflákal bych se po světě.“

Pak s nahým Trojanstvem svým vidí,
že vlna k zemi nese ho;
přistali k břehu, zakotvili
a hned: co k jídlu dobrého?
Usedli, jedli malou chvůli,
aby se trochu posilnili,
a dál šli cesta necesta.
Aeneáš po břehu šel stále,
za nosem pořád dál a dále
a zrovna přišel do města.

V tom městě tenkrát Dido žila,
to město zvali Karthagem.
Rozumná, zdatná paní byla,
že zaslouží si pár těch jmen:
pilná a vůbec pracovitá,
veselá, pěkná, zdravá, hbitá,
jenže už vdova, chudinka;
šla právě městem na procházku,
když potkala tu trojskou chásku,
hned se jich v udivení ptá:

„Odkud, ubozí vandrovníci?
Snad ryby z Donu vezete?
Či z burláků jste uprchlíci?
Kam putujete po světě?
A který čert vás přived k městu
a kdo vám ukázal k nám cestu?
Jaká to banda divná jste!“
Trojané něco zahuhlali,
padli jí k nohám a zas vstali,
začali slušně, zdvořile:

„My všichni tady lid jsme křtěný,
světem nás honí osud náš,
a jak jsme v Troji narození,
nás vodí za nos Aeneáš.
Dali nám Rekové co proto
a pana Aeneáše potom
jak psa vyhnali z Troje ven.
To on nám radil nechat všecko
a plavat s ním za slávou světskou;
a teď víš aspoň, odkud jdem.

Smiluj se, paní dobrotivá,
zahynout bídě nedej nám,
buď milosrdná, spravedlivá,
Aeneáš poděkuje sám.
Vždyť vidíš, jak jsme rozedraní,
nezbylo kouska šatů ani,
mrznem jak štěně na dešti.
Už neдрžíme na parádu
a v žaludku nám kručí z hladu —
takové máme neštěstí.“

Dido, ta hořce zaplakala
a s bílých lící šátečkem
slzičky přitom utírala:
„Kdybych tak měla v domě svém
toho junáka Aeneáše,
hned veselá bych byla zase,
hody bych vystrojila vám.“
Tu Aeneáš jak spad by s nebe:
„Tady jsem, jestli hledáte mne!
Didoně poděkuju sám.“

A hned se spolu objímali
a líbali se dosyta,
za bílé ruce se pak vzali
a povídali tak i tak.
Šli s Didonou v dům pohostinný
a prošli mnoho krásných síní
až do světnice pospolu:
kořalku pili na shledání,
makovec jedli cukrovaný,
až volali je ke stolu.

Pokrmy jedli všelijaké
jen z polévaných pěkných mis,
z klenových talířků a také
ze všeho, z čeho dá se jíst.
Vepřovou hlavu měli s křenem,
pro změnu nudle osmažené
a pak pečené krocany;
co zákusek byl dort a naše
ječná i borůvková kaše
a koláč medem mazaný.

Pak pili pivo, slivovici
a medovinu nakonec,
kořalku obyčejnou všici,
na kamnech voněl jalovec.
Hrdličku hráli na banduře,
fujara zpívala ne hůře,
tam zas pískali na flétnách.
Sanžarivku jim housle hrály,
dívčiny v kole tancovaly
v kabátcích, čizmách, kordulkách.

I měla Dido sestru Hanu,
opravdu děvče jako květ,
svižnou a jako malovanou —
ta k tomu tanci přišla hned
v červené sukni širokánské
a v pěkně vyšívané pasně,
a samé pentle, korále;
před Aeneášem točila se,
hned kolo vlevo, vpravo zase,
a skákala jak na bále.

Aeneáš tak se rozdováděl,
jak hřebci kdybys volnost dal,
Haničku pořád k tanci sváděl
a málem že se neuštvál.
Podkúvky zazvonily o zem,
jak vyskakoval každý po svém,
on v širokánských kalhotách
(do hrsti vzal je při tom tanci),
písničku k tomu notoval si
a přisedával na patách.

Horkého vína plné šálky
po tanci jim pak podali
a mladé žínky štěbetalky
hned nezbednosti začaly.
A Dido, ta si zavýskala,
na kusy šálek roztřískala,
pak pili dál jak posedlí
a pili z rána do červánků
a pak se uložili k spánku;
Aenea sotva odvedli.

Aeneáš v prosu zabořil se,
tam pěkně zahrabat se moh;
kdo chtěl, ten šel spat do světnice,
ten hledal chlív, ten zase stoh.
Už nekoukali vpravo vlevo,
kde padli, usnuli jak dřevo,
jen funěli a chrápali.
Junáci statní, osvědčení,
ti pili až do kuropění,
co zmohli, všecko vytáhli.

Dido však proti kocovině
pila už zrána syricec;
parádu sháněla pak pilně,
oblekla se jak na tanec.
Vzala si čapku ze sametu,
spodničku, korset, brazuletu,
pás ze řetízků stříbrných,
červené botky obouvala,
zástěru přes sukni si vzala,
do ruky šátek jako sníh.

Aeneáš ráno po opici
zajed to slanou okurkou,
umyl se, načesal si kštici,
jak chlapec když jde za holkou.
Dido, ta poslala už jemu,
co vzala nebožtíku svému:
kalhoty, pár bot kožených,
košili, kabát atlasový,
čapku, pás k tomu zámišový
a černý šátek s třásněmi.

Tak sešli se zas, vystrojeni,
a už druh s druhem rozpráví;
začali ihned po snídání
vymýšlet nové zábavy.
A chudák Dido, jak to bývá,
do Aeneáše celá divá,
už nevěděla, kam se dít,
a všechno možné vyváděla,
jen aby víc ho přivábila,
tak se mu chtěla zalíbit.

Hry vymýšlela všelijaké,
jej rozveselit chtěla víc,
aby jak ona řádil také
a zapomněl a nechtěl pryč;
oči si šátkem zavázala,
na slepou bábu si s ním hrála,
Aenea chytat chtěla jen;
Aeneáš ne hned, ale přece
pochopil, za ní otáčel se
a dělal, že je polapen.

A rozmanité hry tam hráli,
jak si to sami zvolili:
jeřába pěkně tancovali
a při flétně zas křepčili.
Tam peška hráli, výskajíce,
taková byla tlačénice,
že nebylo už kam se hnout.
A jiní dámu hráli radši,
mastili karty v mariáši
a nikde nebyl prázdný kout.

Co den se pilo stále více,
jen kořalky co vypili!
Zas hostiny a veselice,
při nich zas všichni řádili;
paní se v Aeneovi zhlíží,
jak nemoc ji ta vášeň tíží,
jak by ji kouzlem uhranul.
Trojané pořád nasyceni,
obutí byli, oblečení,
ač přišli nazí jako kůl.

Měli se k světu všichni věru,
až mladé žínky zlákali,
k děvčatům lezli v podvečeru
a pokoj už jim nedali.
Sám Aeneáš přemlouval paní,
až se šli pařit v horké lázni,
snad došlo k hříchu nakonec . . .
Vždyť po něm bláznila jak děvče,
ztratila rozum, nedivte se,
a ještě pěkná byla přec.

Aeneas zůstal u Didony,
zapomněl na Řím, na svůj cíl.
Na Juno nedbal, co mu po ní,
a hodoval a pěkně žil.
V Didoně viděl už svou žínku
(nevzdechla po svém nebožtíku),
jak Moskal na vsi vyváděl.
Vždyť junák byl on k pohledání,
hezký, vyznal se v milování,
a ostřejší byl nad ocel.

Hráli si spolu po den celý
jak kocour s myší, kterou chyt,
běhali spolu, dováděli
a nemohli se nabažit.
Dido si velkou práci dala:
jednou ho na lov vylákala,
hrom zahnal je až k jeskyni.
Čert ví, co se tam potom dělo,
komonstvo prý nic nevidělo,
jen že tam byli dlouho v ní.

Tak rychle život neutíká,
jak mihneš okem tam a sem,
jak pohádku když někdo říká,
jak pero běží papírem.
Aeneáš dlouho tam byl hostem
a vypadlo mu z hlavy prostě,
kam z vůle bohů poslán byl.
I seděl tam dva roky celé
a byl by možná zůstal déle,
však nepřítel ho vyrušil.

Jupiter kdysi znenadání
s Olympu shléd na naši zem
a do Karthaga pohléd maní,
co je s tím trojským chlapíkem.
I rozkřičel se, hněvem rudý,
až otřáslo se všecko všudy,
a od plic Aeneáši lál:
„Ten cápek takhle poslouchá mne?
Jak moucha do medu když spadne,
jak v bahně čert se zahrabal.

Hned mého posla zavolejte,
chci ho tu mít v tu chvíličku!
Držte ho, dobrý pozor dejte,
ať nezapadne do šenku!
Musím ho poslat na tu zemi,
hledme, jak ten kluk zatracený,
ten Aeneáš tam zljadačil!
Tohle jsou Venušiny spády:
to ona synáčkovi radí,
jak Didonu by pobláznil.“

Přiběhl Merkur udýchaný,
pot s něho lil se prameny,
řemeny celý přepásaný,
na hlavě klobouk slaměný
i patronašku pro parádu
a pytlík se suchary vzadu,
tatarskou knutu za pasem.
Jak vidět, vystrojil se na to,
do dveří vpad a řekl: „Táto,
pošli mě kam chceš s rozkazem.“

„Běž na zem — to je vůle naše,
běž do Karthaga,“ Zeus děl.
„Rozveď s Didonou Aeneáše,
hleď, aby na ni zapomněl.
Ať pluje dál, jak určeno je,
buduje Řím a panství svoje,
ať nesedí jak v seně pes.
A flámovat-li nepřestane,
pak uvidí, co se mu stane!
Tak řekl Zeus, s tím tam běž!“

Merkur se poklonil až k zemi,
před Diem ještě klobouk smek,
přes práh se přenes v okamžení
a do stáje se rozeběh,
tatarskou knutu hodil na zem,
zapřáh — to všecko jedním rázem —
pak s nebe šup — co pes by štěk;
kobylinky žene tryskem, hola,
až drnčí oj a vržou kola,
až skřípe celý vozíček.

Aeneáš zpitý na podlaze
usnul a spal tam, kde si leh;
nesnilo se mu o rozkaze,
když náhle Merkur k němu vběh.
Chytne ho, jako psem jím třase:
„Co děláš? Vodku piješ zase?“
Tak zplna hrdla křičí naň.
„Přestaň se válet, chlastat pořád
a s Didonou se miliskovat —
víš, co ti přikázal náš pán!

Což tohle taky patří k věci,
že tady civíš, lelkuješ?
Tak dělej honem, hni se přeci,
Zeus nehrozí marně, věz!
Nezůstane jen při ostudě,
on z tebe olej mačkat bude,
znáš ho, tak jen si pozor dej!
Koukej, ať ještě dnes jsi v prachu,
a ztrat se, povídám ti, brachu,
po druhé si mě nežádej!“

Aeneáš svěsil chvost jak psisko,
vždyť, jako Kain, byl zbabělec,
měl nos u samé země nízko,
znal Dia, to je jistá věc.
Švih sebou, vyběh zadním vchodem,
svolával Trojany své honem
a shledával je po dvoře:
„Co možná rychle seberte se
a každý všechno své ať snese
a vzhůru, plavci, na moře!“

Sám se pak vrátil do paláce,
aby své hadry posbíral,
dvě truhly krámů sebral hladce
a na loď ihned odnést dal.
Pak nemohl se dočkat noci,
až Dido usne, zavře oči,
bez rozloučení zmizet chtěl.
Opravdu bylo mu jí líto,
vždyť věděl, jak ji zarmoutí to,
a sám ji nerad opouštěl.

Dido, ta brzy pochopila,
co pan Aeneáš zamýšlí,
a ráda by to překazila,
by z toho jen tak nevyšli.
Vykoukla často ze zápecí.
Jako by chtěla pohovět si,
dělala, že se jí chce spát.
Aeneáš myslel, že už dříme,
když se chtěl ztratit, jak my víme,
Dido ho za pačesy — čap!

„Stůj, proklatče, stůj, čertův synu,
nejdřív se se mnou vyrovnáš!
Sic uškrtím tě jako psinu,
jen se hni, teprv uhlídáš!
Tak za pohostinství mi vděčíš?
Mne přivedeš do lidských řečí
a máš z toho jen legraci!
Já hada za řadry jsem hřála
a nevděku se dočkala!
Běda mi! Tak svět odplácí!

Jen vzpomeň, jak jsi přišel ke mně,
žeš neměl ani košili
a jen ty láptě roztrhané
a lokty se ti svítily.
Mít krejcar v kapse — ani zdání,
ke groši nepřivoněls ani,
aspoň že měl jsi kalhoty;
už beztak byly samá díra,
tak nadranc, až to hanba byla
a stydno z té tvé nahoty.

Což nedělám ti pomyšlení?
Už zase popíchl tě ďas,
abys, ty chlape zatracený,
tu neseděl tak dlouhý čas?“
Dido se hořce rozplakala
a s hlavy sobě vlasy rvala,
rudá jak uvařený rak.
Jak posedlá se rozlítla,
jako by byla durman pila,
proklela Aeneáše tak:

„Ty holomku, ty hanebníku,
mamlase, lumpe, frejří,
ty mizero, ty katolíku,
ničemo, lotře, kacíři!
Za to, cos tady ztropil se mnou,
já dám ti ještě na pamětnou,
rozbiju hubu na padrť!
Vyškrábu ti ty oči zrádné,
ty čertův pacholku, ty cháme,
třeseš se jako v mraze chrt!

Jen k čertu rohatému jeď si,
ať každou noc tě pokouší!
Táhni se svými povaleči
a vem vás ďas, vy padouši!
Abyste samou smůlu měli
a hned na místě zdřevěněli
a nikdo z vás živ nezůstal.
To přeju vám i vašim dětem,
ať věčně vláčíte se světem,
zlý osud ať vás honí dál!“

Aeneáš couval od ní zpátky
a ven až za práh světnice,
neohléd se a vyběh vrátky,
jak pes když honí zajíce.
Přiběhl ke svým udýchaný
a v potu jakby vykoupaný,
jak zloděj slepic ve střehu;
do člunu sed a volal na ně,
opřít se do vesel, a řádně!
Plout, nedívat se ku břehu.

Dido se těžce roztruchlila
a jíst a pít už nechtěla,
jen trápila se, hořem nyla
a plakala a křičela.
Hned jako divá pobíhala,
hned zase jako socha stála,
nehty si mohla ukousat;
pak sedla na práh u světnice,
tak utrápená převelice,
že na nohou nemohla stát.

Volala sestru na poradu,
o hoře s ní se podělit,
oplatkat Aeneovu zradu
a srdci svému ulevit.
„Sestřičko Hano, duško milá,
ach, jak bys mě jen potěšila,
na věky ztracena jsem už!
Tak Aeneášem opuštěna
jak děvka, poslední jak běhna —
vždyť to je had, to není muž!

Ne, srdce mé a oči moje
jej zapomenout nemohou,
jen jedno mi už souzeno je:
hrob čeká na mne, ubohou!
Já všechno jsem mu v oběť dala,
svůj lid, svou pověst zanedbala,
bohové, zapomněla vás!
Ach, bolehlav mi vypít dejte,
srdci se rozmilovat přejte,
ať utichne na věčný čas!

Klid nenajdu já ve dne v noci
a bez konce je bolest má!
Aeneáš světlem byl mých očí,
bez něho v světě pro mne tma.
Amorku, kluku neposedná!
Slyšíš, jak sténá Dido bědná?
V kolébce měl jsi umřít hned!
Vězte, vy žínky pěkných lící,
jsou stejní všichni záletníci,
aby je, zrádce, odnes čert!“

Tak Dido, všecka utrápená,
svůj život začla proklínat;
i Hana, ač ji těšit chtěla,
nemohla žádnou radu dát.
Královně zavázala hlavu
a plakala si do rukávu
a chvílemi zas do dlaně.
Pak ale Dido ztichla přece,
poslala Hanu pryč, a že chce
prý vyplakat se pořádně.

Když nárkem unavená celá
šla na lože, byl pozdní čas,
dumala chvíli, přemýšlela,
pak náhle vyskočila zas.
Křesadlo vzala ze zápecí,
koudel a troud a jiné věci
a tiše vyšla z domu ven.
Šla v temné noci do zahrady,
hluboké ticho bylo všady,
křesťanský lid spal tvrdým snem.

Bylo tam pěkně narovnané
na zimu suché rákosí;
když kolem jsou jen stepi samé,
odkud se dříví nanosí?
Už krásně vysušené bylo,
jak prach se snadno zanítilo,
vždyť je tam měli na podpal.
Teď pod ním oheň rozkřesala,
v koudeli plamen rozdmychala,
až náhle velký oheň vzplál.

Ze šatů vysvlekla se zcela,
pak, obklopena plameny,
do ohně házela, co měla,
až na košili poslední.
Na hranici se položila,
už pro dým sotva vidět byla,
a tak se světa odešla.
Tak Aeneáše milovala,
pro něho duši čertu dala
a ten ji odnes do pekla.

Část druhá

Aeneas brázdí modré moře,
na Karthago se otáčí
a marně potlačuje hoře,
utírat slzy nestačí.
Ač od Didony plul dost spěšně,
přec plakal hořce, bezútěšně.
Když uslyšel, jak skončila,
řekl: „Dej, Bože, ať spí sladce
a já abych byl dlouho vládcem,
jiná se do mne zjančila.“

Vtom náhle moře plné pěny
ohromné vlny vzedmulo,
přihnal se vítr rozbouřený
a loděmi to cloumalo . . .
Voda se čert ví odkud hrne,
Trojanům srdce hrůzou trne,
myslí si, že snad utonou.
Koráby vzpínají se stále,
dušičky mají všichni malé,
strachy se ani nepohnou.

Až jeden z trojské kumpanie,
slyšel na jméno Palinur,
ten, co si tak rád zašprýmuje
a nebojí se žádných stvůr,
první z nich setřás uleknutí
a na Neptuna houkl s chutí:
„Co, pane Neptun, provádíš?!
I ty ses k lumpárnám dal svěsti,
že se světa nás míníš smésti,
půl kopy zapomněl jsi již?“

Nadávek vyklopil naň fůru,
k Trojanům potom mluví zvlášť:
„Tak, kluci, hlavy pěkně vzhůru!
Tohle je Neptunova zášť . . .
Kam ale teď se, braši, plavit?
Italskou zemi pustíme z hlavy,
já vlnobití nemám rád
a Itálie není vedle,
jet po moři, to není v sedle,
loď nemůžeš dát okovat.

To tuhle země jinačí je,
co kamenem by dohodil,
je bohatá zem Sicilie,
to bude pro nás dobrý cíl.
Tam zamiřme jen, braši, hnedka
a z útrap nezbude ni špetka.
Tam žije Acest, dobrý král,
tam naberem jak doma síly
a zkrátíme si dlouhou chvíli,
má vše, byť cokoliv sis přál.“

Do Trojských nová síla vjela,
za vesla vzali hrdinně
a každá loďka jako střela
po mořské letí hladině.
Když Sicilští je uviděli,
hned z městečka se rozletěli
na pobřeží je uvítat.
Na všechno se jich vyptávali,
líbali je i objímali
a vedli králi poctu vzdát.

Jak bratra Aeneáše přijal
král Acest, s láskou velikou.
Pozval ho k sobě, než se nadál,
už častoval ho kořalkou.
Sádlem mu namazali housku,
salám tam ležel na ubrousku,
na chléb div mísa postačí.
Všem Trojským dali moučnick bílý
a po domech je rozpustili,
ať jdou, kam se jim uráčí.

Tak započalo hodování . . .
Jak kocour každý slastí před.
Přinesli mísu. Byly na ní
paštiky, rosol, sladký med,
bochánky měkké, rovnou z pece,
telecí játra, kousek plece
a plno koblih smažených.
Ze Aeneáš měl vytrávíno,
začal se cpát a chlatal víno,
div neprask, jaký měl pak břich.

Byť Aeneáš už vzdal hold vodce,
přec rozum svůj si zachoval;
on bohabojný syn byl, otce
ni po smrti se nezříkal.
Svět rozžehnal se s jeho tátou,
když ten se zpil zas vodkou klatou,
a tak vypustil Anchis duch.
Chtěl Aeneas hned tryznu slavit,
žebráky všechny na ní bavit,
by ráj té duši zchystal bůh.

Dal celou trojskou obec svolat
a pak k ní vyšel na dvorek,
že bude od ní potřebovat
radu; a jakou — hned jim řek:
„Trojané, víte to už dávno,
všem křesťanům to bylo známo,
že Anchis býval otcem mým.
Je vinou lihu bez všech půtek,
že zkrátil se mu život knůtek
a nezbyl po něm ani dým.

Zítří chci tryznu uspořádat,
žebráky na ní pohostím,
a raději to neodkládat . . .
Jste všichni srozuměni s tím?“
Trojští si jenom tohle přáli
a v rozjaření všichni řvali:
„Náš Aeneáši, přísambůh,
když to chceš tedy vědět, pane,
vše s naší pomocí se stane,
je jeden každý z nás tvůj druh.“

V ten ráz se všichni dali v sháňku
po chlastu, mase, co kdo rád . . .
Těch chlebičků a dalamánků!
Šli pro ně mísy obstarat.
Vařili kaši — jeden z chodů,
dělali s medem sladkou vodu . . .
Pak přišel objednaný pop . . .
Všichni své pány svolávali,
žebráky v městě shledávali
a na zvony pár padlo kop.

Na druhý den pak vstali ráno
a zapálili hranici,
co masa, dosud nevidáno,
plavalo v šťávě kouřící.
Pět kotlů s polévkou tam trůní
a čtvero šíří šišek vůni
a s borščem je jich skoro šest;
skopového je, co kdo ráčí,
i hus a kachen na pekáči,
kdo sní to, chvála mu a čest.

Tam putny s vodkou stojí v řadě,
pivo se čítá na džbány;
všecičko jídlo lejí v kádě,
lžíce už byly rozdány.
Když dopěli tu „Se svatými“,
Aeneáš zaslzel, polk sliny
a baštění hned začalo.
Tak najedli se, nachlastali,
a mnozí pod stolem už spali,
když uctívání skončilo.

Aeneáš k Anchisově slávě
pil s nejstaršími pospolu.
Nic neviděl, jak měl už v hlavě,
a přece nevstal od stolu,
až se mu vystřízlivět chtělo.
Tu začal rozhýbávat tělo,
bledý jak křída vyšel ven.
V kapsách se po měďácích pídí
a pár jich hodí mezi lidi,
ať pamatují tento den.

Pak začal cítit končetiny —
nohy a ruce; v hlavě — tma.
Toť první předzvěst kocoviny,
jak kotě mžourá očima.
Už jako sud se sotva valí,
a ke všemu ho záha pálí.
Tak cestou si to šněroval.
Malátný steskem přišel domů
a svlékat by se chtělo — komu?
Tož v šatech pod lavicí spal.

Když procitl, byl unavený;
srdce měl nějak stísněné,
zkoušel si lehnout s druhé strany,
však hlavou ani nepohne.
Teprve poslouživ si sklenkou
se zázvorovou kořalkou
a navrch žitné vypiv džbán,
vylez a protáhl si kosti,
kýchl a zvolal v bujarosti:
„Hej, kdo chce pít, ať přijde k nám!“

Výkvět se sešel za chvílečku —
s poháry sedli ke stolu.
Jak svině chlemstají svou břečku,
tak tihle táhnou kořalu.
Trojané pili jak se sluší
a o Sicilské, na mou duši,
v té věci není se co bát.
Kdo nejvíc pije z téhle chasy,
vyprázdní naráz čtvrták asi —
toť Aeneášův kamarád.

Aeneáš ocitl se v ráži,
chtěl ňákou podívanou mít . . .
„Přiveďte muže silných paží!“
poručil. „Budou se tu bít!“
Pod okny někde žáci pěli,
cikánky tance předváděly,
slepci si kobzy ladili.
Všude jen rozpustilost samá,
po městě chodí s muzikama
stateční mládci opili.

Páni si sedli na zápraží,
na dvoře v kruhu čeká dav.
Někdo se na zeď vylézt snaží,
z oken pár vykukuje hlav.
Už vidí kráčet zápasníka
oděného jak kyrysníka
a je to Dares. Budí děs.
Na pěstní zápas soka vyzývá
a mohutnou svou tlapou kývá,
jak naježený vrčí pes.

„Hej, kdo se se mnou půjde bít
a kdo chce okusit mou pěst
a ve vlastní se šťávě mýti,
kdo zuby může oželet,
přistupte blíže, drazí páni,
sem na můj dosah, co vám brání?
A já vám kostru zvalchuju,
monokl nasadím vám vkrátku.
Jen přilez, chlubný holobrádku,
ať kotrbu ti zmaluju!“

Už čeká Dares delší dobu,
však kolem ticho panuje.
S ním bít se nechce nikdo. Hrobu
se přece každý strachuje.
„Aj, hledme jen ty boží raby
přede mnou třást se jako baby,
že silní jsou, jsem přesvědčen.“
A Dares smál se jejich hrůze
a sám se vytahoval tuze,
až všem to lezlo krkem ven.

Absest se dohrál. Znenadání
na Entella se rozpomněl;
a nemaje tam déle stání,
pryč odtud pro něj uháněl.
Entella vyhledati mínil,
by se mu o všem pěkně zmínil
a proti Dareovi štval.
Entellos šlachy měl jak z lýka
a odvahu a šíji býka,
opilý právě usínal.

Už našli ho, nebožáka,
jak pod ohradou pěkně spal.
Hned pustili se do chudáka,
začli ho budit, aby vstal.
A všichni nad ním povykují
a kopanci jej povzbuzují . .
Vtom očima už po nich loup,
vynadal jim všech možných čertů,
by nechali už těch svých žertů.
To řek a usnul ještě hloub.

„Kmotře, tak vstaňte, cit přec mějte,“
domlouvali mu víc než dost.
„Vy si mě vůbec nezádejte,“
vyštěkl na ně Entellos;
však poznav, že to z šprýmu není,
když zvěděl o tom ostouzení,
vskočil mrštně, vztek ho chyt:
„Dares? Kdo? Jakže? Stůjte, braši,
já zavařím mu pěknou kaši,
jen kořalky mi dejte pít!“

Dali mu kořalky, ať slouží,
Entell ji vyzunk v jeden ráz,
až cítil, dech jak se mu ouží
a po těle je horko zas.
„A nyní pojďme v jednom šiku
tam k chvástavému uličníku,
toužím mu tričko omastit.
Zbydou z něj kosti a pár zubů,
zbiju ho k smrti jako čubu,
já naučím ho zápasit.“

Už Entell před Dareem stanul
a posměšně si na něj hvízd:
„Ty mrcho, schovej se v tu ránu,
dokud je čas, tak raděj zmiz!
Já rozmačkám tě jako žábu,
roztřesu jako zima bábu,
že zadrkotáš zubama.
A nepozná to ani ďábel,
zda byl jsi Petr nebo Pavel,
a sežere tě s chlupama.“

Odhodil čapku do osení,
rukávy vytáh po loket
a zaťal pěsti. K zápolení
Darea jal se vybízet.
Jak skřípal zuby plný zlosti
a dupal nohou v zuřivosti!
Na Darea šel jako rváč.
Ten želel svého přenáhlení,
Entell ho přetáh bez svolení,
aby prý poznal, co je zač.

A v ráji bozi scházeli se
co hosté k Diu na oběd;
a jedli, pili, bavili se
a lidských zapomněli béd.
Tam každý dostal, co chtěl mítí,
pšeničné vdolky se tam svítí,
jablka, trnky, křížaly,
na mísách plno cukrovinek.
A všichni měli v sobě sklínek,
že sebou sotva hýbali.

Tu znenadání mezi bohy
sám Merkur udýchaný vběh;
jako když kocour na pirohy
se vrhá, stejný měl snad spěch.
„He, he! Vy si tu hodujete,
vlez na záda nám, celý světe!
Buď hanba vám a čert vás vem!
Co nyní v Sicilii dá se,
vás zajímat by mělo, zdá se,
řvou tam jak hordy tatarské.“

Jak tohle bozi uslyšeli,
hned vystrčili z nebe nos.
Každý chce vidět kus té mely
a kouká jako z křoví kos.
Entell dal vyniknout své síle,
vysvlekl se až do košile,
Dareu strkal pod nos pěst.
A Dares, chudák, málem pláče,
jeť Entell nebezpečný ptáček,
jako zlý kozák, na mou čest.

Venuše zkrabatila čelo,
když uzřela tam Darea,
to se jí věru nelíbilo,
i obrátí se na Dia:
„Kěž ochrání ho tvoje ruka,
pro mne by byla hrozná muka,
kdyby snad Entell zvítězil.
Celý svět na mne zapomene,
když Dareu se něco stane,
dej, aby vyšel zdráv, jak byl.“

Ozval se Bakchus, zpitý chlápek,
na Venuši se oboří
a pěstmi se už na ni sápe,
k ní v opilosti hovoří:
„Jdi ke všem čertům, hanebnice,
nestoudná, podlá proradnice!
A Dareovi odzvoní!
Sám postavím se za Entella,
jen co si přihnu; dnes je skvělá . . .
Zeus? Ten se mu nakloní.

Víš, co je Entell za ozdobu?
Je málo chlapců jako on.
Kořalku táhne jako vodu,
za takové dám milion.
Ten ale umí rovnat záda,
co ten jich Dareovi nandá,
víc než kdy vypil kořalky.
Neplatí na mne ten tvůj kukuč,
už se svým Dareem se rozluč,
ten bude čuchat fialky.“

Když Zeus uslyšel ty řeči,
jazykem pohnul s námahou
(to po chlastání se mu zvětšil)
a křik, zda mlčet nemohou.
„Už byste zase jančit chtěli?
Hleďme, jak jste tu zdomácněli!
Já bych vás ale odsud hnal!
Do zápasu se nemíchejte
a pěkně v klidu vyčkávejte,
dokud to jeden nevyhrá.“

Venuše byla uražena.
Padla tu kosa na kámen.
Stáhnuvši ocas jako fena,
do kouta přišla za Martem
a do řeči se s ním tam dala.
Jak ta Diovi nadávala!
Bakchus — ten přihýbal si dál
z Ganymedovy polní flašky,
co vytáhl mu vzadu z tašky,
div na nohou že ještě stál.

Jeden bůh do druhého ryje,
každému chlast stoup do hlavy;
a zatím slunná Sicilie
má plno extra zábavy;
Dares už zbavuje se bázně,
doráží na Entella rázně,
chce mu dát pěsti ochutnat.
Po jeho ráně Entell v kvaltu
se po pátém až natáh saltu
a málem už chtěl zavzlykat.

Chytil ho vztek, i rozjařil se,
ret se mu pokryl slinami;
šikovně k soku přitočil se
a dal mu jednu se strany,
až se mu v očích zajiskřilo;
pak se mu oko zakalilo,
ubožák, padl do trávy.
Zalostné vydávaje steny,
dlouho tak líbal matku zemi
a nosem v ní ryl ponravý.

Entellu všichni blahopřáli,
Aeneáš s pány se jen smál.
Dareovi se vysmívali,
jak předtím všechny přezíral.
Potom ho pod ramena vzali
a na vzduchu ho provětrali,
odevzdaného osudu.
Entella hřeje zlatka v dlani,
kořalku si má koupit za ni,
že neuříz si ostudu.

Aeneovi to bylo málo,
chtěl mít zas jiný candrbál;
přihnul si, v hrdle vysychalo,
uvidět medvědy si přál.
Vtom Litvané už vytrubují,
medvědy k tanci seřazují
a tanec vskutku začíná.
Ubohé zvíře přešlapuje,
točí se, skáče, pohupuje,
že ani včel si nevšímá.

A Aeneáš, ten tak se bavil,
že nečekal nic špatného,
a zdaleka si nepředstavil,
co Olymp chystá na něho.
V tom zase Juno prsty měla
a ona, co si umínila,
to také jistě vykoná;
na boso vklouzla do opánek
a k Iridině míří stánku,
jak známo, ta je mazaná.

Když přišla k Iris, mrkla na ni,
hned běžela s ní do chýše
a tam jí k oušku hlavu sklání,
by žádný bůh to neslyšel;
a pak ji za ně vytahala,
aby snad dlouho neváhala
vše zařídit, dát hlášení . . .
Už Iris na pozdrav jí kyne
a po plédu se shání jiném,
už s nebe na zem uhání.

Na Sicilii ihned slétla,
kde kotvil trojských lodí řad,
a mezi Trojanky se vpletla,
jež měly lodě ohlídat.
Ty nebohé tam v kroužku sedí,
kysele na hladinu hledí,
nikdo je nezval hodovat.
A zatím mužští hody měli
a kořaličku popíjeli,
pět neděl už to trvá snad.

Dívky i paní hořce lkaly,
stesk měly v srdcích veliký;
z hladu teď sliny polykaly
jejich vždy mlsné jazyky.
Své polovičky proklínají,
vždyť kvůli nim se takhle mají,
a křičí jako na lesy:
„Milostpáni se nedaj rušit
a my se máme bez nich sušit,
čert aby spráskal je jak psy!“

Trojané táhli s sebou babu,
šerednou, starou, úskočnou
Beroe, zlou jak ježibabu,
jak starý kořen zkřivenou.
Za ní teď Iris vydává se,
a proto hadry vzala na se,
jdouc za trojskými děvčaty.
By získala je pro své plány,
splnila slib Junoně daný,
nabídla dívkám dobroty.

„Pomáhej pánbu, děti!“ praví,
„jste jako zmoklé slepice,
že sedět vás tu neotraví,
hodujít naši velice . . .
Slzy nám z očí stále tekou,
sedm let po mořích nás vlekou
a uměj se jen vysmívat.
S jinými dovedou se válet,
vlastními pohrdají ale . . .
Odkdypak je takový řád?!

Vyslechněte mě, vdané ženy,
báječnou radu pro vás mám,
i vy, děvčata s vrkočemi,
učiňme konec trampotám.
Zub za zub vyrovnáme účet —
máme tu do smrti snad čučet?
Lodě jim pojďme zapálit.
Pak nebudou se moci hnouti,
k svým ženám znovu počnou lnouti,
jen tak je můžem napálit.“

„Za to ať bůh tě, babko, spasí!“
Trojanky sborem mumlaly,
„to by nás nenapadlo asi
a co bychom si počaly?“
A hned se hnaly ke konvoji . . .
Tam v horečné se práci rojí
a křesá oheň spousta žen.
Každá jen třísky, slámu shání
a všechny mají jedno přání —
aby byl požár založen.

Vyšlehl plamen, jeden, druhý
a kouř se valil do oblak;
na nebi vzplály rudé pruhy,
nebyl to špatný táborák.
Planuly lodě, čluny, prámy,
praskaly silné lodní trámy,
z hořící smůly sálal žár.
A nežli Trojští uhlídali,
jak pěkně Trojanky se hrály,
zbylo už lodí jenom pár.

Když Aeneáš si toho všiml,
lek se a jako stěna zbled,
na všechny Trojské: „Za mnou!“ hřiml
a sám vyrazil první vpřed.
Na poplach zvoní všechny zvony,
rámus je slyšet na tři hony,
Aeneáš křičí ze všech sil:
„Kdo věříš v boha — měj se k dílu,
vem kbelík, sekuru a pilu!
Kdo zas nám takhle zatopil?“

Aeneáš strachy popletený
jak by se minul s rozumem . . .
Jsa celý nesvůj, zdivočený,
skákal a běhal kolkolem.
Ze náuru měl vzdorovitou,
zved svoji hlavu paličatou
a zavyl jako vzteklý pes.
Zlolažnou slinou Olymp třísni
i vlastní svoji matku plísni,
Zeus prý v jeho očích kles.

„Hej ty tam, starče zatrackaný,
na zem se z nebe nekoukneš,
neslyšíš ani tu té hany,
Die! Ty brvou nepohneš.
Máš na očích snad samé bělmo?
Kéž vskutku oslepl bys, šelmo,
že pomoc svou mi odpíráš.
Měl by ses stydět na svá léta,
už brzy bude po mně veta
a jsem tvůj vnuk — já, Aeneáš.

A ty, Neptune šedovousý,
vykutálený jsi mi pán!
Ve vodě přeseď si šosy,
jsi svraštělý jak starý křám . . .
Stačí se pohnout, milý hochu,
vyšplíchnout vody aspoň trochu,
ať zlomí se ti trojzubec!
Brát úplatky — na to jsi čilý,
máš-li však pomoci, v té chvíli
se tváříš jako pitomec.

Váš bráška Pluto, pěkné kvítí,
zas Persefony hlídá ctnost,
v pekle se její láskou sytí
a dosud toho nemá dost.
Přítelíčkuje se tam s čerty,
je samý smích a samé žerty,
o zemi neví celý čas.
On nesnaží se ani málo,
aby to hořet přestávalo,
aby už tenhle požár zhas.

A moje milá, rodná máti
se zase baví bůhví kde;
možná že chlastem čas si krátí
anebo s chlapy laškuje.
Na všechno asi právě kašle,
vyhrne sukni samá mašle,
točí se jako furie.
Buď sama s někým někde spává
či jiné dohromady dává,
na to ji člověk užije.

Co chcete, to si vyvádějte,
pro mne a za mne — čert vás vem!
Na mne si vůbec nepřijdete . . .
jen skončujte s tím požárem;
zařáďte si podle zvyku,
způsobte radost služebníku,
ať se již déle nermoutím.
Kéž z nebe proudy vod se lijí,
já za takovou komedii
vám pěkným dárkem odplatím.“

Sotvaže bohy prosit přestal,
klapačce odpočinout dal,
když lijavec už z nebe pleskal,
v hodině požár dodoutnal.
A z nebe proudy tak se lily,
že každý promok na košili,
honem se schovat pospíchal.
Trojanům kape vzadu z šosů,
už mají vztek na tuhle rosu,
však voda z nebe šplíchá dál.

Aeneáš neví si teď rady
a trápí ho to velice;
má vyplouti či zůstat tady?
Zbyla mu náhka lodice . . .
Až potom svolal shromáždění,
dal celou tu věc k uvážení,
když sám nemoh být rozhodnut.
Dlouho se rada usnášela,
ať cokoliv však vymýšlela,
vždycky se na tom našel chlup.

Jeden z onoho shromáždění
stál mlčky celý zamračen;
bedlivě pozoroval dění
a holí rozrýpával zem.
Byl to ten tulák světa znalý,
své přízně s duchy vždycky dbalý,
ten upír, ten co čáry znal,
zimnici doved zažehnavat
a křesťanskou krev zařikávat,
jenž v stavbě hrází vynikal.

S voly až do Slezska se vydal
a na Krym pro sůl jezdil sám,
a se šprotami obchodoval
a povozníkům všem byl znám.
Byť zevnějškem se nezdál ani,
měl rozumu, až Pánbůh brání,
a slova sypal jako hrách.
Když spočíst něco bylo třeba
či vyložit — to proň byl chleba,
z ničeho neměl nikdy strach.

Krobiáne mu přezdívali,
ač jinak se zval Ochrimem;
tak mi to lidé povídali,
já jsem mu nebyl představen.
Vším si, že Aeneáš se mračí,
a hned se k němu lísá, tlačí,
už jeho ruku do své vzal
a odvedl ho do ústraní;
až ke kolenům se mu klaní
a tohle mu pak povídá:

„Proč hledět na svět otráveně
a proč hned klesat na duchu?
Vypadáš špatně, unaveně,
jak ryba lapáš po vzduchu.
Už vyjasni své smutné líce,
sic žal tě schvátí ještě více,
jen na to plivni, nech to být
a raděj zalez do postele
a ráno, až se vyspíš skvěle,
sto nápadů hned budeš mít.“

Aeneáš uposlechl té rady
a hned si lehl na zem spát,
však oči těkaly mu všady
a spánek nemoh přivolat.
A tak se pořád převaluje,
tříkrát si dýmku zapaluje,
až konečně přec usíná.
Vtom se mu zdá o Anchisovi,
tatiček z pekla se mu zjeví
a tak promlouvá na syna:

„Probuď se, moje milé dítě,
prober se už a protáhni,
tatiček přišel navštívit tě,
jen ty se ho nic nelekni.
Se zprávou v této noční době
mě bozi posílají k tobě:
nemáš si dělat starosti.
Sešlou ti osud bez vší smůly,
bys vykonat moh boží vůli,
v Řím dostat se ti poštěstí.

Seber ty lodě, které zbyly,
a opravit je nemeškej,
dbej, by tví lidé méně pili,
a Sicilii sbohem dej.
Jen vypluj! Bát se nemáš čeho,
už nepřekvapí tě nic zlého . . .
a ještě tohle a už jdu,
zastav se cestou u mne v pekle,
ať popovídáme si v teple,
a já tě všude provedu.

Olympský zákon na to platí,
že peklo minout nemůžeš,
čest Plutonovi musíš vzdáti,
jen tak do Říma dopluješ.
Kázání udělí ti malé
a poradí, jak plout máš dále,
uvidíš, jak si žijí tam.
Strach, že bys zabloudil, je pro smích,
za nosem rovnou puť se po svých,
do pekla cestu najdeš sám.

Buď sbohem, holoubku můj šedý,
už svítá, probouzí se svět;
nuž sbohem, dítě, sbohem tedy . . . !“
a do země se propad děd.
Aeneáš vytrhl se ze sna,
roztřásla ho ta chvíle děsná,
byl celý zpocený jak myš.
Dal všechny Trojany hned svolat
a rozkázal se připravovat,
že kotvy zvednou zítra již.

Sám poděkovat králi pílí
za pohostinství, měl přec stud,
však zdržev se tam sotva chvíli,
zas ke svým spěchal odtamtud.
Chystali se a pakovali,
nového rána vyčkávali,
pak do člunu si každý vlez.
Aeneáš neplul příliš směle,
minulou bouři cítil v těle,
měl moře rád jak kočku pes.

Jakmile Venuše je zřela
zas kolébat se na lodích,
k Neptunu spěchá rozechvělá,
by neposlal jim vichrů zlých.
V ekvipáž usedla si novou
jako pro paní vojvodovou,
koně snad vítr předhoní.
Má vozataje, pro parádu
tři kozáci si sedli vzadu
a kočí práská do koní.

Na něm je kabát přemovaný
z festovné látky plstěné,
bílý a kolem lemovaný,
ten sedm kop stál nejméně.
Na uchu čepice mu sedí,
že každý jenom na ni hledí,
a v ruce drží dlouhý bič.
Z bujnosti práská jím co chvíli
a koně vezou kočár k cíli,
nežli se nadáš, už jsou pryč.

Již přihnali se rachotíce
jako ta hlava kobyly;
Venuše vlítla do světlice
jak koroptvička z obilí.
Neptuna sotva pozdravila,
„Buď zdráv!“ — jen něco prohodila
a k němu si to metelí.
Bláznivá kolem poskakuje,
na pusy jej hned hubičkuje
a rychle přitom šveholí:

„Neptune, jsi můj strýček přece,
krev tedy máme společnou,
ke křtu jsi mě nes, malou, v dece,
zasluž si provždy vděčnost mou!
Ó, zachraň mého Aeneáše,
ať vybředne už z téhle kaše,
ať Trojané už nezkouší.
Což úzkost moje byla malá?
Stěží ji bába zaříkala,
byl zase v tom až po uši.“

Selmovsky Neptun usmívá se,
když nabízí jí stoličku,
a pohledem se na ní pase,
rosolky dal jí na lžičku.
Když pohostil ji, jak se sluší,
a upokojil její duši,
přátelsky se s ní rozloučil.
A Aeneáši plachty dmou se,
už od břehů se vzdálil kousek,
už brázdí vodu lodní kýl.

Nejvyšší Aeneášův lodník,
s nímž se už plavil tolikrát,
co nepokazil žádný podnik,
Taras, kterého měl tak rád,
teď potácí se lodní přídí,
ten pořádně se zase zřídil,
když se zemí se louče, pil.
Aeneáš pro něj poslal muže,
bál se, že do vln spadnout může,
v bezpečí nabude zas sil.

Je zřejmo však, že Taras milý
moh jenom klnout osudu,
neboť i v poslední své chvíli
byl smolař v každém ohledu.
Zakymácel se, v okamžení
do vody spad a už ho není,
jen duši moře navrácí.
Aeneáš nepřál si nic více
než konec nehodám všem, sice
posádku celou poztrácí.

Část třetí

Aeneáš, hospodář své chasy,
se snažil ovládnouti žal,
poplakał si a zavzlykał si
a čtvrták žitné spořádal;
však smutku ještě mnoho zbylo
a srdíčko se kormoutilo,
nebožtík v moři často vzdych;
strach z moře na prsa mu lehal,
až ztrácel víru, nespoléhal
na pomoc bohů olympských.

A větry vyly, pořád bily
všem jeho člunům do zádí;
ty uháněly ze vší síly,
tma, vlny, nic jim nevadí.
Veslaři vesla odložili,
lulečky klidně zapálili
a různé písně bručeli:
kozácké, hezké, záporožské,
moskevské, slušné, ba i sprosté,
na jaké právě vzpomněli.

O Sahajdačném zazpívali
i o Siči — písniček moc,
jak verbovali pro husary,
jak kozák klusal celou noc;
pak o poltavské bitvě s Švédy,
jak matka syna naposledy
šla vyprovodit do pole;
jak pod Banderami se prali,
jak bez halušek umírali,
když přišel hlad a bylo zle.

Nic neděje se tolik rychle,
jak rychle se to vypráví;
ač Aeneas plul velmi rychle,
přece se plavil mnoho dní.
Po moři dlouho projížděli
a o světě nic nevěděli —
i neznal Trojan jediný,
kam, jak a proč se potulují,
kam s Anchisovým synem plují
a co s nimi kde učiní.

A když si už dost poplavali
a pobloudili po mořích,
ejhle — tu zemi uhlídali
a s ní i konec chviliek zlých!
Jakmile k břehu přirazili,
hned z člunů na zem vystoupili
a spěchali se pobavit.
Ta zemička se Kумы zvala
a Trojanům se hezká zdála,
přijala vlídně trojský lid.

Hned zapomněli na zlé cesty
a nastal zmatek, křik a spěch;
neřadí mají všude štěstí
a dobří lidé samý pech.
Trojané síly nešetřili
a hned se všichni vytratilí,
šli shánět, co každý sám chtěl:
ten med, ten kořalku, ten vdolky
a onen mladice a holky,
aby svým choutkám vyhověl.

Že byli hbití světošlapi,
hned byli s každým ty a ty,
po čertech rychlí, svižní chlapi,
nestačil jim sám rohatý.
Se všemi se hned pobratřili,
zasnoubili se, pokmotřili,
jak doma se tu chovali;
na pobízení nečekali,
čeho se chtělo, to si vzali,
vnesli sem zmatek nemalý.

Kde byly bály, tancovačky
a kde se svatba slavila,
kde byly křtiny nebo táčky,
kde děvčata se bavila,
tam Trojané se ihned slétli,
všem ženským dvorně hlavy pletli
a začali jim lichotit;
opili muže do němoty,
odvedli ženy do samoty
a začli s nimi vodku pít.

A ten, kdo měl chuť do karbanu,
měl příležitosti až až;
mazali často ještě k ránu
dudáka, filky, mariáš,
gotýska, bulku, cvika, dardu;
a kdo chtěl užít větší švandu,
o prachy ferbla mazat šel.
Všichni se dobře zabavili,
namlouvali si, hráli, pili,
nečinně nikdo neseděl.

Jen Aeneáš jak bludná ovce
se neúčastnil zábavy;
měl v mysli Plutona a otce,
peklo mu vlezlo do hlavy.
Zanechal Trojské, ať si hrají,
a sám se toulal v širém kraji,
hledal a hledal, šel a šel;
doufal, že někdo mu snad poví,
kudy je cesta k Plutonovi,
kudy je cesta do pekel.

Tak šel a šel, až pot mu kanul
v třech proudech z rusých kadeří;
tu náhle v hustém lese stanul —
a co to na pasece zří?
Chaloupka vetchá tady stála,
na kuří nožce tancovala
a točila se dokola;
i přistoupiv k té barabizně,
nahlédl oknem a pak řízně
na hospodáře zavolal.

Aeneáš stál a dlouho čekal,
až vyjde, kdo je uvnitř skryt;
dobýval se, na vrátka klepal,
chtěl chajdu s nožky převrátit.
Tu vyšla baba neduživá,
hrbatá, žlutá, suchá, křivá,
plesnivá, v očích zákaly,
bezzubá, šedá, poďobaná,
krhavá, celá rozcuchaná,
s boláky jako korály.

Takovou fiflenu když shlédl,
leknutím, chudák, zdřevěněl;
nevěděl, kde je, celý zbledl
a s životem se loučit chtěl.
Když hle, ta ježibaba divá
rozjevila svá ústa křivá
a příšerný hlas zaskuhral:
„A jéje, čuchám člověčinu,
a jsi to ty, Anchisův synu!
A odkudpak ses tady vzal?”

Už dávno na tě čekám, synu,
a vyhlížím tě okénkem,
už myslela jsem, že jsi zhynul,
a hle, tys přivandroval sem.
Už vzkázali mi s nebe vaši,
kam tolik spěcháš, Aeneáši —
tvůj otec tady u mne byl.“
Aeneas kolotoč měl z hlavy
a zeptal se té fenčí baby,
kdo je a jak zná jeho cíl.

„Jsem žena Foiba, bába slavná,
a zvou mě Kumská Sibyla,
na světě žiju odedávna
a dost jsem toho zkusila!
Za Švédů — to jsem byla panna,
a právě rok jsem byla vdaná,
když Tataři sem vnikli k nám,
i kobylinky jsem zakusila
i zemětřesení tu byla,
dodnes z nich, chlapče, hrůzu mám.

Ač nevytáhnu paty odsud,
přec leccos na tom světě znám,
z hvězd umím hádat lidský osud
a lidem v nouzi pomáhám;
znám všechny léky na zimnici,
řkání proti příušnicím,
jak vyhnat vlasy, také vím;
ústřely i mze zaříkávám
i na uřknutí léky dávám
i zmije z těla vyháním.

Ted' pojďme spolu do kapličky,
ve které jasný Foibos dlí,
a slib mu dvě tři jalovičky
a pak se pěkně pomodli.
Nějaký zlaták vypusť z měšce
pro mého Foiba, boha, světce,
a také pro mne něco dej;
služby ti dobré prokážeme,
do pekla cestu ukážeme . . .
Jdi, utři se a neslintej!“

Přišli před Foiba přejasného,
Aeneas čelem o zem bil,
aby Foib z nebe blankytného
mu svoji přízeň přislíbil.
Sibylou to zle lomcovalo,
z úst jí to bílou pěnu hnalo,
oči jí z důlků vylezly;
hlava se hrozně rozježila,
baba se celá pokrivila,
vtělil se do ní rarach zlý.

Třásla se na celičkém těle,
jak buben celá zmodrala,
začla se válet jako sele
a hrozně při tom hekala.
Čím víc se modlil v jedné tuře,
Sibyle bylo čím dál hůře;
a když modlitby odemlel,
pot proudem tekł ze Sibyl;
tu Aeneáš už ztrácel síly,
strachem se, chudák, celý chvěl.

Sibyla přišla trochu k sobě,
pěnu si se rtů utřela,
vzkaz od Foiba jakoby v zlobě
pak Aeneovi bručela:
„Olympští bozi vzkazují mně,
že nebudete pro smrt v Římě,
ty, ani celý průvod tvůj,
však budou tě tam oslavovat,
tvé jméno s úctou vyslovovat —
ty se však z toho neraduj!

Prožiješ ještě život bědný,
budeš se světem sem tam hnát,
a osud hořký, bezohledný
nejednou trpce proklínat.
Juno se ještě nesmířila,
i na pravnicích by se mstila
ta její zloba krutá, zlá;
pak ale budeš žítí pansky,
pak zapomene lid trojanský
na všechny bědy své a zla.“

Ta slova Aeneáše řala,
zoufale za hlavu se chyt,
co Sibyla mu nakukala,
to nechtěl vůbec pochopit.
„Pleteš mi hlavu, jedem stříkáš,
jsem z toho jelen, co mi říkáš,“
křik na Sibylu ze všech sil,
„čert ví, kdo z vás je prolhanější!
Zda nebylo by rozumnější,
kdybych byl Foiba neprosil.

A co má přijít, to ať přijde,
co bůh dá, to snad zmůžeme;
andělé nejsme — jsme jen lidé,
a všichni jednou umřeme.
Jenom buď ke mně milostivá
a úslužná, však nebuď lstivá —
a k otci do pekla mě veď;
rád bych šel z nudy na procházku
a uviděl tu čertí chásku —
nuž — co říkají hvězdy teď?

Nebudu první bohabojný,
kdo ďáblům v pekle poctu vzdal:
Orfeus, jak byl nedůstojný,
a co mu Pluto udělal?!
Herkules taky nebyl anděl
a tak se v pekle rozdováděl,
že všechny čerty rarach bral.
Tak kápní božskou! Za tvé bajky
ti přidám na dvě švonapajky . . .
Nu, řekni — jak mám jítí dál?‘‘

„Hraješ si s ohněm, prosíš, žehráš,“
dala mu baba odpověď,
„to ještě, chlapče, peklo neznáš!
Copak tě omrzela už svět?
Tam v pekle nemilují žerty,
jen strčíš nos mezi ty čerty
a hned je poznáš, potvory!
Nic nepořídíš s pekelníky,
když podají ti s octem fíky,
tak natáhneš hned bačkory.

Však když tam chceš, tak jaké štráchy!
Máš vidět otce, mluvit s ním!
Za pernou práci dáš mi prachy
a já už něco vymyslím,
jak do pekla se dostaneme,
jak mrtvé si tam prohlédneme.
To víš, hloupý, kdo nebere:
kdo u nás nemá prázdnou v hlavě
a umí žítí v boží slávě,
ten třeba s táty kůži rve.

Však dřív než půjdem na zábavu,
slyš několik mých pokynů —
a nadržej si pořád hlavu . . . !
Já znám do pekla pěšinu:
ve velkém lese, černém, hustém
a neprostupném, smutném, pustém
vyrůstá stromek nějaký;
a na něm jabka jako šťovík,
jsou celá zlatá — nevím kolik,
to není stromek lecjaký.

S té jablůněčky živé, věčné
větévku jednu musíš mít;
bez ní by bylo nebezpečné
pak před satana předstoupit;
bez ní se zpátky nenavrátiš
a duši s tělem navždy ztratíš,
Pluto tě vrhne v okovy.
Jdi opatrně, rozhlížej se,
až zaleskne se v černém lese
kdes v houští stromek takový.

A jak budeš mít snítka v kapse,
utíkej odtud ze všech sil;
zacpí si uši, nezastav se,
a ne aby ses obrátil!
Ačkoli budou hlasy křičet,
aby ses ohléd, prosit, kvičet,
ty neohlížej se a běž!
Budou tě stále lákat, vábit,
jen tak, aby tě mohly zabít.
A ukaž teď, co dovedeš . . . !“

Bum bác! A zem se slehla po ní . . .
Aeneas tady zůstal sám;
přemýšlel jenom o jabloni
a běhal pořád sem a tam.
Klopýtal, hledal, moc se znavil,
však chvíličku se nezastavil,
až obklopil ho černý les;
prolézal trní, hloží, křoví,
byl rozedraný od šípkoví
a pak už po čtyřech jen lez.

V tom lese hrozně smutno bylo,
tam nezazníval ptáčků zpěv;
něco tam bez ustání vylo
a řvalo, že až stydla krev;
Aeneas vzýval bohy, matku,
na uši narazil si čapku
a houštinami dále šel;
plazil se, nedával se zlákat;
a venku se už začlo smrákat,
však jabloň ještě nenašel.

Začal se bát v tom hustém lese,
o pomoc volal nebesa,
chvěl se jak list a ohlížel se,
jak hluboko vlez do lesa.
A ještě víc ho polekalo,
když v očích něco zablýskalo,
právě když do rokliny vlít;
diví se, mrká, oči cloní,
neb stojí právě pod jabloní . . .
Hned za větvičku prudce chyt.

A neváhaje ani chvíli,
trh prudce, až strom zapraskal,
a s proutkem v ruce, co měl síly,
se jako divý zpátky hnál;
uháněl odtud jako střela,
až celá zem se pod ním chvěla,
to popsát — pero nestačí.
Utíkal jako běsem štvaný,
trnám a hložím potrhaný,
jak čert byl celý v bodláčí.

K Trojanům příběh vyjukaný
a zůstal ležet na břuchu;
a v potu celý vykoupaný,
jak ryba lapal po vzduchu.
Rozkázal ihned přihnat ovce,
voly a kozly, tučné skopce —
a obětovat bohům všem,
co vládnou peklem, hrůzou, smrtí
a hříšné drtí, rdousí, škrtí,
též Pluto ať je usmířen.

A sotva noc zředená bělí
za kopci v dálce zmizela,
hvězdy se s nebe skutálely
a vzešla doba veselá —
Trojané rychle z lože vstali,
hemžili se a pobíhali,
a tučné býky přihnali;
ďáčkové s popy v svorné družbě
se přichystali k bohoslužbě,
obětní ohně zaplály.

Pop praštil vola mezi rohy
a potom tento svatý muž
sevřel mu hlavu mezi nohy
a do břicha mu vrazil nůž;
vytáhl vnitřnosti i střeva,
prohlížel bachor zprava, zleva,
obracel oči nahoru.
Pak Trojanům i s Aeneasem
vzkaz bohů kňoural zpěvným hlasem,
jak z hvězd jim věstil z bachoru.

A jak tady tak býci řvali
a drmolili ďáčkové,
jak ovce sem tam pobíhaly
a zmítali se kozlové —
Sibyla se tu objevila,
chvěla se, samá pěna byla,
zlostí jí přeskakoval hlas:
„Táhněte k čertu, hloupé tlamy,
s Aeneášem nás nechte samy,
ať sebere vás všechny ďas!

Jsi smělý chlapík, hbitý, střídmy,“
pak na Aenea vyjekla,
„rozluč se teď se svými lidmi
a pojďme spolu do pekla;
už dlouho na tě čeká táta,
snad se mu stýská, snad už chvátá,
pospěšme na tu naši pouť!
Vezmi si pecen chleba v ranci,
v pekle jsou hrozní nenažranci
a nechci hladem zahynout.

Bez jídla to jsou špatné cesty,
vezmi ho dost, když někam jdeš,
i kdybys žvýkal futro z vesty,
kus chleba v pekle nenajdeš.
Co já už se tam nabéhala,
už cestičku jsem vyšlapala,
znám dobře tamní pronárod;
uličky všechny zastrčené,
koutečky, plácky opuštěné,
to všechno znám jak pár svých bot.“

Aeneáš do raňce dal buchy,
a pak si šaty vykasal,
na nohy obul boty z juchty
a důkladně se opásal:
kdyby s tou maškarou pad na psy,
vzal s sebou klacek a též kapsy
měl plné šutru, kamení.
Pak za ruce se spolu vzali
a do pekla se odebrali —
šli k čertům pro rozhřešení.

Čert se mi v hlavě uvelebil
a mně to dále nejde psát,
já přece nikdy v pekle nebyl,
a na mou duši, nechci lhát;
čtenáři milí, nespěchejte
a chvíličku mi posečkejte —
já k starým lidem zajedu,
aby mi rychle pověděli,
co o pekle se dověděli,
co slýchávali od dědů.

Pan Vergilius, všechna chvála,
moc rozumný to člověk byl,
však mezi námi, marná sláva —
on přece v dávných dobách žil.
V pekle se mnoho pozměnilo,
už není, jaké kdysi bylo,
jak nebožtík nám o něm pěl.
Já něco změním, něco nechám
a něco přidám — psát už spěchám,
co od starých jsem uslyšel.

Tak ježibaba Aeneáše
na cestu rychle odvěkla
a rozhlížela se s ním plaše,
kde najdou dveře do pekla.
Tu přišli před nějakou horu,
v ní našli velikánskou noru —
a to byl jejich cesty cíl.
Jít temnou slojí bylo mukou,
Aeneas pořád hmatal rukou,
aby se někam nezřítíl.

Ulice tato na předpeklí,
zle začouzená, špinavá,
smrděla, splašky po ní tekly,
i v poledne v ní bylo tma.
Tam Dřímota se sestrou žila,
Zívota její sestra byla,
ty přišly složit poklonu,
nabídky Aeneovi rámě
i jeho sličné gardedámě
a dál je vedly k Plutonu.

A potom Smrt, jak předpis káže,
jim vzdala poctu kosou svou
a před ní stály v šiku stráže,
které Smrt měla pod sebou:
mor, válka, loupež, hlad a zima,
svrab, neštovice, prašivina
a dalších skvostů celá hráz:
cholera, lepra, růže, vředy
a všechny další lidské bědy,
co bez milosti hubí nás.

To všechno ještě bylo málo
těch běd a strastí pozemských:
hned za Smrtí se přiloudalo
mnoho žen, tchyní, macech zlých.
Šli otčimové, skoupí tcháni,
zeťové, švagři pohněvaní
a kousali se jako zvěř;
švagrové, snachy tady v pekle
se spolu rvaly jako vzteklé —
a dál šla různá jiná sběř.

Bylo tam vidět jiné tváře,
ty papír v zubech žvýkaly,
držely v rukou kalamáře,
za uši pera strkaly.
To všechno páni od radnice,
výběřčí, lidské pijavice,
a všichni další písaři,
adjunkti, správci, komisaři,
zástupci, soudci, aktuáři,
kancelisti a notáři.

A za nimi šli svatouškové,
ti oči k zemi klopi,
pánbíčka měli v každém slově,
nejedli ani nepili,
půst měli nejmíň třikrát týdně
a tvářili se svatě, mírně,
žmoulali pořád růženec;
kdekoho přísně odsoudili,
ve dne se nikdy nebavili,
však zato v noci — měli hec.

A protějškem těch bezbožníků
byl celý houfec poběhlic,
kokety, běhny v jednom šiku
tu stály vedle helmbrechtnic;
ty byly celé ostříhané,
podolky měly uřezané
a stály tady na holo;
též vyumělkovaných panen
rozkošných boků, štíhlých ramen
tu stálo mnoho okolo.

I mladé paničky tu byly,
které si vzaly starochy,
a pak, aby se potěšily,
běhaly samy za hochy;
ti mládenci tu také stáli,
již nedovtipným pomáhali
rodinku pro ně rozplodit;
dál potracené děti stály,
své paní matky proklínaly,
že nedaly jim ani žít.

Aeneáš celý udivený
si tento cirkus prohlížel
a z toho všeho vyjevený
se chudák strachem celý chvěl.
Když uzřel v dálce další divy,
už opravdu byl z toho divý,
srdce mu spadlo ještě níž;
k Sibyle přimknut, oči poučil,
držel se sukně, jen se choulil,
jak před kocourem chabá myš.

Však Sibyla ho dále hnala,
aby se nevzpouzel a šel;
tak rychle baba pospíchala
a Aeneáš ji doháněl,
že běželi jak při závodu.
Tu uhlídali náhle vodu
a na ní přívoz na prámech:
a to byl Styx, ta říčka tady —
sem přicházely duši řady,
spěchaly na protější břeh.

Převozník byl chlap zajímavý,
zlý, rozbručený, hubatý,
jak cikán od slunce byl tmavý
a jako černochoch pyskatý;
oči mu v důlky zapadaly
a hnisem se mu zalévaly,
spečené vlasy měl ten brach;
a z úst mu tekly pořád sliny,
bradu měl jako chundel žíní —
svým zjevem naháněl všem strach.

Košile celá rozdrbaná
se na ramenou plácala,
provázky byla přivázaná,
špína z ní přímo kapala,
děravá byla jako síto —
mé pero vypsát nestačí to;
a což ty jeho sandály!
Z opánek se mu palce draly
a onučky z děr vylézaly —
a kalhoty měl na cáry.

Že neměl pás, ba ani řemen,
utáh je šňůrou na prádlo;
a v kapsáři měl hubku, křemen,
lulečku, tabák, křesadlo.
A tento převozník slul Charon,
byl pyšný nejmíň jako baron,
neboť byl bůžkem, žádný vtíp:
když zabral veslem na havlince,
člun jako pírkó hned v té chvílce
po Styxu letěl jako šíp.

Bylo tu jako na jarmarku,
anebo někde na pouti,
jak stánek obléhali bárku
a rvali se jak kohouti.
Dušička s duší se tu praly
a jako straky krákoraly,
ten tlačil se, ten před něj lez.
Všichni se drali, prodírali,
přeli se, řvali, fackovali —
a každý chtěl, aby ho svez.

Jako to bublá v kvasné kaši
a jako včelí hemžení,
jak šumí to, když řepa kvasí,
tak hlučeli ti ztracení;
prosili, s pláčem bědovali,
k Charonu ruce vztahovali,
aby je do lodičky vzal;
ale ten mocný boží posel
byl umíněný jako osel
a proseb si moc nevšímal.

Sermuje veslem stále více,
mlátí je hlava nehlava,
odhání všechny od pramice
a sprostě při tom nadává,
vybírám, koho se mu zachce;
ty usadí pak na kocábce
a na druhý břeh převezí;
a komu jednou řekne „ba ne“,
ten do loďky se nedostane,
ten věčně musí čekat zde.

Pro Aenea to byla tura
se protlačit tím kahalem,
a tu zde potkal Palinura,
ten býval jeho šturmanem.
Palinur začal ronit slzy
a vykládal mu, jak ho mrzí,
že převozník mu výhost dal;
baba je ale rozehnala
a Aeneovi vynadala,
aby tu dlouho nekecal.

Tak prolézali všemi davy,
až přišli přímo k veslici,
kde onen dědek tvrdohlavý
si hloupě stavěl palici;
řval na lidi jak potřeštěný
a nadával jim všemi jmény,
a plival davu na hlavy;
chudáci kolem postávali
a držkovou tu dostávali —
ať jim to slouží ke zdraví!

Když Charon uzřel nové hosty,
zlobně se na ně podíval,
začal se štětít, byl moc sprostý
a rozzuřeně na ně řval:
„Odkud sem přišla tahle luza,
mám jich tu dost, až jedna hrůza —
že vás tu není ještě víc?
Koukejte zmizet, hopem, skokem,
sic poženu vás sviňským krokem,
že poletíte na měsíc!

Táhněte k čertu, k Belzebubu,
nebo vám držku nabourám,
rozmlátím tlamu, zuby, hubu,
že nepozná vás čerchmant sám!
Ta sebranka mi tady chybí —
a přivandrovali sem živí,
koukejme na tu holotu!
Na vás mám vždycky dosti času,
co čumíte — táhněte k ďas,
teď s mrtvými mám robotu!“

Sibyla ihned pochopila,
jaký je Charon potvora,
staříkovi se uklonila —
Aeneáš stál jak bačkora:
„Nu, podívej se,“ řekla, „starý,
a nezlob se, to škodí zdraví,
my nepřišli sem jenom tak;
copak mě vůbec nepoznáváš,
že se tak sprostě do mne dáváš
a koukáš na nás jako drak?”

Koukni se, neboť paličatý
a jazyk za zuby si strč!
Co je to — koukej — stromek zlatý,
tak vidíš, a teď aspoň mlč!“
A pak mu řekla na té hrázi,
koho to vlastně doprovází,
ke komu, proč a nač jde s ním . . .
Charon se ihned vzpamatoval,
asi tak třikrát zavesloval
a s loďkou přistal přímo k nim.

Aeneáš s babou prostořekou
do člunu bez meškání vběh
a do pekla tou kalnou řekou
hned odplul na protější břeh;
když spatřil však, jak člun je vratký,
že voda teče do kocábky,
měl strach, že potopí je proud;
ale pan Charon přidal vesly —
jak rychle si to vodou nesli,
to nešlo ani postřehnout.

Když přistali jak velcí páni,
hned oba na zem vysadil,
vzal šesták za své veslování,
a kudy jít, jim poradil.
Aenej vzal za ruku svou bonu;
když prošli asi tak pět honů,
v buření, v roji much a včel
stál divný punťa mourovatý,
tři hlavy měl, byl flekovatý,
a na Aenea zavrčel.

Jazyky třemi na něj štěkal
a za nohavici ho chyt;
Aeneáš vykřik, všeho nechal
a chtěl se s Vaňkem poradit.
Však baba křikla na tu čubu
a ucpala jí chlebem hubu,
puntíček lačně žral a žral;
Aeneáš celý vyděšený,
do staré baby zavěšený
se rychle odtud ubíral.

Zde v pekle se mu špatně vedlo,
to docela byl jiný svět,
zhas měsíc, hvězdy, všechno zbledlo,
vše zvadlo jako mrtvý květ . . .
Tam velké mlhy, šedé, kalné,
tam hrozné křiky, táhlé, žalné,
tam pláč a zubů skřípění.
Aeneáš s babou koukal s cesty,
jaké jsou pro hříšníky tresty,
jaká tu mají trápení.

Smůla tam v kotlech klokotala,
síra a nafta planoucí,
i pryskyřice se tam hřála,
plál oheň — hrůza hrůzoucí!
V té smůle hříšníky jak sledě
zde pekli vstoje, vleže, vsedě,
jak kdo si za co zasloužil . . .
To žádná pera nepopíše,
to v pohádkách se neuslyší,
jaký tam hrozný život byl.

Tam pány za to mordovali
a plamen pekla je tam pek,
že lidem volnost nedávali
a štváli je jak dobytek;
vozili dříví za svou vinu,
kosili rákosí a třtinu
nosili čertům na podpal.
Čerti tam na ně dohlíželi,
železným klackem pobízeli,
když někdo z nich už nemoh dál.

Zhavými pruty tloukli, bili
zadek i břicho, prsa, hřbet
těm, co se sami zavraždili,
kterým se zprotivil náš svět.
Ty zalévali žhavým dehtem,
píchali noži, drali nehtem,
aby jim na smrt přešla chuť.
Páchali na nich exekuce
a v hmoždířích jim tloukli ruce,
však museli žít, buď co buď.

Skoupým a boháčům tam lili
tavené stříbro do chřtánu
a lháře lízat přinutili
omastek z horkých kuthanů;
a pro ty, co se neženili,
po cizích koutech skotačili,
pro takové tam měli hák:
tam viseli teď za to tělo,
které tak hříšně dovádělo,
buď tak, anebo všelijak.

Všem stařešinům bez rozdílu,
pánům i s jejich vasaly
zde na kalhoty brali míru,
jak kocoury je mazali.
Byli zde různí vašnostové,
konšelé, páni starostové
i soudcové a písáři,
co podle práva nesoudili
a z úplatků si dobře žili,
lovili v cizím kapsáři.

A všichni moudří filosofo,
co z moudrosti své těžili,
mniši i popi, krutopopi,
aby se sami učili
pohrdat statky pozemskými
a nebrousit jen za ženskými
a sloužit církvi jedině;
aby jak hřebci neřehtali
a hvězdy s nebe netahali —
ti pekli se na samém dně.

Co byli na své ženy slabí,
ve všem jim volnost dávali
a pouštěli je na zábavy,
že po svatbách jen běhaly,
že do půlnoci tancovaly
a mužům za roh zahýbaly —
ti sedí v síře plamenné;
pálí je tady na kahanci,
parohy mají jako daňci
a oči pořád zavřené.

Otcové, kteří svoje syny
jen chválili a hladili
a trpěli jim špatné činy —
teď v naftě se tu vařili;
za to, že synky netrestali
a lajdáky z nich vychovali,
kteří pak tloukli rodiče,
čekali na smrt táty, mámy,
jen aby nárok měli sami
už na zámky a na klíče.

Bylo tam mnoho záletníků,
co mladé dívky sváděli,
lezli k nim v noci po žebříku,
když ležely už v posteli;
kteří jim svatbu slibovali
a lákali a přemlouvali,
až u nich přišli ke svému,
až dívky začla trápit tloušťka,
až měly bříska kulatoučká
a ještě hanbu ke všemu.

Byli tam kupci vychytralí,
co po jarmarcích jezdili,
kde špatné zboží prodávali
a kratším loktem měřili.
Byli tam různí chabrusáci,
židi a machři všelijací
a lichváři a krčmáři;
ti, kteří znali čáry-máry,
ti, kteří „horkou“ prodávali —
byli tam všichni kramáři.

I syčáci a pobudové
a darmošlapi, šejdíři
a hýřilové, necudové
a pijani i kejkliři
a dále všichni podvodníci
a zloději a výtržníci,
krejčí a čepičářský cech
a ševcovský a kominický
i nunvářský a kožešnický —
zde škvařili se v plamenech.

Tam křesťané i nepokřtění
a pánové i mužici,
mladí i starci unavení
a měšťané i šlechtici;
zde bohatých i chudých mnoho,
rovných i s nožičkami do O,
slepce i lidé vidící;
byl tady civil, důstojníci,
panští i státní nevolníci
a popové i farníci.

Teď musím s pravdou ven — ach, ouvé!
nač lhát — proč pravdu neřici:
byli tu nudní pisálkové,
byli tu špatní básníci;
ti bědovali v hrozné muce,
svázány měli obě ruce
jak u Tatarů v zajetí.
Takhle to končí s naší branží,
když při psaní se mozek zamží . . .
Co čeká vás, ó poeti?

Tam jakéhosi nemotoru
škvařili pěkně v kastrole,
měď žhavou na něj lili dolů
a lámali ho na kole.
Ten hnusný chlapík mrzký, nízký
prý duši křivil pro své zisky
a básně druhých vykrádal;
kousička studu neměl ani,
zapomněl osmé přikázání,
z cizího pro své knížky bral.

Aeneáš pokračoval v chůzi
a poodstoupil trochu dál,
však narazil na nové hrůzy,
tam ženská muka uhlídal.
Tam mnoho ženských v boží bázni
pařili ve vařící lázni —
a ty dělaly rotyku;
zoufale, hrůzně, ze vší síly
pištěly, kvílely a vyly,
jako když mají koliku.

Paničky, dívky, báby plačky
tam proklínaly celý rod,
tam proklínaly žerty, táčky
a nadávaly na život;
Jupiter je tam proto zavrhl,
že chtěly mítí vždycky navrch,
že samy sobě byly vším;
ať mužský třeba nechtěl opak,
když ale ženě — jakpak, copak,
tak muselo být po jejím.

Byly tam také děvy Páně,
co znaly boží zákony,
desetkrát denně byly v chrámě
a tloukly bohu poklony;
když viděla je celá farnost,
soudily každou lidskou marnost,
že každý se jich musel bát;
když je však lidé neviděli,
tu křepčily a dováděly —
a v noci — darmo povídat!

Byly tam také krasavice,
co pěstovaly s muži frej:
nevěstky, holky, helmbrechtnice,
co dávaly se na prodej.
Ty žhavou smolou polévali
prý za to, že se přežíraly,
že ani postu nedbaly;
že všelijak kroutily huby
a cenily své bílé zuby
a s mužskými se tahaly.

Pekly se tady mladé paní,
až vlasy hrůzou vstávaly,
buclaté, pěkné, k zulíbání;
ty za starce se provdaly,
a když se jim pak zprotivili,
tu utrejchem je otrávil,
jen aby mohly užít svět
a s mladíky se v lásce tužit,
vesele života si užít
a nemuseti hladovět.

Dál mučily se dámy vzácné,
ty měly lokny z koudele;
jen v společnosti byly krásné
a půvabné jak andělé;
však poslal bys je všechny k ďas,
když v noci svlekly všechnu krásu
a všechnen půvab umyly.
Ty měly v pekle hroznou turu,
těm lepili na tváře smůlu
za to, že svět tak šidily.

Různými pudry, mastičkami
si natíraly nos i líc,
rty malovaly barvičkami,
jen aby mužské spletly víc;
všelijak barvily si vlasy
a nastavovaly si řasy,
jen aby k hříchu sváděly:
břicha si pásem stahovaly
a za ňadra si šátky cpaly,
když žádná prsa neměly.

Kus dále žhavé pánve stály
a v těch se báby škvařily,
co pořád jenom vrčivaly
a o všem možném žvanily;
jen staré časy chválit znaly
a mladé bily, nepřiznaly,
co samy v mládí dovedly:
jak znaly s kluky dováděti
a to, že nejmíň po dítěti
před svatbou na svět přivedly.

Vědmy a čarodějné báby
na kole tady lámali
a na špuličky od hedvábí
z nich čerti žíly motali;
aby prý v noci pokoj daly
a do komínů nelétaly
a nehnaly déšť od polí
a na upírech nejezdily
a hodné lidi nestrašily
a nevěštily z fazolí.

Kuplířky měly osud bídný,
ty v žhavé smůle seděly
za to, že kšeftovaly s lidmi
a dívky k hříchu sváděly;
manželům hloupým ženy braly
a drzým floutkům pomáhaly
nasadit mužům parohy;
a za ty nepoctivé kšefty
jim nyní čerti rvali nehty
a věšeli je za nohy.

Aeneovi až srdce chřadlo,
co žen se kálo za svůj hřích . . .
Jako se z kanců škvaří sádlo,
tak škvařily se na rožnících:
byly tam jeptišky i světské,
byly tam vesnické i městské,
byly tam vdané, svobodné:
v halenách byly, v kacabajkách,
v župáncích byly, v drahých krajkách,
byly to ženy nehodné.

Ti řádně odsouzení všici
zde za hříchy teď pykali;
však došli noví nebožtíci
a na soud teprv čekali;
ohradu jinou měli pro ně
jak pro hříbata nebo koně —
kde směli volně pobíhat.
Když Aeneáš si první prohléd,
ještě se na ně jednou ohléd
a vešel do těch druhých vrat.

Zde v oné druhé kolonii,
spatřiv moc duší, chvíli stál,
jak jeden had do klubka zmijí
se do stáda pak zamotal.
Dušičky se tu procházely,
dumaly pořád, přemýšlely —
co jim soud za to napaří.
Zda budou v ráji mezi svými
plesat se sbory andělskými —
či zda se v pekle poškvaří?

Směly tu spolu debatovat,
o čem kdo chtěl — tak nebo tak,
pomlouvav duše, uvažovat,
s kým která žila, kde a jak.
Boháč lál smrti všemi jmény,
že nemoh rozdělít své jmění,
že bez závěti náhle zhas;
lakomec tesknil, želel, zuřil,
že na tom světě málo užil,
že na zábavu nezbyl čas.

Advokát mluvil bez přestání
a zákony tu vykládal,
jak prodlužoval počet stání,
jak paragrafy kroutit znal.
Mudrc zas mluvil o fysice
a o monádách, ekliptice
a bádal, kde se tu vzal svět.
Větroplach se tu smál a křičel
a vyprávěl, až smíchem řičel,
jak uměl ženské podvádět.

Pan soudce přiznal s nosem vzhůru,
že proces tolik překroutil,
že i s knoflíky na munduru
by na Sibíři dneska byl,
že smrt ho ale zachránila —
co svojí kosou pokosila,
to kat by musel učinit.
Lékař tu chodíval den za dnem
s lancetou, s prášky, s projímadlem
a chlubil se, jak trápil lid.

Hejskové, floutci přelétaví
a šviháci tu bloumali,
chodili pyšně jako pávi,
z nudy si nehty kousali;
oči jen vzhůru obraceli
a smířit se s tím neuměli,
že smrt je směla odklidit;
že na světě moc neužili,
všem hubu utřít nestačili
ani je všechny ošidit.

Falešní hráči, podvodníci
i opilci a čachrání,
štolbové, posli, obřadníci
i lokaji a kuchaři —
nad svými kousky plní pýchy
teď vzpomínali na pletichy,
jak žili a co dělali,
jak po krémách se potloukali,
jak pány vtipně okrádali,
jak z kapes groše tahali.

V podsvětí onom přehlubokém
tam naříkaly kokety,
že není po kom házet okem,
že skončily už zálety.
Báby už tady nevěštily
a prostoduché nešidily.
Bohaté dámy měly vztek,
co rády služky otloukaly;
teď zlostně tady bědovaly,
že musí žít bez služek.

Aeneáš spatřil Dido v davu —
je ohořelá na škvarek . . .
Hned rychle podle dobrých mravů
hluboko před ní čapku smek:
„Buď zdráva! Kde ses tady vzala?
Tak z daleka, až od Karthaga?
A jak to, děvče, vyhlížíš?
Kde jsi se, k čertu, popálila?
Copak jsi dosti neužila?
Prosím tě, že se nestydíš!

Vida ji, svůdnou krasavici,
ona si umře pro lásku . . .
Ruměná, plná, bělolící,
bývalas jako z obrázku;
každý se jenom olizoval.
Kdo teď by se ti obdivoval,
leda snad nějaký jen bloud!
Já nejsem vinen, u všech čertů,
já nenechal tě jen tak z žertu,
dostal jsem rozkaz uprchnout.

Když chceš, dáme to dohromady
a budem zase žít jak dřív,
nu — zakuřme si spolu tady,
už neuteču jaktěživ;
pojd', polaskám tě, pohladím tě,
přitisknu k srdci, políbím tě . . .“
Však Didona mu odsekla:
„Už za mnou nelez, hloupý klacku,
nebo ti зробím z nosu placku . . .
A táhni k čertům do pekla!“

I propadla se v okamžiku . . .
Aeneáš zůstal jako kůl,
a nebyť Sibylina křiku,
tak by se vůbec nepohnul
a nevěděl by, jak by, co by;
a snad by tu stál do té doby,
než by ho někdo řádně zbil,
aby už vdovám nenadbíhal,
aby se mrtvým neposmíval
a ženy láskou nemořil.

Aeneáš s babou běžel dále,
pekelným houštím za ní šel;
vtom hlouček známých nenadále
tu proti sobě uviděl.
Jak svého vládce uhlídali,
hned všichni se s ním objímali
a začlo velké líbání;
Aeneas za smíchu a hluku
si s každým ze svých podal ruku
a našel tyto Trojany:

Tereška, Charka, Peťku, Leska,
Olešku, Jíska, Ochrima
i Šelifona, Paňka, Feska,
Lizona, Stecka, Maxima
a Onufrije, Opanase,
Onysku, Dorka i Tarase;
byl tady Ostap s Ovsejem
a všichni Trojští tady byli,
kteří se v moři utopili
i s Vernyhorou Musijem.

A jak to bývá, sami znáte,
když sejdete se s přáteli:
křičeli páté přes deváté,
mrtvé i živé semleli,
na staré časy vzpomínali
a smáli se a halekali;
sám Aeneáš tu kápo měl,
dlouho se tady bavil s nimi,
rámusil, křičel, dělal šprýmy —
a na svou babu zapomněl.

Sibyle se to hloupým zdálo,
co dělá její klučina,
že děťátko se rozelhalo
a zase znova začíná;
potom už celá vzteklá byla
a tak vykřikla, brebentila,
že Aeneas až poskočil.
Trojští se baby také lekli
a všichni se hned rozutekli —
Aeneáš běžel ze všech sil.

Šli — nevím dobře kolik honů,
nerad bych něco jen tak plác,
když uviděli mnoho domů
a přišli přímo před palác.
Sibyla prstem ukázala
a Aeneovi povídala:
„Tak, tady je pan Pluto náš;
zde bydlí se svou Proserpinou,
zde vládnou, velkou mocí slynou,
teď poklonu jim uděláš.“

A sotva došli k velké bráně
a zamířili do dvora,
šeredná baba houkla na ně:
„Kdo je to?“ řvala potvora.
Ohyzda mezi vraty stála
a na klepadlo zaklepala —
a ještě jednou za chvíli;
řetězy měla kolem pasu,
na hlavě zmije místo vlasů
se ježily a hemžily.

Ta upřímně a bez okolků
všem hříšným poctu vzdávala,
že měli záda jako šmolku,
když řemeny je švihala;
kousala, hryzla, bičovala,
kroutila, bila, špikovala,
drtila, pekla, štípala,
škvařila, ždímalala a rvala,
škrábala, párala a drala
a krev jim z těla cucala.

Aeneáš na žaludek slabý
hned, chudák, celý bledý byl
a zeptal se své ježibaby,
kdo duše mučit nařídil.
A ta mu všechno pověděla,
co ve zdraví se dověděla,
že v pekle Aiak soudcem je,
ač neodsoudí nikdy k smrti,
přec odsouzené strašně drtí,
mučení pro ně určuje.

Tajemné síly otevřely
dokořán obě půle vrat,
Aeneáš s babou dovnitř spěli,
šli Proserpině poctu vzdát
a podati jí na bolesti
to divotvorné zlaté klestí,
jež si tak vroucně přála mít;
však Aenea k ní nepustili,
že paní stůně, vysvětlili —
a div že nezačli je bít.

A tak šli dále do bludiště
královským hradem v podzemí —
vše bylo jako hvězda čisté,
smítečka nikde na zemi;
kované zlatem byly stěny
a všechna okna z mořské pěny,
cín se zlatem tu vévodil
a ocel se stříbrem a mědí;
nádhra ze všech komnat hledí —
to vpravdě panský palác byl.

Aeneáš s hubou otevřenou
si všechny divy prohlížel
a spolu s babou zpotvořenou
oči až navrch hlavy měl;
údivem hvízdal, pomlaskával,
na ježibabu pomrkával,
jejkal a po stehnech se bil.
Zde v radovánkách duše žily,
jež na světě vždy čestné byly —
a Aeneáš je navštívil.

Seděly, ruce měly v klíně,
svátkem byl pro ně každý den,
kouřily lulky vleže, líně
a kořaličku pily jen;
a ne nějakou kalnou s pěnou,
však překapanou, uleženou,
s kmínem a pepřem, s šafránem,
kořalku pěkně odpočatou
s příchutí badiánu s mátou
a s anýzem i s galgánem.

Lahůdky jedly v noci, ve dne,
lívance, buchty, taštičky,
koblihy mastné, keksy jemné
a s kaviárem paštičky,
kyselky, česnek, lilek, šípky,
hadí mor, trnky, hloh a hřібky,
vejce sypaná syrečkem
a volská oka na rendlíku,
dělaná po německém zvyku,
pak zapíjely pivečkem.

Ti, kteří v světě správně žili,
jak na krmníku tady jsou,
však ti, co v světě hříšní byli,
ti mají nyní vojnu zlou;
ti dobří bujně dováděli,
co chtěli mít, to ihned měli,
byl tady vskutku pravý ráj:
křič, spi, lež, skákej, hřmoť a haraš,
chceš rubat? — dobrá — tu máš palaš,
pij, tancuj, zpívej, vykrúcaj!

Svou povýšenost nafoukaně
tu nedávali druhým znát,
a toho chráníž ruka páně,
kdo druhým chtěl se posmívat;
nehněvali se, nezlobili
a zajedno tu všichni byli,
brat s bratrem se tu nechtěl prát;
druh druhu svorně milovali
a veřejně se namlouvali,
pomluv se nemuseli bát.

Nemrzlo ani nepražilo,
jak v bavlence tu leželi,
jak o velikonocích bylo,
jen samý smích a veselí;
splnění každického přání
jak s nebe spadlo znenadání;
všude jen radost líbezná.
Aeneáš, spatřiv tyto divy,
se ptal, kdo jsou ti spravedliví
a zda je baba Jaga zná?

„To nejsou žádní hodnostáři,“
mu odvětila babice,
„neměli čtyři brady v tváři
či peněz plné truhlice;
ne ti, co sedí, ruce v klínech,
v županech pestrých, v karmazínech,
ne rytíři, ne zbojnící;
ne ti, co se jim břicho třese,
ne ti, co křičí: ‚Modleme se!‘,
ne ti se zlatou čepicí.

To vše jsou chudí, staří, chromí,
hlupáky dělávali z nich;
žebráci, psanci, nevidomí,
ze kterých lidé měli smích;
co s prázdnou mošnou chodívali,
co hladoví u plotů spali
a které z dvorů štváli psy;
co hlad a bídu s nouzí třeli
a které lidi provázeli
herdami do zad, kopanci.

Ubohé vdovy chudé, smutné
i panny neposkvrněné,
kterým se nekrátily sukně,
jež uměly vždy říci — „ne!“
Sirotci bez táty a mámy,
co byli na tom světě sami,
ti, kteří smutné těšili,
ti, kteří na zisk nekoukali
a druhým lidem rádi dali
i poslední svou košili.

I stařešina spravedlivá —
nu, páni všelijací jsou —
takových velmi málo bývá,
do toho se moc nehrnou!
Mohou to být i praporčíci
a setníci i plukovníci,
kteří jen dobro činili;
kdož ví, kde se jich tolik vzalo,
vždyť na světě přec bývá málo
těch, kteří neukřivdili.“

„Rekni mi, holubičko sivá,“
Aeneas ještě zvědav byl,
„kde Anchis, otec můj, se skrývá,
že jsem ho dosud nespatril
ani tam v pekle, ani tady?
Což pro něj nejsou žádné řády,
kam by ho měli posadit?“
„Je z boží krve,“ řekla hbitě,
„vždyť s Venuší si spískali tě,
kde bude chtít, tam bude žít.“

Tak šli a různé řeči vedli,
až byli náhle na kopci,
tam unavení na zem sedli
a dívali se po otci,
pátrali mezi houfy lidí,
zdali ho někde neuvidí;
Anchises právě v onen čas
šel zamýšlený dole v davu
a starostí měl plnou hlavu,
kde bloudí jeho Aeneas.

Tu podíval se na kopeček
a svého synka uviděl,
radostí jásal, hořel všecek
a nedočkavostí se chvěl.
Pospíchal svého synka zlíbat,
chvilíčku si s ním popovídat
a vyptat se na bílý svět;
Aenouška svého rozmilého
obejmout, zlíbat líčka jeho
a milý hlásek uslyšet.

„Buď zdrav, synáčku, moje chloubu!“
řek tiše jako pro sebe.

„Není ti hanba, žes tak dlouho
mě nechal čekat na sebe?
Pojďme však ke mně domů radši,
tam povíme si, co nás tlačí,
a budeme mít aspoň klid.“
Aeneáš stál tu jako tuhý,
sliny mu přitom tekly z huby,
umrlce nemoh políbit.

Když Anchis viděl tyhle čáry
a synáčkovo soužení,
sám políbit chtěl chlapce starý,
ale kdež — marné snažení;
začal ho tedy poučovat
a tajemství mu vysvětlovat,
že zplodí krásná děťátka;
jaké to budou bystré hlavy,
jak dobudou si v světě slávy,
jaká to budou vnoučátka.

Tam v pekle právě táčky měli,
tak vida, kterak na to jít,
dívky tam při nich dováděly
a uměly se pobavit;
nejdřív si na havrana hrály,
svatební písně přezpívaly
i koledy a selanky,
věštily z ruky, skotačily,
pomlázkou po zádech se bily
a dávaly si hádanky.

Pletenci zaplétaly hlavu,
pletly si z copů věnečky,
hrály si též na slepou bábu,
skákaly různé tanečky;
přes komín na osud se ptaly
a u oken pak naslouchaly,
házely střívičky a hrách;
svíčičky na skořápky daly,
z olova věštby odlévaly,
žmukaly všude po koutkách.

Sem přived Anchis Aeneáše
a mezi dívky posadil,
jak za hloupého zelenáče
je poprosil a prosadil,
aby ho mezi sebe vzaly;
dívky se prosit nenechaly,
začly mu hádat: — jémine!
co prý ho těší, co ho leká,
po čem si šlape, co ho čeká
a že ho štěstí nemine.

Jedna z těch dívek byla řízná —
a šušky-šušky do ouška,
pružná a rychlá, bujná, svižná
a diblík s tváří svatouška.
Ta znala různá zařikání
a hádání a čarování
jak vysloužilá věstkyně;
lži nejrůznější vymýšlela,
přezdívkou pro každého měla,
v tom byla pravá mistryně.

Hned společnicí se jim stala
a k staříkovi přisedla,
cos do ucha mu pošeptala
a takovou řeč zavedla:
„Teď budu tvému synu hádat
a věštit, předpovídat, bádat,
řeknu mu, co se stane s ním;
znám různá kouzla, čarování
a nezalžu mu slůvkem ani,
vše po pravdě mu předpovím.“

Pak dala do velkého džbánu
různých trav svazek voňavý,
co trhala o svatém Janu,
a k tomu hnízdo pěnkavy:
bazalky, kapraď, hadí mlíčí,
mateřídoušku s petrklíči,
čekanku, šalvěj, laskavec;
a na to všechno vodu vlila,
pár tajemných slov promluvila
a dala na velikou pec.

Džbán pokličkou pak přiklopila,
a jak tam na ohništi stál,
Aenea k němu posadila,
aby prý oheň rozdmýchal;
a když se všechno rozehřálo
a zasyčelo, zakloktalo
a džbán se párou celý třás,
Aeneáš našpicoval uši,
s Anchisem slyšel, na mou duši,
jako by mluvil mužský hlas.

Foukali všichni na uhlíky
a džbánek kloktal ještě víc,
přestaly všechny kviky, vzlyky,
ten v hrnci zařval z plných plic:
„Ó Aeneáši, dost už smutku,
on slavný rod má zplodit vskutku,“
křičelo z hrnce záhrobí:
„ten celým světem vládnout bude
a válčit po všech koncích všude,
a všečen lid si podrobí.

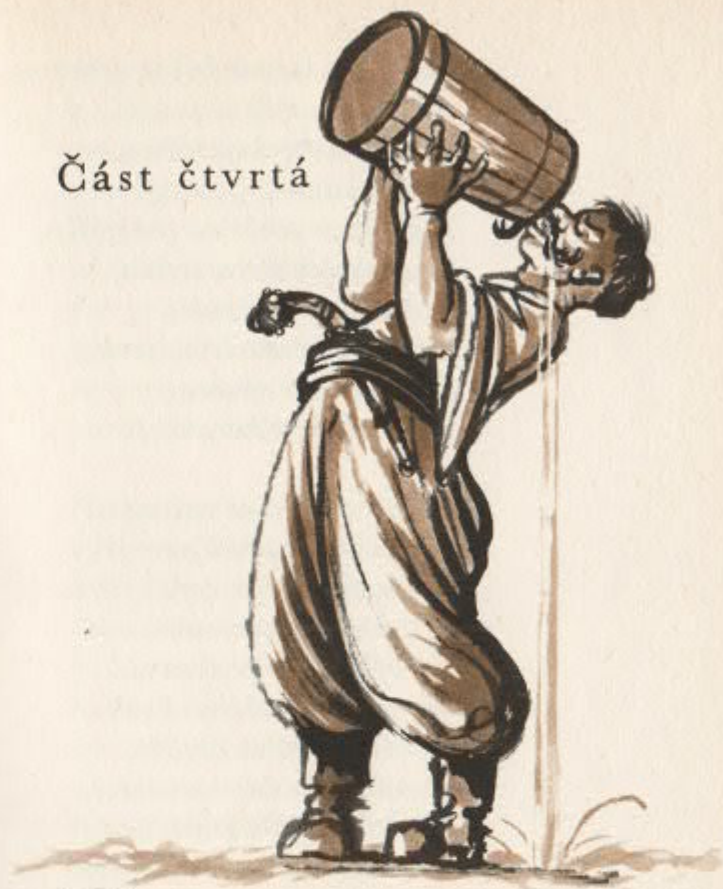
Postaví slavné římské stěny,
v nichž bude jednou pravý ráj,
udělá velikánské změny,
promění celý širý kraj;
tam bude žít, dobře se mívat
až dotud, nežli začne líbat
nějaké nohy pantofel . . .
A nechceš-li být o krk kratší,
rozluč se s panem otcem radši,
nejvyšší čas už, abys šel!“

Anchisovi se nelíbilo,
že se už mají rozloučit,
vždyť shledání tak krátké bylo
a synek už má zase jít.
Eh, žádná pomoc není tady,
Aeneáš musí pryč, je mladý,
vrátit se na svět, žítí dál.
I loučili se, objímali,
slzami hořce oblévali,
Anchis jak kocour v březnu řval.

Aeneas zase šerou nocí
i se Sibylou zpátky šel,
a dokud nezmizel mu s očí,
se za svým otcem ohlížel . . .
K Trojským se vracel pomaloučku,
šel polehoučku, potichoučku,
jak zloděj po špičkách se krad.
Trojští si právě pohov dali,
ve volné chvíli tvrdě spali —
a tak šel, chudák, taky spat.

Část čtvrtá

Tři obědy jak nedeňkuješ,
zažaloudí to v kručadle,
tvá úžina se zasrdcuje,
začne tě střeovat v svíradle.
Když chlamsták hodně zjazykuje
a cpanidlo se nabřichuje,
pak dušuje se radka hned,
zem o praštění užaluješ
a zapomníka zahladuješ,
odčertí z běhu zármutek.

A k čemu marně hubat mlečkou,
cinkačem raděj zaměšcuj,
nenapísníš se najedečkou,
potěšku dušmi penězuj.
Z grošnice dáš-li mi pár míšků,
unovinkuješ třeba slyšku,
a co tě dozví, učekáš;
kam na plavákách člunovati,
jak zalíbizně junovati,
jak zaminerví Aeneáš.

Za tuhle řeč mne nekárejte,
tu nezkomponoval jsem já,
Sibyle raděj vynadejte,
to ona tohle splichtila.
To byla její konversace,
tak začla prorokovat hladce,
co kde má dělat Aeneáš,
kroutila řeč, ta podvodnice,
vymámit chtěla grošů více,
ač neměl nic ten chudák náš.

Z neštěstí vem si naučení,
a co tě čeká, uhodni,
vždyť s vědmou smlouvat dobře není,
do křížku dostaneš se s ní.
Aeneáš poděkoval se jí
za všecka dobrá naučení,
dal dvanáct grošů na ruku.
Sibyla, ta je shrábla zase,
zmizela, jak by propadla se,
přes hlavu stáhla hazuku.

Aeneáš, když se zbavil baby,
k lodím se rozběh, spěchaje;
což jestli Juno vykoukla by
a ke všem čertům hnala je.
Trojané nasedli v té chvíli,
od břehů s chutí odrazili,
vítr je pěkně poháněl;
zas veslovali všichni rázně,
zpcení, jak by vyšli z lázně,
po vlnách pleskot vesel zněl.

Pluli, až náhle větry vstaly –
odkud se vzaly, ďas ví sám –
zaskučely a zahvzdaly,
Aeneas neví kudy kam.
Čluny to houpá, hází, třase,
hned na špičku, hned na bok zase,
čert aby při tom neupad;
Trojané polekáni tuze
jen zuby cvakali v té hrúze
a začali se strašně bát.

Hle, ustal vítr, vlny ztichlé
zas na hladinu ulehly
a z temných mraků měsíc vyhléd,
v nebi se hvězdy zaleskly.
A Trojané hned vzchopili se,
se srdce spad jim strach a tíseň,
hned přestali se smrti bát.
A jak to bývá s lidmi všemi,
když pořádně jsou vystrašeni,
pak ani myš jim nedá spát.

Zas uklidnění, plavci milí
kořalkou spláchli všečen strach,
hned po zemi se rozložili
a chystali se v klidu spát.
Prohnaný jeden chlapík náhle
jak pytel s vozu s lodi spadne
a křičí jako zmatený:
„Je s námi konec, kamarádi,
my všichni zahyneme tady
a načisto jsme ztraceni!

Prokletý ostrov v cestě máme
a vyhnout se mu nemůžem,
pro čluny není cesty žádné,
jen zkáza na nás číhá v něm.
Vládne tam mocná panovnice,
Kirké, ta krutá kouzelnice,
zášť k lidem veliká je v ní,
a kdo si dobrý pozor nedá
a na ostrově spásu hledá,
hned ve zvíře se promění.

Kdož po dvou chodili jste, k stáru
po čtyřech běhat budete,
už jako ten pes na bazaru
na obojek si zvykejte.
A jak už Chochol všecko snese,
kozlem či kozou nestane se;
že budeš vůl, krk za to dám:
ty necháš sebou orat, vláčet,
do pivovaru dřevo svážet,
ne v páru, ale všecko sám.

Lech nebude tu řečnovati,
když panský plášť i župan svlek,
své „nie pozwalam“ tady ztratí,
a zamečí jak beránek.
Moskal se stane kozou tady,
zamekekeká do své brady,
Prušák zastříhá ušima,
zrovna jak liška chvostem švihá,
když myslivecký pes ji stíhá,
když honící psy v patách má.

Jeřábi — Austrijáci dříve —
slouží tu jako rytíři,
dělají strážce přehorlivé,
a Taliáni malíři,
ti ke všemu jsou pohotoví,
zpívají, tančí, čížky loví,
a nejvíc lelky chytají:
v opice zakletí teď prosí,
červený obojek tu nosí
a lidem švandu dělají.

Francouzi, drábi, hrdlořezi
a pochopové od piky,
ti ve psí kůži tady vězí
a koušou lidem kotníky.
Štěkají i na svého vládce,
do hrdla zakousnou se krátce,
i spolu se to často rve:
ten mazanější straší druhé,
roznáší prašivinu všude
a chochol škube na hlavě.

Švýcaři se jak červi plazí,
jak žába kváká Holanďan,
z Čuchonců mravenci jsou nazí,
Zid jako prase zamazán.
Španěl je zaklet do krocana,
krtek je z Portugalce pána,
Švéd musí v lese s vlky výt.
Dán, dobrý hřebec, pána nosí
a medvěd Turek tančit musí —
co teď se bude s námi dít!“

V tom nebezpečí nenadálém
Aeneáš, jeho věrní s ním,
do houfu seběhli se cvailem
podumat nad svým neštěstím.
A dohodli se, co teď dále:
křížovat se a modlit stále,
zápalnou oběť bohům dát,
jen aby Aeol zítra k ránu
dal foukat větrům v jinou stranu,
při životě je zachovat.

I zahnal jinam větry všechny
Aeol, modlitbou smířený,
Aeneáš ušel nebezpečí,
že ve zvíře se promění.
A banda hned se rozjásala,
kořalka z lahví zabublala,
neprolil nikdo kapku z ní;
pak chutě k veslům přiskočili
a veslovali ze vší síly,
jeli jak náš vůz poštovní.

Romenský tabák pokuřuje,
po lodi chodil Aeneáš,
rozhlížel se, co kolem tu je,
aby snad něco nepropás.
„Hej, bratři!“ vzkřikl, „chvalte boha!
Každý ať vesluje jak moha,
Tiberu máme před nosem,
tu řeku země zaslíbené,
i se břehem ji dostaneme,
jen dál, až řeknu — dost, až sem!“

Tak zabrali: ráz, dva, tři, čtyři,
už kyne jim břeh toužený
a člun se rychle k němu blíží
a hop — a už jsou na zemi.
Vynesli všecko, rozložili,
stavěli, kopali a ryli,
zvonily rýče napořád.
Aeneáš křičí: „Má je země
všude, kam až tu dohlédneme —
zde moje města budou stát!“

Latinská byla zem i řeka,
car Latin vlád tam v onen čas;
jak čert na hříšnou duši čeká,
ten skrbílik na groš jen se třás.
A po příkladu svého krále
poddaní chodili tam stále
jen v zašíváných kalhotách;
groš v kartách prohrát neuměli,
jen kraslicemi kutáleli
a lakomí byli až strach.

Latin se hlásil k Olympanům
co příbuzný, byť vzdálený,
on neklaněl se žádným pánům
a kašlal na své sousedy.
Merika, sličná jeho máti,
začla si s Faunem jednou hráti,
až měla synka Latina.
Latin měl dcerku parádnici,
svižnou a zdobnou, pěkných lící,
dceř byla jeho jediná.

Líbivá, jako malovaná,
se stran i zpředu, zezadu,
a svěží jako višně planá,
honila jenom parádu.
Urostlá, pěkná byla panna,
přístupná, nijak nafoukaná,
štíhlá a pružná, jak má být.
Kdo uvidí ji znenadání,
junáckým okem mrkne na ni,
tomu se musí zalíbit.

Až sbíhají se v ústech sliny,
jak tohle sousto uhlídáš —
a hned si děláš laskominy . . .
Co kvas a řecký salám váš!
Jak zakoukáš se trošku na ni,
v útrokách cítíš ujímání,
a co je s tebou, nevíš sám.
Když zakroučí po tobě oči,
je s tebou zle, už nespíš v noci —
to všecko za sebou už mám!

Ze byla děvče jako kvítí,
ženichů měla habaděj,
každý by si ji hned chtěl vzítí,
vždyť věru bylo by mu hej:
kdyby se jí v něm zalíbilo,
to by se s carským věnem žilo,
i na trůn by si potom sed.
Maminka Amata však byla
dost vybíravá, vrtošivá
a vhod jí nebyl každý zeť.

Hned přes pole tam Turnus sídlil,
ač car, přec nebyl šereda,
matce i dcerušce se líbil,
s otcem žil v dobrém, jak se zdá,
čilý a hbitý, junák pravý,
vysoký, tlustý, kučeravý,
kulatý jako melounek.
Dost vojska měl co řádný vládce
a groše zvonily mu v kapse,
nu, každým coulem byl to rek.

Pan Turnus, rek nad všecky reky,
k dědičce měl se, jak by ne;
stavěl se před ní na kramfleky
a lichotil se k rodině.
Latin, Amata, dcera taky
čekali jeho starosvaty,
výbavu šili, sháněli,
co nejvíc aby dceři dali;
svatební šátky uchystali
snad už na příští neděli.

Co nemáš v hrsti, není jisté,
nechlub se, že už je to tvé;
vždyť netušíš, co bude příště,
možná, že přijdeš o svoje.
Nevíš-li, kde jsou v řece brody,
nelez tam první do té vody,
sic budeš lidem pro smích jen.
Nejdřív se koukni, co máš v síti,
a pak se chlub, co ryb jsi chytil,
sic budeš hloupým ťulpasem.

Už svatbou všude zavánělo,
čekali jenom na čtvrtek,
jenže to jinak skončit mělo:
přitáh Anchisův synáček
i se svým doprovodem čilým.
Ze nechtěl tratit ani chvíli,
hned po junácku rozkázal:
vyvalit bečky s medovinou,
s kořalkou, pivem — každou jinou,
a v hlásné trouby troubit dal.

Trojané jako velká voda
spustili halas veliký
jak kavky, když je nepohoda:
byli by jedli hřebíky.
Hned kořaličku čepovali,
ba ani pak si nezahlali,
když seděli u plných mis;
rukama jedli nemytýma,
až lupalo jim za ušima,
a druh přes druh křičel: „Bis!“

Snědli i nakrouhané zeli,
okurky, ač byl masopust,
červenou řepu taky měli,
křen s kvasem, ředkve plnou hrst;
rjabko, tetřívky, salamachu
a k tomu každý mísu hrachu,
suchary snědli poslední.
Tak spořádali, kde co měli,
a kořalkou to zapíjeli
jak ženci v poli v době žní.

Aeneáš nechal do zásoby
ve džbáně trochu pro případ,
jenomže — jak to u nás chodí,
každému zavdat nechal rád
i z posledního, duše dobrá,
a řek si: „Dopijem to do dna,“
a pořádně se namazal.
S ním jeho banda táhla taky,
nu, co to bylo pro kozáky —
až mnohý z nich už nemoh dál.

Baňaté láhve, soudky, bečky
i džbány různé podoby
až do dna vysušili všechny,
jen střepy zbyly z nádobí.
Když z opice se povyspali,
že nikde nic, zas litovali,
šli obhlédnout zem slíbenou,
kde měli život začít znova,
ženit se, stavět, děti chovat —
šli hledat Latiny, kde jsou.

Snad blízko, daleko snad byli —
však řečí měli hned až až
a tolik toho nažvanili,
že vztekal se pan Aeneáš.
Lidem tu nerozumíš pranic:
brebentí, až je z toho nanic,
nevíš, co ti kdo povídá;
všecko jim všude končí na US,
tady jsi dobrý leda za vůz,
ztratíme se tu dočista.

Aeneáš poradil si v mžiku
a poslal k dřákům vzdělaným
koupit latinskou hramatiku
pro všechny svoje Trojany;
sám začal dřít a skládat slova
od začátku a zase znova:
LAUDO, LAUDARE, LAUDAVI.
Trojanstvo taky nelenilo:
hned začli číst, až se z nich lilo,
a soukat si to do hlavy.

Nehnul se od nich Aenej chvíli,
honil je k tomu učení,
a těm, co při tom lenošili,
pardusem přidal nadšení.
Za týden latinsky tak znali,
že hned, jak mluvit začínali,
všecko jim končilo na US;
Aenea zvali AENEUSEm,
ne pánem, ale DOMINUSEm,
a každý sebe TROIANUS.

Pochválil Aenej žáky všechny,
že latinu tak chápali,
a dal jim nalít kořalečky,
aby si všichni zavdali.
Pak vybral deset nejchytřejších,
v latině nejpokročilejších,
co měli k Latinovi jít;
poselstvo poslal tam svým jménem,
jež slavné je už v světě celém,
a řek, co mají vyřídít.

Pak carovi a jeho paní
poslové v městě vzkázali,
že kníže Aenej se jim klaní,
aby je vlídně přijali,
že s chlebem, solí přicházejí
a vzácné dárky přinášejí,
jdou poklonit se carovi
a dosáhnou-li jeho přízně,
že sám pak přijde trojský kníže
a do hradu se dostaví.

Sotva se caru vyřídilo,
že poselstvo sem cizí jde,
že s chlebem, solí přikvačilo,
že nese dary převzácné,
že caru se chce pokloniti,
poznat ho, s ním se spřáteliti,
Latin hned křičí: „Pust' je sem!
Chleba se neodříkám nikdy,
s dobrými pobratřím se lidmi,
hle, jelen přišel za lovcem!“

Dal rozkaz uklízet a mésti
v síních a chodbách, po sklepích,
nanosit hodně chvojí, klestí,
navázat věnců zelených;
a honem poslal pro Amatu,
ať všecko do pořádku dá tu
a poradí, co udělat,
jak celý zámek vykrášliti
a koberce kam navěsiti,
kam květiny a věnce dát.

K malířům, ikony co robí,
poslal obrazů nakoupit
a na trh poslal pro zásoby,
aby bylo co jíst a pít.
Sehnali rýnské víno zlaté
a černé pivo s citronátem,
kořalek plné nádoby.
Telata, voly, kde byl jaký,
berany, ovce, vepře taky —
Latin chtěl mít zásoby.

Obrazů vezli plnou fůru,
nejlepších mistrů století;
král Hrách jak sedí na svém trůnu,
všech bohatýrů portréty:
jak Alexander mečem mává,
král Porus se mu s vojskem vzdává;
jak Mamaj od mnicha je sklán;
Muromec Ilja na svém koni
Polovce po stepi jak honí,
jak Perejaslav hájí tam.

Bova s Polkanem rozpražení
mečem si rány dávají;
jak Slavík Loupežník se žení,
jak Zelezňaka chytají;
zde Francouz Kartuš jako živý,
Harkuša vedle na něj civí
i Vaňka, tak řečený Kain;
už snesli všecko, kde co bylo,
po stěnách se to rozvěsilo,
žas nad tou krásou Latin sám.

Když Latin všecko přezkoušel si
a prohlíd pěkně po řadě,
světnice, síně, chodby všecky,
začal se chystat k paradě:
vzal carský plášť svůj z hermelínu,
zapjal jej na knoflíky z cínu,
i klobouk na hlavu si dal,
válenky obul zcela nové
i rukavice zámišové
a jako měch se nadýmal.

Pak ve svém carském vyšňoření
šel mezi svými dvořany,
každý byl v paradě jak ženich,
nadut jak holub na báni.
Do křesla cara posadili
a sami mlčky odstoupili
až ke dveřím a podle zdí;
carevna poblíž na sedátku
ze soboliny měla čapku,
plášť, z Damašku co přivezli.

Lávinka, děvče parádivé,
v německém špencru, v kabátku,
vrtěla se jak moucha v pivě
a zhlížela se v zrcátku.
A od prestolu Latinova
prostřena byla látka nová
až k samé bráně pro hosty.
Bylo tu vojsko nejzdatnější,
od volů, koní i ti pěší
a lidé z celé farnosti.

Se slávou vedli posly k caru,
jak bylo zvykem Latinů,
poslové nesli spoustu darů:
piroh, tak zděli aršínu,
bachmutské, krymské soli dosti,
tři hrsti různých maličností,
co králi poslal Aeneas.
K Latinu posli přistoupili,
třikrát se nízko poklonili,
nejstarší pozdvihl svůj hlas:

„AENEUS, NOSTER MAGNUS pánUS,
a slavný TROIANORUM rek,
po moři rejdil jak cikánUS,
NUNC poslal nás AD TE, O REX!
ROGAMUS, DOMINE LATINE,
nechať náš CAPUT nezahyne,
nám žít v své zemi PERMITTE,
ať za PECUNIAE, ať GRATIS,
my děkovati budem SATIS
vždy BENEFCENTII tvé.

O REX! Buď naším MAECENATEm,
ať láskAM TUAM chválíme,
AENEUSovi budiž bratrem,
neoslyš nás, O OPTIME!
AENEUS, PRINCEPS ve všem zdárný,
FORMOSUS, pěkný, lepotvárný,
uvidíš sám, IN NOMINE!
Poruč ty dárky ACCIPERE,
vybírej, co chceš, ber si směle,
sobě a svojí rodině.

Kouzelný koberec, hled', jaký!
Za krále Chmela utkán jest,
sám sebou lítá nad oblaky,
až do měsíce, jasných hvězd;
i stůl jím můžeš prostírat,
před lůžko si jej můžeš stláti,
i vůz jím možno přikrývat.
Ten by byl dceři ku výbavě,
jí nejvíc přijde vhod teď právě,
ty ji chceš asi brzy vdát.

Tady je ubrus, slezská práce,
ten někde v Lipsku sehnali,
kdykoli na stůl prostírá se,
máš jídel výběr nemalý:
všech možných druhů vzácné stravy
hned plný stůl máš bez přípravy,
všeho, co skýtá širý svět:
piva i vína, kořaleny;
nůž, lžíce, ubrousek zde tenký,
toť pro carevnu dáreček.

A zde jsou boty samochůdy,
Adam je nosil, mně se zdá,
safián, kůže, všechno všudy
je poctivého řemesla.
My tenkrát Pendosům je vzali,
co nám tak hlavy natírali
(to ještě bylo před Trojou,
Aeneas vám to lépe poví),
ty nesem caru Latinovi
s hlubokou, nízkou poklonou.“

Cařice, dcerka Lavinie
se s carem kouklí po sobě,
hned slina z lačných úst se lije
a každý hrabe, jak to jde;
dárky si všechny rozebrali,
div že se při tom nepoprali,
a car teď poslům praví sám:
„Řekněte svému Aeneáši,
že jsem moc rád a všichni naši,
že s rodinou ho uvítám.

My všichni jsme zde tomu rádi,
že pámbu vás sem provázel,
že budem dobří kamarádi,
už nepustím ho, kam by šel?
Pěkně k nám vítám, jak se říká,
a chléb a sůl ať neodřívá,
rozdělím s ním i poslední.
Má dcera z dobré familie,
kuchařka dobrá, přede, šije,
možná, že budem příbuzní.“

Bojaři z Troje, vzácní hosti,
ke stolu šli za párem pár,
kořalku pili do libosti,
preclíky jedli, kaviár,
boršč, maso s řípou, s přflohami,
pak dršťky, játra s haluškami,
bažanty k tomu ve šťávě,
sekanou, mísu ryb a šneků,
vepřovou kýtu na česneku,
buchty, co jedí o svatbě.

Zámořská potom pili vína,
nemožno všechna jmenovat,
by netekla vám od úst slina,
mohlo by se vám o tom zdát.
Pili sikizku, derenivku,
a k tomu krymskou dobrou slivku,
co samospasitelnou zvou.
Z hmoždířů padesát ran dali,
trubači tuš jim vyhrávali
a „mnoga ljeta“ d'ácci řvou.

Latin, jak slušelo se králi,
dal pro Aenea dárky dřív:
dort z Luben, jak tam dělávali,
koryto opišňanských sliv,
ořechů, v Kyjevě co praží,
vdolečků, v Poltavě co smaží,
a husích vajec kop dal pět,
rohaté voly od Lypjanky,
pět věder dobré kořalenky,
sto ovec jako nádavek.

Aenej to vyhrál u Latina,
tam už ho zetěm nazvali,
ať se však nikdo nevypíná,
než konec dílo pochválí.
Aeneáš zatím seděl v tichu,
při hrách a žertech, v samém smíchu,
na Juno ani nevzpomněl;
že ze srdce ho nenávidí
a pořád za ním všude slídí,
jí nemoh ujít, i když chtěl.

Iriška, mrcha zatracená,
největší klepna, kápo všech,
olympská trajda osvědčená,
nejkřiklavější z ženiček,
přišla Junoně vykládati,
jak Aeneáše přijal Latin
a jakou úmluvu s ním má:
vidí v něm zetě jak se patří,
pan tchán se líbí Aeneáši
a dcerka že se nezdráhá.

„Jehehe!“ Juno zavřískala.
„Holomek, klouče nezdárné!
Já schválně jsem mu zvůli dala
a on si nohy roztáhne.
Oho, jen počkej, moulo drzý!
Však ty mě zase poznáš brzy,
já ti tu slávu opepřím.
Turna tam pošlu, jeho vojska,
poteče krev latinská, trojská —
pěkně jim to tam zavařím!“

Štafeta letí v divém honu
a k Plutonovi rozkaz jde:
pustit furii Tesifonu,
ať k Junoně hned přijede;
ne na berlínce, na dorméze,
ne v rydvani či na porte-chaise,
spíš přes stanice poštovní,
ať nečeká kdes na silnici,
ať přípřež trojmo zaplatí si,
na Olymp tryskem jede k ní.

Přilétla furie hned z pekla
nad všecky vědmy zdařilá,
zlá, chytrá, zlomyslná, vzteklá,
pohanský křik hned spustila;
k Junoně že chce bez meškání
a hned byl rámus, křik a rány,
tak k leportu se hlásila.
A hajduci ji neleníce
pod ruku vedli do světnice,
vždyť jako čert tam řádila.

„Buď zdráva, dceruško má milá!“
radostně Juno vítá ji.

„Jsi hodná, že sis pospíšila,
a už se spolu líbají.

„Sedni si u nás, duše moje!
Znáš přece toho lumpa z Troje?
Teď u Latina je co host,
jak v Karthagu si medí zase,
už se zas líká k dceři, k matce —
Latin je na to hloupý dost.

Ze nejsem zlá, to lidé vědí,
neštěstí neposílám jim,
však bohům zachovat se hledím,
když Aeneáše zahubím.

Z veselky pohřeb u Latinů,
takovou zavař kocovinu,
ať k čertu letí Aeneáš,
ten hadí syn a všichni za ním,
Amata s Turnem, starý Latin,
prožeň je po svém, ty to znáš!“

„Já jsem tvá věrná služka, paní,
furie křičí, až to hřmí,

„ochotná splnit každé přání —
sním sama všecky Trojany.

Amatu s Turnem svedu zase
a tak potrestám Aeneáše,
Latina zcela zpitomím.

Poznají bohové i lidé,
co pro tu svatbu na ně přijde,
všecky je na prach rozdrtím!“

Pak v klubíčko se proměnila,
s Olympu bleskem sletěla,
večer se k houfu připojila,
šup — k Amatě se vetřela.
Amata smutná drala peří,
dumala v slzách o své dceři,
že Turnus moh už být jim zeť.
Proklínala svou Lavinii,
zrození její, kmotry, křtiny —
leč hlavou neprorazíš zeť.

Vědma jí pod sukně se skryla,
do srdce vkradla se co had,
když každý koutek prošmejdila,
u ní si začla libovat.

Do útroh nasila jí zloby,
jak na záhon když seje boby,
Amata nebyla už svá:
hned zlostně křičela, všem lála,
Latina, sebe proklínala,
byla jak čertem posedlá.

A vědma pekelná tím časem
letěla k Turnu, skok co skok:
z knížátka musí býti rázem
Aeneův nejlítější sok.

Turn po vojenském obyčeji
kořalky hodně vypil v čaji,
spal — jako vždycky — opilý,
a že se vědma plíží k němu
a hrozný sen že čaruje mu,
netušil Turnus rozmilý.

A teď najednou ve snách vidí:
Aeneáš k Latinu se vkrad,
sešel se tajně s Laviníí
a začal si ji namlouvat,
jak objal ji a líbal prudce,
jak za bluzičku strkal ruce
a s prstu svlekl prstýnek;
Lávinka napřed, jak se zdálo,
se zdráhala — ne moc, jen málo —
a Aeneáš jí potom řekl:

„Lávinko milá, lásko moje,
já mám tě rád, chci být jen tvým,
ač milujem se, k čemu to je,
když na věky tě zahubím?
Turnus k vám starosvaty chystá,
Amata je už svatbou jistá,
i tobě do oka už pad.
Koho z nás obou vybrala jsi,
kdo z nás ten šťastný bude asi?
Ať zahynu, že mám tě rád!“

„Žij, Aenejíčku, nepovídej,“
mu Lavinie odvětlí.
„Já Turna nechci, ať si přijde,
světlo mých očí jsi jen ty!
Když den tě nevidím, mé štěstí,
nic na světě mě nepotěší,
co já se pro tě navzdychám!
Ten Turnus v kámen spíš se změní,
se mnou se nikdy neožení!
Jsem jenom tvá a tys můj pán!“

Vyskočil Turnus, jak byl líný,
stál jako sloup a třás se jen,
a ze zlosti a z kocoviny
od pravdy nerozeznal sen.
„Koho? — mne; kdo? — ten cápek z Troje!
Lump, poběhlík a bídák to je —
a ten má být Latinův zeť?
Ať nejsem car, jen břídil, fušer,
ať zhyne moje bídná duše,
nos dám si uříznout — a hned!

Lávinko, není tvoje líčko
pro dobrodruha Aenea.
Zhyň rukou mou, má holubičko,
když on tě má mít, a ne já!
Všem vám to pěkně nalinkuju,
nikomu život nedaruju,
já Aeneáši zatopím!
A s Latinem, s tím starým dědem,
zatočím jako se sousedem,
Amatu na kůl posadím!“

Hned Aeneovi poslal psaní,
v němž na souboj ho vyzývá,
ať prý se spolu chytanou sami,
přes hubu že mu Turnus dá.
Ať třeba pěstmi nebo kyji,
dokud se spolu nepobijí,
kdo s koho — to se uvidí.
K Latinu poslal dragomana,
zastrašit starého chtěl pána,
ať taky dostane svůj díl.

Pekelná vědma byla ráda,
že všechno šlo hned po jejím;
nejhorší osud lidem spřádá,
těší se jejich neštěstím.
K Trojanům hned se rozletěla,
latinské hosty poštvat chtěla,
aby jí k ruce začli hrát.
Trojané s chrty chtěli právě
zajíce lovit po doubravě,
knížeti radost udělat.

„Nešťastní budou ti hříšníci,“
tak řekl škubent z Kyjeva,
„šlechetných skutků nemající.“
Kdo ale boží soudy zná?
Kde budeš spát, není věc jistá,
chceš běžet — nepohneš se s místa.
Tak osud maří plány nám.
Trojané z toho zkoušku měli,
jak pro málo se natrpěli,
jak uvidí to čtenář sám.

Blízko, hned za trojskými stany,
vesnička byla na svahu,
v ní dům byl z cihel zbudovaný,
měl rybníček i zahradu.
Amaty chůva v domku žila,
už tenkrát hezky stará byla,
paní či panna, kdož to ví;
zlá, skoupá, svárlivá až běda,
klepna, co lidem pokoj nedá,
a platila daň carovi.

Salámů deset Latinovi,
bochánek z vajec Lávince,
Amatě týdně dukát nový,
tři libry vosku na svíce
a na tři kopy přaden lněných,
pak osm šátků naškrobených,
válených knotů stovky dvě.
Latin měl z chůvy dobré zisky,
proto se chůvy zastal vždycky,
i kdyby došlo na nože.

Miláček chůvin, psíček věrný,
ji stále něčím bavíval,
a byl to mopslík čistokrevný:
aportoval i tancoval.

A z dlouhé chvíle lízal paní
nohy i ruce na potkání
a kousal strupy na hlavě.

Lávinka sama si s ním hrála,
i carevna ho hladívala,
i carovi byl k zábavě.

Trojané v rohy zatroubili
a pustili psy do proutí,
bažinu kruhem obstoupili,
práskali biči psovodi.

A jak jim psi zvěř nadháněli
a štěkali a vyváděli,
tu mopslík vyběh ze dveří,
na jejich ryk se ozval hlasně,
začmuchar, zavyl, hned k nim hnal se,
až spletli si ho se zvěří.

Podkoní vykřik: „Hurá za ním!“
a pustil chrty ze svory;
tu mopslík, celý polekaný,
k zemi se skrčil, nebohý;
však psi, ti najdou stopu vždycky,
roztrhali ho na kousičky,
že ani kůstka nezbyla.
Když staré chůvě o tom práli,
ztratila s nosu okuláry,
jak na to oči kulila.

Rozvzteklila se lita baba,
jako by na nože ji bral;
pak cítila se hrozně slabá
a chladný pot ji obléval.
Hned do mdlob, jak to u ženských je,
horečka, záchvat hysterie,
křeče jí žíly zkroutily.
Hofmanské kapky do ní lili,
břicho jí šátkem obalili,
z heřmánku klystýr svařili.

Jak přišla k sobě stará paní,
začlo to s velkým halasem:
na její křik a proklínání
se všecka čeleď sběhla sem.
Pak s pohrabáčem v chrabré pěsti
se hnala bába na rozcestí,
a rovnou na ty Trojany,
zapálit jejich stanoviště,
Aenea zabít na tom místě
i všechny jeho pohany.

A za ní čeled' v okamžiku;
každý chyt něco ve špízi,
kuchařka rožeň jako píku,
lokaj chtěl házet talíři,
pradlena za štít valchu měla,
dojička dížku místo děla,
poklasný s cepem dobíhal,
sekáči s kosami a srpy,
pasák zas hřeblem všecko zdrtlí —
nikdo se doma neskrýval.

S Trojany nezačni při žádnou,
ta se ti špatně vyplatí.
Kdo Moskala už převez dávno?
Jak na ně sáhneš, běda ti!
Trojští jsou kluci tvrdošijní,
je nepoleká nápor silný,
nos utrou ještě leckomu:
chůvino vojsko rozprášili,
pobili, ba i zmrzčili
a zahnali je k domovu.

A v této přenešťastné době,
když vzplála bitva zuřivá,
když v krvi stála vojska obě,
Trojané i ti od Ríma,
k Latinu posel časem pozdním
s poselstvím přišel neradostným;
na boj ho Turnus vyzýval,
ne při hostině víno píti,
leč v širém poli s ním se bítí,
a k tomu posel mluvil dál:

„Latine,“ řekl, „care zrádný!
Tys zrušil carské slovo své,
ať vina na tvou hlavu padne,
žes roztrh svazky přátelské!
Turnovi od úst sousto vzal jsi
a teď nabízíš Aeneáši,
o co si Turnus dávno řek.
Na pěsti vyzývám tě k boji,
ať vrány roznesou tě v poli,
když neodlezeš po čtyřech.“

Tak ani pán se nedopálí,
když komisař ho k soudu zve,
tak nenadává zloděj nahý,
když nic v almaře nenajde,
jak Latin celý rozzuřený
na posla zlostí zuby cení,
až pysky sobě rozkousal.
Zatím co odpověď měl dáti
a carský hněv svůj ukázati,
aby se Turnus polekal,

vyhlédl z okna znenadání
a přepadl ho velký strach:
byl na ulicích zástup valný,
lidé tam v hloučcích, skupinách —
slyšel, jak hulákají, třeští,
házejí čapky do povětří,
řvou z plných hrdel o překot:
„Smrt Trojanům!“ a „Válka! Válka!
Pohany pobijeme zkrátka
a vyhubíme jejich rod!“

Ne, nebyl rváč ten starý Latin
a vojnu vůbec neměl rád,
nechtělo se mu bojovati,
při slově „smrt“ hned do mdlob pad.
Je těžko hledat vhodná slova:
Když Amatě se nezachoval,
v posteli válčil jedině;
byl tichý, bezmocný až běda,
tak jako každý starý děda
a nestaral se o jiné.

Byl celým srdcem, celou duší
od každé vojny raděj dál;
rozumně řek si, že to zkusí,
aby se do pout nedostal.
Velmože pozval k zasedání,
bohaté, vlivné staré pány,
s kterými držel radu svou;
Amatu poslal pryč v té chvíli,
vyzval, aby se posadili,
pronesl řeč k nim důraznou:

„Čert snad vás popad za čupřinu,
zhloupli jste či jste opilí?
Dal vám snad někdo napít blínu
anebo jste se zbláznili?
Kde se to ve vás vzalo, páni?
Chtěl jsem já někdy vojnu snad?
Zvěř nejsem, po krvi co slídí,
vrah nejsem, nezabíjím lidi
a do války se nechci dát.

Jak mám vést válku beze zbraní,
bez vojska, chleba, kanonů?
Máte vy horké hlavy, páni!
Kdo pomát vás či uhranul?
Kdo bude z vás proviantmajstr?
A kdo z vás bude krígscálmajstr?
A komu svěřím pokladnu?
Vy sami se bít nepůjdete,
spíš kapsy namazat si chcete,
a já to nejhůř popadnu.

Svrbí-li někoho z vás záda,
žebra či boky, roupy v nich,
má pěst se s tím hned vypořádá,
nač o to prosit u cizích?
Hřbety vám vymlátím jak žito,
vezmu i hůl, když nestačí to,
o žebra vám ji přerazím.
Posloužím důtkami i holí,
metlou i knutou jakoukoli,
bojový žár vám uhasím.

Nechte tu hloupou mládež, páni,
rozejděte se po domech,
na válku nemyslete ani
a chuť si každý zajít nech;
už o tom raděj neřečňte,
za pecí tiše doma sed'te
a myslíte, co jíst a pít;
kdo o válce se podřekne mi
a najde snad v ní zalíbení,
už vím, jak mám s ním zatočit.

Domluvil řeč, máv rukou krátce,
ze sálu hrdě odcházel
vznešeným, hrozným krokem vládce,
že každý nad tím zkoprněl.
A velmoži teď zahanbeni
stáli jak hloupí, bez mluvení,
a nikdo ani nevydech.
Pak přišli k sobě, láteřice,
běželi klusem do radnice,
byl večer už a měli spěch.

Na sněmu bylo mnoho řečí,
vždyť každý z nich mlel pořád svou —
křik rozléhal se stále větší,
že na cara se vykašlou
(ty hrozby nebral nikdo vážně);
s Aeneem hned se válka začne,
rekruty budou verbovat;
když Latin nedá nic, tak aťsi,
groš nechtějí prý z jeho kapsy,
každý dá sám, co může dát.

Tak latinská zem celá vstala
a každý chtěl bít Trojany;
odkud se v nich ta chrabrost vzala,
co do vojny je pohání?
Velmoži zemi zbuntovali,
lid proti svému caru štváli —
páni, budete naříkat!
Kdo z vás je cara neposlušný,
ať uříznou mu nos i uši
a pak ať oběsí ho kat.

Příjď, Muso, ke mně na návštěvu,
panenko sličná z Parnasu!
Napovídej mi při mém zpěvu,
jak si tam vjeli do vlasů,
jak latinská zem vstala k boji,
jak vojsko sbíralo se v zbroji
a jaký pořádek v tom byl;
popiš mi mundury i zbraně,
pomoz mi skládat píseň na ně,
co ještě nikdo nesložil.

Bojaři hned zkomponovali
manifest k lidu jménem všech,
po krajích vojsko svolávali,
každý pod svoji korouhev:
aby si hlavy ostříhali,
jen čupřiny si ponechali,
knír na půl lokte do šíře,
ať sucharů je napečeno,
ať vezmou slaninu a pšeno,
kotlík a lžíce, talíře.

Hned celé vojsko rozepsali
na setniny a na pluky,
pak plukovníky vybírali,
dali jim patent do ruky.
Podle měst pluky byly zvány,
jen barvou čapky k rozeznání,
a zapsáno, kdo patří kam.
Pro všecky modré pláště šili
a vespod ještě kabát bílý,
aby byl kozák, a ne chám.

Pak podle pluků rozdělené
je po kvartýrech rozvedli
a do munduru oblečené
hned pod přísahu přivedli.
Setníci na koních tam byli,
chorunží kroutili si kníry
a tabák šňupal ataman;
atamani a esaulové,
každý se pyšnil v čapce nové
a hubu nadul každý kmán.

Za hetmanštiny od pradávna
tak u nás všude bývalo;
nebyla execírka žádná,
jen tak se vojsko sbíralo.
Kozácké pluky plné slávy,
z Hadjače, z Lubna, od Poltavy,
kvetly v svých čapkách jako mák.
Když udeřili po svém zvyku,
kupředu naklonili píku —
před sebou všecko smetli pak.

Bylo i vojsko bez formací,
a samí staří sekáči,
jak čupřinatí Záporožci,
Asmodej na ně nestačí.
Zevnějškem sice málo vzhlední,
to že nebyli regulérní,
z nich každý ale bít se chtěl;
kde je co krást, tam se vždy tuží,
či s někoho snad stáhnout kůži,
nezastavíš je střelbou z děl.

Odevšad snášeli pak zbraně,
pro svoji silnou armádu,
ručnice, muškety a na ně
vintovky, pušky do skladu:
buldynky, flinty, janičárky,
do zvláštních komor ještě taky
hákovnic, kopí hromady.
Byla tu hrozná těžká děla,
při výbuchu se země chvěla,
až dělostřelci upadli.

Beček a sudů, soudků, kádí
sháněli celé zásoby,
tkalcovské stavy, kolovraty
a váhy vlastní výroby;
jak nový zákon v platnost vstoupí,
košťata, pometla i stoupy,
všecko se musí odevzdat:
trakaře, vozy, bryčky, káry,
voznice, ze hřbitova máry
pro vojsko do skladiště dát.

A po vojensku v pilném shonu
začali ihned vyrábět
náboje, koule do kanonů,
až hrůza bylo pohledět:
na koule hroudy nasušili
a bomby z hlíny nalepili,
z pecek — kartáče pro děla,
za štíty koryta a necky
a díže bez dna dali všecky
co krunýř lidem na těla.

Nebylo Tuly v době dávné
a vojska šavle neměla;
poleno bylo to, ne šavle,
čím Kain kdys zabil Abela.
Sosnových kopist nasekali
a k pasu si je přivázali
jen na konopný provázek;
lýkové brašny, kozubenky
(v nich z lesa houby nosí ženky)
měli co torny na zádech.

Jak amunici všecku měli
a nasušili sucharů,
na sádlo vepře zabíjeli,
daň vybírali ze dvorů;
deputátníky rozepsali,
kdo pěší, do houfu jej vzali,
kdo na koni, kdo s vozem táh,
kdo za sebe, kdo za výměnu,
pořádek dali vojsku všemu
po houfech, rotách, setninách;

pak začlo vojska muštrování
a execírka pěšáků:
jak nohu vymrštít a za ní
hned druhou jako na drátku;
kdo pěšák — levou napřed zdvihne,
kdo jezdec — pravou nohou švihne
a herka skočí dopředu.
To byla správná vojančina,
nebyla nikdy u nich jiná —
to Aeneovi na škodu.

Jak svolávání domobrany
skončilo v carství Latina,
hned řadění a muštrování
a výcvik všude začínal.
Děvčata prut za koně měla
a chlapce přitom vyplácela;
staré cvičili v házení
a všecky baby na pec hnali
a na peci je šturmovali —
to byla zkouška bitevní.

Latini byli družní chlapci,
chuť bojovat je chytla hned;
ne všecky hnala láska k vlasti,
některé taky rozmar ved.
V zápalu první velké chvíle,
co měli, snášeli hned čile
a každý vojsku dával rád,
k obraně vlasti čeho třeba:
nádobí, šatstvo, groše, chleba,
ač nebylo už kam co dát.

Tak Amata se přičinila
do boje poštvat Latiny,
a než by doma smutná byla,
běhala venku celé dny;
a ženské, hned s ní domluvené,
jak velká voda když se žene,
tak přemlouvaly k válce lid.
Hned měly s Turnem pletky samé:
Aeneáš dceru nedostane,
jed na to chtěly všecky vzít.

Když ženské připletou se k věci
a nikdo jim v tom nebrání,
když mají při tom plno řečí
a ještě více fňukání,
pořádek na věky je ztracen
a k čertu letí všecka práce,
ony jen svoje melou dál.
Kdybyste, ženské, radši jedly
a hubou tolik nenamlely,
do ráje by vás pámbu vzal.

Turn rozvzteklý strašně zuře
posílá k carům sousedním,
jestli mu někdo nepomůže
proti těm trojským hostům zlým.
Latin ze strachu před soubojem
do svého domu zalez honem
a čeká, jak to dopadne;
a Juno lítá bez ustání,
štve všecky lidi na potkání,
aby měl Aenej po svatbě.

Poplašný zvon zní celou zemí
a svolává lid do boje,
aby hned byli připraveni
k válce, do níž je zloba štve.
Zde křik, tam halas, bubnování
a lid se valí bez přestání —
hle, válka v říze krvavé
a dlouhou vlečku nesou za ní
nelidskost, hrůza, smrt a rány,
vší bezbožnosti sluhové.

V Latiu byla synagoga
od dávných dob a socha v ní
Janusa, zuřivého boha,
jenž podivné měl vzezření:
měl na hlavě dva obličejy,
nevíme jaké, neznáme je,
Virgil nic o tom neříká.
Ten chrám byl zavřen v čase klidném
a bůh jen ukázal se lidem,
když začla vojna veliká.

Lid seběhl se v okamžení,
když svolával jej zvonů hlas,
dokořán dveře otevřeny
a Janus vyběh jako ďas.
Bouř válečná se rozhořela,
latinská srdce zmátla zcela,
a jako čert když do nich vlez:
„Chcem válku!“ křičí jako diví,
pekelný plamen zloby živí
v starých i mladých války běs.

Když měli plno vojska, zbraní,
teď třeba vojsku správu dát,
osoby znalé počítání
a co umějí číst a psát.
To každý zná, kdo už byl v boji,
co stravování vojska stojí;
a co je voják bez vína?
A každý ví, že bez kopejky,
té svůdnice a čarodějky,
nemožno válku začínat.

Za vlády spravedlivé Diky —
to byly tenkrát zlaté dni!
K pokladně dali směnárníky,
šaškové byli účetní;
porce dělali lékárníci
a chleby pekli karbaníci,
gevaltigrem moh šenkýř být,
za vůdce měli slepé, hluché
a za řečníky chudé duchem
a špionem byl kostelník.

Nemožno všecko popisovat,
co bylo v zemi latinské;
já nechci vykládat to znova,
co tady právě četli jste:
jak všichni do vojny se hnali,
co z toho vzejde, málo dbali,
dělali všecko naopak:
co měli spravit, polámali,
co zahodit, to schovávali,
snědli, co měli jíst až pak.

Nechat Latini rozjaření
do války ženou každého
a vymýšlejí překvapení
pro Aeneáše našeho,
pohleďme, Turnus co teď shání
a jak se chystá na Trojany,
ten rváče nezapře, chraň bůh!
Když pije, kapku neulije,
a vždycky strefí se, když bije,
potluče lidí jako much.

Byl Turnus vážený a známý,
že hned sousední králové
jak na rozkaz šli k němu sami,
a zapálivše lulky své,
sháněli ochotně a rádi
dobytek, vojsko, harampádí,
všichni mu přišli pomáhat;
ne, Aeneáš se neožení,
latinská zem pro Trojské není,
nejlíp je všechny k čertu hnát.

Nezašlo slunce v temných mracích,
nezdvíhá vítr šedý prach,
nekryjí pole černí ptáci,
nehučí vítr v doubravách:
to po cestách se vojska rojí,
břinkají, řinčí těžkou zbrojí,
táhnou do města Ardeje.
Sloup prachu se až k nebi vznáší,
zdá se, že slyšíš zem se třásti;
kam Aeneáš se poděje?

Tyrrhenský Mesentius táhne
s vojskem, až z něho hrůza jde,
jak Lubenský pluk vedl k slávě
plukovník tehdy k Poltavě,
pod zemní navršené valy
(tam Švédové své hlavy kladli),
šel zachránit on Poltavu.
Co Švédů padlo na těch valech,
kde nyní chodit po bulvárech
je dopřáno nám po právu.

Za ním se s vozy svými rojí
ten popsý panchart Aventin,
za sebou vede čeleď svoji
jak svoje pejsky panský syn.
Znamého pána vnouče směle
psům, fenkám dělá dobrodře,
hříbata mění, prodává.
Aventin zbojník je sic mladý,
bít lidí, házet na hromady
ďábelská je mu zábava.

Jízdí se vojsko přivalilo,
to sotva kdo by zastavil;
ataman zval se Pokotilos,
a Karaspulo esaul byl,
nejlepší řečtí instruktoři,
jak poslali je ze zámoří
Morea, Delta, Kefalos;
sladkosti s sebou přivázeli,
olivy, mýdlo, rýži měli,
koláčů, paštik nemálo.

Caeculus, kovář boje lačný,
z Praeneste táhl s vojskem svým,
jak s Dorošenkem Sahajdačný
se pyšnil vojskem kozáckým.
Ten s korouhví jak na parádu
jel v čele, druhý s knutou vzadu
opilou chásku poháněl.
Ti švarní jezdci na svých koních
táhnouce z lulky tabák vonný
i dřímat mohli, jak kdo chtěl.

Za nimi lajdal podsaditý
Messap, Neptunův syn to byl,
do boje hnal se všecek lýtý,
jak kozel čelem útočil.
Na pěsti vyzval, kdo se dali,
byl stará vojna, sekáč starý,
a přitom hrozný zabiják,
a s kým se jednou chytil zblízka,
ten sotva odlez z toho místa;
tak Lachům dával Železnák.

A jinou cestou s pravé strany
Agamemnonec Halaesus
letěl jak běžec k cíli štvaný,
jak pes, když cítí masa kus,
s ním valila se horda celá,
Rutulů pomáhat jež měla,
lid byl to různých nářečí:
Aurunci, taky Sidičani,
Kalesci i Sitikuljani,
kozáků zástup největší.

Za nimi chlapec kučeravý,
Theseovič pan Hippolyt,
nadutý, hrdý, zloduch pravý,
s velikým vojskem jel se bít.
Byl pěkný, černý, panské dítě,
řeč sladkou má, že obloudí tě,
i macechu svou pobláznil.
Hned bez milosti hlavu usek,
bohyně míval na zákusek,
bral často tam, kde neprosil.

Opravdu nelze vyčísliti
národů počet nemalý
a na papíře vylíčiti
jak, s kým a odkud přitáhli.
Virgil byl na ty věci číman,
jistě se škrábal za ušima,
když všecko dopodrobna psal.
Byl Rutul, cikán v jednom ranci,
Argavec, Labič se Sakranci,
a jiní, čert aby je znal.

Tam s vojskem Kamila se hnala,
zkušená v bojích, ve světě,
kdekoho s sebou přilákala
a za ní — jak když zamete.
Carevna, dívka urozená,
do půli těla byla žena
a s druhé půlky kobyla;
chvost koňský, čtyři nohy měla,
házela zadkem, a když chtěla,
buď řehtala, či mluvila.

Znáte ji, Polkanovu sestru,
vždyť jejich rod byl nemalý,
přitáhli k nám od řeky Dněstru
a Kubaní se toulali.

Kamila, strašná bojovnice,
jasnovidka a kouzelnice,
ta v běhu všechny předčila,
skákala přes řeky i hory,
trefila z luku kohokoli
a mnoho krve prolila.

A tak se valí moře lidí
Aenea na prach rozdrtit
a koho Juno nenávidí,
kam se má, chudák, před ní skrýt?
Skoda Aenea nebožáka,
že Zeus nechal ho jak raka
uváznout v písku na pláži.
Zdaří-li se mu úklad zmásti,
to uvidíme v páté části,
když se mi dílo podaří.

Část pátá

Neštěstí po lidech jen chodí
a kdopak by je nezkusil?
Říká se, bída bídu plodí,
každému dal z ní osud díl.
Aeneas jako ptáče v kleci,
chycen byl jako ryba v léči,
v myšlenky zabrán, moloděc.
Všechno se spiklo proti němu,
celý svět, zdá se, ubohému
zničení chystá nakonec.

Aeneas viděl strašné mraky,
jež válka nad ním kupila,
v nich spatřil zánik neodvratný,
zlá beznaděj ho mučila.
Jak vlna honí vlnu dravou,
tak myšlenky mu táhly hlavou;
k Olympským ruce pozvedal,
v naději hledal posilnění,
však obával se hrozná změny
a duch v něm klesal stále dál.

Ni noc mu klidu nedopřála,
té války plnou hlavu měl,
a když už celá četa spala,
on po břehu se procházel
a za ním hoře stále v patách.
Jak voják do písku se natáh,
však starost spát mu nedala.
Rekněte, komu dobře spí se,
když osud na nás rozzuří se
a Fortuna je na nás zlá?

Ó spánku, příteli náš milý,
ty před hořem nás umíš skrýt,
jen v tobě nabíráme síly,
bez tebe není možno žít.
Zesláblé lidi posiluješ,
nevinné vězně utěšuješ,
zlodějům přízraky se mstíš,
milence připoutáváš k sobě,
zlé úmysly obracíš v dobré,
je ztracen — koho opustíš.

Ač Aeneas měl těžkou chvíli,
sen udělal tu přece své;
když někdo ztratil všechny síly,
v tom zhasne duch, však neusne.
Aeneas usnul: ve snu, běda,
tu před ním stojí starý děda
obšitý celý rákosem;
shrbený, vetčný, oprýskaný,
kosmatý, šedý, rozčechraný,
o klacek opřen, belhá sem.

„Venušin synu! Nelekej se,“
děd rákosový jemu dí,
„a smutku příliš nevzdávej se,
zažils už horší neštěstí.
Jdi do krvavé války s chutí,
na Olympské je spolehnutí,
ti na vše najdou správný lék.
Ten neprohloupí, kdo mi věří:
pod dubem bílá svině leží
a třicet malých prasátek.

Tam, kde je nyní brloh svině,
Jul město Albu zařídí,
až celých třicet roků mine
a s Junonou to vyřídí.
Pusť brouky z hlavy, k čertu s nimi,
a pobratří se s Arkadskými,
Latiny nenávidí též;
a Trojany když s nimi spojíš,
se sedla Turna lehko shodíš
a vojáky mu vybiješ.

Vstaň, Aenee, už nespí, hochu,
a do modlení se hned dej!
A mne bys taky měl znát trochu:
jsem starý Tiber — podívej,
já tady vládnu nad tou vodou,
chráním tě věrně před nehodou,
a nejsem z rodu upírů.
Zde bude město měst všech státi
a mezi bohy kralovati.“
To řka, děd zmizel ve víru.

Aeneas procit, hned se vzchopil,
duch bujarý v něm rázně vstal:
z Tiberu vodou tváře z kropil,
modlitbou bohům poctu vzdal.
Dva čluny kázal obsaditi,
suchary řádně zásobiti
a spustit na řeku všech řek.
Vtom mráz jím proběh . . . co to vidí?
Tam pod dubem zří bílou svini
a třicet malých prasátek.

Nařídil porazit ty kusy,
tak Juno oběd bude mít —
a za tu svinskou oběť musí
jej všeho zlého uchránit.
Pak zbaven oné svinské zvěře
plul rychle dolů po Tibeře
Evandra žádat o pomoc.
Les, řeka, písky divily se,
jaké dva čluny pustily se
teď po Tibeře, když je noc.

Jak dlouho plul — to nikdo neví,
však k Evandrovi došli;
po starodávném obyčeji
Evandr kouřil s přáteli,
tam s Arkadskými výskal, hřmotil,
nad medovinou se tam potil —
a chmel jim v hlavách zamíchal;
však sotva čluny uhlídali,
tu nesmírně se polekali
a jeden k Trojským pospíchal.

„Zlo nebo dobro vás sem vede?“
arkadský křikloun hlaholil,
„jdete k nám zdola — nebo z nebe?
Vezete válku — nebo mír?“
„Já Trojan jsem — Aeneas smělý,
Latini jsou mi nepřáteli,“
Aeneas z člunu zavolal:
„Jdu k Evandrovi na hostinu
a trochu si tu odpočinu;
vím, Evandr je dobrý král.“

Evandrův syn, sám Pallas hbitý,
hned k Aeneovi dvorně šel;
příběh se Trojským pokloniti
a hosty k otci pobízel.
Aeneas objal se s ním vřele
a nabídl se za přítele,
pak odklusal s ním do křoví,
kde s Evandrem a generály
popi a páni vartovali.
Evandra dvorně oslovil:

„Ač Řek, jsi spravedlivý vládce,
Latiny nepřáteli zveš;
já přátelstvím ti budu splácet,
mám na Latiny svrchu též.
Teď supliku ti k nohám skládám,
zlý osud do tvých rukou vkládám,
bys Trojanům svou pomoc dal.
Já, trojský ataman, ó kletě!
jak vandrák bloudil po všem světě
a po březích se potloukal.

Já směle odhodlal se k činu
a přináším ti poselství:
Což — budem pít medovinu
na naše věrné přátelství?
Na — stiskni moji chrabrou ruku,
tu podávám ti na záruku,
ta neleká se šarvátek.
V mé družině jsou lidé zralí,
už dost si na nich vylévali
bozi i lidé zlí svůj vztek.

Mne nejvíce ze všeho žere
rutulský Turnus, synek psí;
jen mrknu, už se na mne dere
a číhá — inu, toť se ví,
jak lívanec mě slupnout touží.
To utopím se raděj v louži,
oběsím šňůrou od gatí,
než Turnovi se vzdát tak hladce,
Fortunu přece nemá v kapse;
pomoz mi, já ho vyplatím.“

Evandr mlčky pozoruje
a slova přímo polyká,
teď chechtá se, knír nakrucuje
a Aeneovi povídá:
„Ó Aenee Anchisoviči,
ten nepokoj vás marně ničí,
Bůh ujímá se hříšníků;
dost vojska na pomoc vám dáme,
též proviant zde pro vás máme
i mnohý měšec grošíků.

Zde chléb a sůl je, vzácní hosti,
boršč, mísy dobrých halušek;
jen jezte, pijte do sytosti,
pak hup! do teplých podušek.
A zítra, dřív než začne svítat,
vás moje vojsko bude vítat,
ochotno na pochod se dát;
já pomohu vám okamžitě;
závazky dělat nemusíte,
mám trojské lidi velmi rád.“

Na stolech stála jídla vábná,
k nim všechny lákal notný hlad,
ač mnohá z nich už byla chladná,
že museli je ohřívat.
Polévka s praženkou, ne s noky,
jelita, dršťky, tučné boky,
telecí jazyk ležel zde,
jehněčí, kuře na pekáči,
pečení, kolik hrdlo ráčí,
lahůdek různých nesčítně.

Kde dobré jídlo, tam i pití,
jak staří lidé říkají;
Trojané statečně se sytí
a přetrumfnout se nedají.
Všem dokázali zaslouženě,
že umějí si dávat bene:
živým i mrtvým připili,
na zdraví otce, syna s tchánem —
a glo-glo-glo-glo džbán za džbánem,
až důkladně se opili.

Z opičky se pak holedbali
a lhali, až přecházel zrak,
s Arkadskými se namlouvali,
ti vážně, ti zas jenom tak.
Evandr štědře hýřil slovy
a chválil kousky Heraklovy,
když Kaka zkrátil o hlavu;
Kakos byl lupič neurvalý
a za to, že mu napráškali,
Evandr dělá oslavu.

Do noci všichni tak se zpili,
že sotva stáli na nohou;
do města si to namířili
a pletli pravou přes levou.
Aeneas do pláště se sbalil,
spal na dvorku — tam, kde se svalil;
Evandr lezl po čtyřech,
a jakmile byl ve světnici,
hned zalezl si pod lavici
a už tam chrápal jako měch.

Když noc pak zahalila zemi
a vložila sen do všech čel;
když Aeneas spal natrunčený
a na svou smůlu zapomněl,
Venuše bez sukně a bosa,
jen v župánku a prostovlasá,
se k Vulkánovi plížila,
tak tiše, celá vylekaná,
jako by byla neprovdaná
a jeho ženou nebyla.

To všechno jsou jen ženské svody,
jak muže k sobě přivábit;
ač hezká je a podle módy,
chce každá ještě hezčí být.
Svou košili si potrhala
a tak se svůdně přepásala,
by mohla všechno vyložit;
šáteček s hlavy upustila
a prsa celá odhalila,
že každého by fantas chyt.

Pan Vulkán, kovář, právě koval
blesk Diovi, kladivem bil.
Zachvěl se, když ji zpozoroval,
kladivo z rukou upustil.
Tu Venuše hned pochopila,
že v pravý čas se natrefila,
Vulkána na rty líbá hned;
na hrud' mu klesla bledá celá
a bělmo vzhůru obracela,
zatměl se před ní celý svět.

Už Vulkán změkl jako kaše
a Venuše to dobře ví.
Do toho! — Vítězství je naše!
a hned se k němu lichotí:
„Vulkánku drahý, krásný, milý,
ty mužičku můj spravedlivý,
pověz mi, máš mě hodně rád?“
„Mám — přísahám to při kladivu,
za svědka беру kovadlinu,
udělám, co si budeš přát.“

A lichotil se ke své paní
jak ke klientu advokát.
Milostné oči dělal na ni,
by dopřála mu, co má rád.
Venuše sladce žadonila,
za Aeneušku poprosila,
aby mu Vulkán pomáhal;
by ukoval mu zbraně skvělé,
tak, aby všechny nepřátele
vždycky a všude přemáhal.

„Pro tebe? Ach, ty zlato moje!“
pan Vulkán udýchaně děl,
„vyrobím kouzlo místo zbroje,
jaké svět dosud neviděl;
štít, palaš, helma, pancíř — pane,
vše bude zlatem obkládané
jak tulské pouzdro na tabák;
tepání v černi s ptáky, s kvítím,
se slovy, vzory, vzácným rytím,
přecházet bude sluch i zrak.“

Nu, není tohleto trik známý
a nezažil jej každý z vás?
Když na nás žena něco mámí,
tak odhadne vždy správný čas
a pak se k muži sladce tulí,
přitiskne, laská, pusou špulí,
mazlí se, hladí, zulíbá
tak, až mu ve všech kloubech praská,
až mozek zamlží mu láska
a on, co chtěla, vše jí dá.

Venuše oblak rozprostřela,
na Pathos odlétla v něm hned;
tam v komnatě se uzavřela
a začala se prohlížet.
Zmačkanou krásu musí spravit,
kudrny do natáček navít
a všechny skvrny vycídit.
Venuše jako pravá máma,
pro syna k všemu odhodlaná,
i s Vulkánem je schopna žít.

Vulkán se do kovárny vbelhal
a kovářům dal do těla;
měď, železo a ocel sehnal
a rozpálit dal do běla.
Obrovské měchy strašně dují,
veliký oheň rozněcují,
kladiva bijí, všechno vře.
Vulkán se potí, čelo chmuří,
všem laje, bije, práská, zuří,
do práce honí kováře.

Vysoko slunce vystoupilo,
už byla sedmá hodina;
kde trochu žitné na hlt zbylo,
tam chutná ranní hostina;
už dávno osli zahýkali,
havrani, vrány zakrákaly,
kramáři ve svých krámcích jsou,
už k soudům kráčí tajemníci,
odešli domů karbaníci
a lehké žínky z lovu jdou.

A naši vstali s kocovinou,
jak spráskal by je do hlavy;
plivají, skučí, žízňí, hynou,
život je vůbec nebaví.
Trvalo dlouho, nežli vstali,
ledem si oči protírali,
to jediné jim přišlo vhod.
Pak truňkem ducha posílili,
svolali sněm a stanovili,
jak vydají se na pochod.

Několik setnin sestavili;
arkadské svižné mladíky
do šiků řízně seřadili,
dali jim pány setníky,
dali jim prapor, korouhvičky,
palcát a bubny, píšťaličky,
muškety, kopí, palaše,
suchary špekem obkládané,
barely stříbrem okované,
klobásy, jáhly, koláče.

Evandr tvrdě s přísným čelem
pak Pallantovi příkaz dal:
„Já jmenuju tě velitelem
a koukej, abys nezklamal.
Jak dlouho ještě chceš hrát špačka
a s holkami se pořád mačkat,
krást holuby, mít v žilách kliš . . . ?
Zahálka matka nepravosti —
jdi, posluž v poli mému hosti;
syn nezvedený — otcův hřích.

Jdi! Vyhov ve všem Aeneovi,
je chrabrý, bystrý, statečný,
ten poučí tě, mnoho poví,
je vojevůdce báječný.
A vy, Arkadští, nejste skety,
vše rozsekejte na kotlety.
Můj Pallas je váš ataman;
za něj se bijte, umírejte
a nepřátele potrestejte;
Aeneas — hetman váš a pán.

A vás, Anchisoviči, prosím,
mně ochraňujte Pallanta;
ač mládě, palaš dobře nosí
a slabiky už také zná;
je to však hloupé, mladé štěně;
když bude v boji rozpálené,
tak může zhynout, ubožák;
bez něho žít bych neměl síly,
za živa vlez bych do mohyly
a zhynul jak bez vody rak.“

„Vezměte vojsko,“ máchl paží,
„a jděte s Diem!“ vroucně přál.
Když loučili se na zápraží,
tak ještě tiše povídal:
„Jít k Lydům, nemohlo by škodit,
ti se vám budou k službám hodit,
potáhnou proti Turnovi.
Mesentius je tísní, tlačí,
jsou odhodláni vzpouru začít,
jít s vámi budou hotovi.“

Praporec zavlál — vyrazili
a všechna mládež plakala;
ženy a sestry opustili,
jiným tu milá zůstala.
Nejvíc nás všechny těžce raní,
když osud bere znenadání
to, co nám nejmilejší jest.
Za milou rádi všechno dáme,
klenoty, život, vše, co máme,
však nad milou je dražší — čest!

Když truňkem ducha posílili,
utřeli slzy s vlhkých řas;
šli — horny smutně zatroubily;
přední voj vedl Aeneas.
Když večer k rokli dorazili,
vojenský tábor postavili,
Aeneas vojsku rozkaz čet.
Pallas měl službu, bděl a kouřil,
celou noc oka nezamhouřil;
Aeneas se šel procházet.

Když byla půlnoc celá tmavá,
klížil se Aeneovi zrak:
tu před ním matka usměvavá
a přináší ji zlatý mrak.
Venuše krásná, bělolící,
s nosíkem drzým, s jasnou lící,
jak krev a mléko — spanilá;
pouštěla vůni kolem sebe,
držela zbroj seslanou z nebe
a synáčkovi pravila:

„Na, Aeneuško, synku milý,
nesu ti od Vulkána zbroj;
když oblékneš ji, hned v tu chvíli
Turn zbaběle opustí boj;
ji ani kulka neprorazí,
co se jí dotkne, ohne, srazí,
roztrhá jako starý šos;
ustroj se, rubej, trhej, sekej,
od Dia boží pomoc čekej.
Turn neutře si ani nos.“

To řkouc, aroma vypustila
ambry a máty s balšámem;
na Pathos v mračnu namířila.
Aeneas je jak omámen,
oči mu lezou na vrch hlavy;
obléká pancíř přiléhavý,
palaš si připjal za pasem;
štit sotva zvedne člověk křehký,
nebeský present není lehký;
prohlíží si jej s úžasem:

Na štítě, v horní polovině,
pod černí zlatem vroubenou
hynula moucha v pavučině,
pavouk ji tam měl chycenou.
Opodál malý Kulihrášek
stojí a pláče na koláček,
k němu se krade strašný had,
křídlatý, sedm hlav má, nohy,
ocas jak rouru, strašný, s rohy
a jmenuje se Kolohnát.

A kolem štítu na okraji
rytířské činy vybrané,
uměle, živě, z různých bájí,
v personách byly tepané:
Široký, Dlouhý, Bystrozraký,
Škrhola, Honza, Jiří s draky,
děd Vševěd, Jan za chrta dán.
Čaroděj se zlou ježibabou,
Paleček, konšel s oslí hlavou
i slavný rytíř Marcipán.

Pan Aeneas chtěl bez meškání
Turnovi dobré jitro dát
a nepřítel znenadání
kopyty rádně rozdupat.
Zlá Juno ale všechno vidí,
zná veskrz úmysly všech lidí,
posílá Iris: má hned jít
a Turna přivést k zuřivosti,
tak aby Trojské bez milosti
šel do kořene vyplnit.

Iriska hop! a s nebe sklouzla —
a k Turnovi do stanu — pchou!
Ten čekal na loutky a kouzla
a z nudy chlastal ochtyrskou.
Měl hoře z lásky k Lavinii
a v kořalce je topil nyní,
tak v armádě to bývalo;
kdo prohrál nebo dostal košem,
vzal punč — a chlist! — a bylo po všem!
To smutek z duše vyhnalo!

„A copak to?“ Iriska špitá.
„Sedíš tu jako duha zpit?
To se tě, brachu, lenost chytá?
Chceš Trojským všechno postoupit?
Hle, tlustý kocour nechce myšku;
je krátký Paňko na Oryšku!
Což, Turne, nemehlo snad jsi?
Ty nedokážeš bít se nyní
a milovat se s Laviníí,
ty dokážeš jen tlouci psy.“

Skutečný voják je vždy bdělý
a do němoty nepije,
mudruje, spřádá, pátrá, velí,
ten nepřátele pobije.
Nu — vzpamatuj se, dost těch žertů,
a spojence už sbírej, k čertu!
a novou Troju dobývej!
Aeneas nespí v žádné době,
verbuje vojsko proti tobě,
buď pevný teď a vytrvej!“

Sotva to řekla, přiskočila
a do plného stolku — ryc;
stoleček se vším převrátila
a střepy zbyly ze sklenic.
Turn řádl jako pominutý
a zuřil, vztekem celý žlutý,
žádal si jenom trojskou krev.
Vášeň mu hlavu zamlžily
a nenávist v něm probudily:
„Do boje!“ zařval jako lev.

Pěchotu, jízdu a tak dále,
vše rychle k bitvě řadit dal
a hrdlořezy neurvalé
na pevnost Trojských posílal.
Sehnal dva sbory darebáků,
sám usadil se na grošáku
a k útoku se pustil v cval;
Messap a Thales v druhém sboru
hnali se s břehu do tábora,
bít Trojské každý pospíchal.

Ti čekali, zavřevše vchody,
až navrátí se Aeneas;
tak zvykli si už na nehody,
že tohle pro ně byl jen špás.
Když zřeli nepřátelské sbory,
zavřeli brány na závory
a s valů dolů jukali;
tiše si spolu povídali,
nos zbytečně ven nestrkali
a klidně z lulek pukali.

Tak rozhodnuto bylo radou,
kdyby pan Turn snad šturmem hnál,
že budou sedět za ohradou,
ať útokem dobývá val.
To Trojané teď učinili;
na valy klády přivalili,
vařili divnou potravu:
olovo, olej, dehet, smůlu.
Když někdo poleze k nim vzhůru,
vylejí mu to na hlavu.

Turn přiblížil se blízko k valu,
sám na grošáku přiklusal,
rozvinul jízdu v prudkém cvalu
a teď jak pominutý řval:
„Sem, trojské baby, hanebníci,
do boje, vy psi nevěřící!
Vylezte, krtci, z brlohu!
Kde Aeneas váš — ženský svátek?
S babami někde plete šátek!
Ani se dívat nemohu.“

A všichni se hned rozkřičeli,
Trojanům láli, spílali,
smáli se jim a uráželi
je hůře nežli cikány.
Mrak šípů na ně vypouštěli
a někteří byli tak smělí,
že přes příkopy skákali.
Trojští si uši zacpávali
a Rutulů si nevšímali,
ač rádi by je spráskali.

Turn skřípal zuby celý lýtý,
že Trojští za zdí ani muk;
zdi nelze hlavou proraziti,
ohni se třeba jako luk.
Zlost prý je sestra satanova;
snad vymyšlená jsou ta slova,
já ale říkám, tak to je:
Turn skládá divou komposici,
sám čert mu řádí v makovici,
sám satan mu to diktuje.

Turn zle se čertil, hrozil pěstí,
pak na pobřeží svolal lid,
nařídil přinést kupy klestí
a trojské loďstvo zapálit.
Všichni hned začli něco kutit
(k zlu není třeba lidi nutit);
ohně se hnaly, planul žár.
Některý loučí, knoty onen,
řeřavým uhlím, ten zas troudem
korábům nesli hrozný zmar.

Zakouřilo se, rozžhavilo,
modravý plamen běžel vpřed;
dýmem se slunce zatemnilo
a kouř až k nebesům se zved.
Kýchali bozi na Olympu,
Turn do nosu jim strčil tymfu,
slzely všechny bohyně,
zle od žaludku jim všem hrozí,
skákaly z toho jako kozy,
sám Zeus byl jak v komíně.

Venuši žalem srdce hyne,
že z loďstva stoupá kouře mrak;
bojí se, že syn na mělčině
uvízne nyní jako rak.
V bolesti, slzách, hořkém žalu
bohyně sedla do kočáru,
Kupido vylez na šejtrok
a jedou spolu ke Kybele,
vzdát hold té babě rozmrzelé;
kobylna jede krok co krok.

Kybela byla bohů matka,
(to každý záček přece zná),
za mlada byla živá, hladká;
a když pak byla bezzubá,
tak pěkně klidně na pec sedla,
jen bábovku a kaši jedla
a o nic víc už nedbala.
Zeus jí stále vzdával poctu
a posílal jí láhve moštu,
který jen Juno pívala.

Venuše zná jen klepy nosit
a Zeus jí má právě dost,
tak nemůže jít k němu prosit,
když chudák padla v nemilost.
Kybela stará, ta je zlato,
však musela jí slíbit za to
šlehačky nejmíň za altyn,
jen aby Dia uprosila
a za Trojské se přimluvila,
by bez loďstva nezůstal syn.

Kybela, stará labužnice,
udělá za šlehačku vše;
je strašně povídavá sice
a živé s mrtvým semele.
Sotva ji stáhli dolů s pece,
Kupido ji vzal na své plece
a vysadil ji na povoz.
Když stála matka proti synu,
tahal se Zeus za čupřinu,
obočí vraštil, krčil nos.

Kybela nejdřív zasípala,
pak kašlala a povzdychla,
pak do šátku se vysmrkala
a pětkrát těžce vydýchla:
„Saturnoviči, milý synu,
postav se za nás, za rodinu!“
Diovi šišlá stařena.
„Smrtelní nesmrtelným lají,
div nebijou, jen nadávají;
má hora byla znectěna!

Mou horu Idu, znáš ji jistě,
kde oltář můj a svatý les;
tu urážku by na mém místě
ani tvůj sviňák neunes!
Já k vývratu prodala Troji
(jsou ctitelé a věrní tvoji)
doubky a sosny na lodě.
Ty nařídil jsi z boží vlády,
by z rodu v rod šly lidské klády
a nezetlely na vodě.

A pohled! Na tiberské vodě
koráby hoří, jaký hřích!
Turnovy stvůry pálí lodě
a z tebe si jen tropí smích.
Povol jim uzdu — a ty krysy
tvou vládu ihned přivlastní si,
dají nám za vyučenou;
zplundrují les a zničí Idu,
mne starou zabijou jak hnidu
a tebe odtud vyženou.“

„Ach paní máti, co vás nemá!“
řek Zeus hlasem basovým,
„Turn kaput — věčné anathéma!
Počkejte, já jim zasolím!“
Očima blýskl, rukou měkkou
máv nad Tiberou, krásnou řekou,
a koráby jsou změněny;
jak husy se tu potápěly
a různé krásné písně pěly,
neb staly se z nich sirény.

Rutulské vojsko hrůzou žaslo
nad divem, který se tu stal;
strachem se všechno tvorstvo třáslo,
Messap a Thales draka vzal.
Rutuli jako hejno myší
hledali po všech děrách skryši
a Turn zde zůstal sám a sám.
Utíkající zadržoval,
kouzlo jim marně vysvětloval,
za nimi běhal sem a tam.

„Mládenci!“ křičel, „neplašte se,
to sami bozi chrání nás;
odhodte strach a navraťte se,
Aeneas musí říci: „Pas“.
Co my jsme ohněm nespálili,
bohové sami potopili,
Trojští jsou v pasti na zemi.
Teď za živa je zakopáme
a na cucky je rozsekáme,
toť vůle bohů, věřte mi!“

Ze strach má ale velké oči,
tak každý bere žulíka,
uhání, hlavu neotočí,
a jako blázen utíká.
Turn zůstal sám jak hruška v poli;
když rozhlédl se po okolí,
grošáka ostruhami vzal,
narazil čapku vztekem sivý
a do lágru hnal jako divý,
až koník chvostem potřásal.

Trojané tomu šklíbili se,
jak na útek pan Turn se dal,
a mořským pannám divili se,
každý to v dobré vykládal.
Turnu však víru nedávali,
pravidlo staré dobře znali:
ve válce vášně v sobě ztlum:
nežeň se za soupeřem vždycky
a zachovej se strategicky;
uděláš kyks — a umrdlum!

V noci stráž dvojmo postavili
po brlení a baštách všech,
lucerny všude rozvěsili,
chodili kolem po valech.
V obozu Turna ticho bylo,
jen občas tak tak zasvítilo,
zhasínal popel řeřavý.
Rutuli do zaječích vzali,
Trojané útok nečekali,
tak nechme je, ať klidně spí.

Na stráži tam nad hlavním valem
stáli dva hezcí mladíci:
byli to Nisus s Eurialem,
chrabří a statní zbojníci.
Ač trojská krev v nich neproudila,
snad busurmanská krev to byla,
přec byli věrní kozáci;
že měli bojů plné hlavy,
šli k Aeneovi dobýt slávy —
a tak z nich byli vojáci.

„A co když tiše slezem s valů
a vplížíme se k Rutulským?“
zašeptal Nisus Eurialu,
„tam navaříme kaše jim;
spí po opici tvrdě, pevně,
žádný z nich ani nohou nehne,
třeba ho podřež, nehneš s ním.
Myslím, že půjdu oním směrem
a zasloužím se před Aeneem:
stovku jich na nůž posadím.“

„Jak? Sám? a mne bys tady nechal?“
zeptal se Nisa Eurial.
„Ne! Kdybys mě i rdousil, sekal,
já pozadu bych nezůstal.
Nikdy tě, druhu, neopustím,
s tebou i do ohně se pustím
a na sto smrtí půjdu rád.
Můj otec (dej mu pánbu nebe!)
říkal: ‚Ať hrdina je z tebe,
až budeš v poli umírat.‘“

„Ne, chlapečku, na mne jsi krátký,“
druhovi Nisus povídá.
„Ne dopředu — dívej se zpátky,
ztratil jsi rozum, jak se zdá.
Máš starou matku, je už chabá,
bezmocná, chorá, chudá, slabá,
máš povinnost jen pro ni žít;
když zůstane tu opuštěna,
pak musí se ta stará žena
jen po žebrotě plahočit!

To já — jsem jako ten kůl v plotě —
mým domovem je čirý vzduch;
bez matky, otce — na sirotě.
Aeneas — otec, matka — bůh . . .
Jdu sloužit mečem zájmům cizím,
nic nestane se — i když zmizím,
dobudu věčnou památku.
Však tebe poutá rodná máma,
když padneš, zůstane tu sama.
Prosím tě, myslí na matku.“

„Rozumně, Nise, uvažuješ
a myslíš, že mě přemluvíš,
povinnost ale zamlčuješ,
ač sám přec o ní dobře víš.
Kde dobro všech jde do úpadku,
zapomeň na otce i matku,
povinnost splnit každý leť!
Jak Aeneu jsme přísahali
a životy mu odevzdali,
na matku myslet nesmím teď.“

„Nu, dobrá!“ Nisus řek a prudce
se s Eurialem objali
a potom spolu ruku v ruce
se na radnici vydali.
Julus tam seděl s celou radou
a mořili se nad záhadou,
jak zítra na Rutuly jít.
Vtom přišli ti dva chlapci čilí,
neb na vartě se vyměnili,
a Nisus začal hovořit:

„My s Eurialem vartu stáli
a nepřátele střežili;
jak zabít se v lágru válí,
jsou všichni na mol opilí.
Znám zvláštní stezku k nepříteli,
po níž teď, když spí tábor celý,
se proplížit je pouhý žert
a přinést zprávu z toho místa,
kterak zlý Turn se na nás chystá
s tou svojí bandou jako čert.

Když svolíte — my s Eurialem
náramně sebou hodíme,
než vzejde slunko nad úvalem,
Aenea opět spatříme.“
„Statečné děti naší země!
Tak nezahyne naše plémě?“
Trojané všichni volali;
hrdiny oba objímali,
líbali je a děkovali
a kytice jim podali.

Pan Julus se slzami v oku
k nim pronesl plamennou řeč,
Nisovi palaš připjal k boku;
„Vítěz“ se zval ten jeho meč.
Pro Euriala místo díků
on nelitoval svoji dýku,
již Didoně prý otec vzal;
oběma slíbil za úsluhu
ovce a půdu, osm pluhů,
i hodnosti jim sliboval.

Eurial mladoučký a milý
jen devatenáct roků měl,
a tam, kde mužům rostou kníry,
tam měkký chmýr mu prorážel;
ač hrdina byl odhodlaný
a kozák bez bázně a hany,
před Julem slzy neskrýval;
vždyť opouští matičku svoji,
jde na smrt — třeba padne v boji;
naš kozák osudu se vzdal.

„Mé paní máti pozdrav dejte,
ó Jule Aeneoviči,
buďte jí synem, pomáhejte,
ať lidé zlí ji nezničí,
chraňte ji od křivd, nouze, zmatků,
vždyť jste měl také paní matku
a v srdci máte také žal;
stařenku do rukou vám vložím
a za vás rád i život složím,“
tak mluvil junák Eurial.

„Neboj se, dobrý Euriale,“
dal Julus mužnou odpověď,
„tvé zásluhy přec nejsou malé,
vždyť za nás na smrt kráčíš teď.
Tvým bratrem být — to ctí je pro mne;
tvé matce byt dám ve svém domě
a dobrým synem chci jí být:
dáme jí všeho plné míry,
mouku i jáhly, vejce, sýry,
do smrti bude dobře žít.“

A tak náš pár hned na výzvědy
k Rutulům cestu nastoupil.
Zem pokryl mlžný závoj šedý
a měsíc za mraky se skryl.
Půlnoc už táhla z černé dálky;
Rutuli spali jako špalky,
kořalkou čpěli jako sud;
svlečení se tu rozložili,
tak bezpečni a jisti byli —
spoléhali se na osud.

Strážní, opření o muškety,
spali jak jedna rodinka;
a tak zde stihla tyto skety
poslední jejich hodinka.
Když poslali je k satanáši,
šli do tábora vařit kaši.
Zde Nisus soudruhovi děl:
„Naslouchej dobře, v tom jsi chlapík,
já Rutulům zahraju kvapík;
hleď, aby nikdo nepřišel.“

To řka, hlavičku v nočním šeru
šťal nejbližšímu, Ramentu,
a do všech pekel k Luciperu
jej poslal bez testamentu.
Ten uměl lidem hádat z dlaně,
jak dlouhý život čeká na ně,
však sobě hádat nedoved.
Tak přemnohý z nás cizím věští,
co na ně čeká, zlo či štěstí,
však sám jde za cikánkou hned.

A pak Removy ozbrojence
po jednom všechny uškrtil,
i myče lžic, ty usmolence,
na padrť, na prach rozdrtil.
A pak samého Rema dopad
a tak ho pěkně za krk popad,
že vylezly mu oči ven;
chytil ho za huňatou bradu
a tomu ničemnému hadu
palici odříz od ramen.

Zde na blízku byl stan Serranův,
i do toho se Nisus dal;
právě se vysvlekl z kaftanu
a po večeri s chutí spal.
Nisus mu šavlí jednu vrazil,
zadek mu s hlavou v klubko srazil,
že ze Serrana se stal rak;
hlava mu mezi nohy sedla
a zadnice se vzhůru zvedla;
figurně zemřel, ubožák!

Eurial neměl ruce v klíně
a za Nisem se pustil vpřed;
všem stínal hlavy jako dýně
a posílal na onen svět.
Ze se mu nikdo nepostavil,
jak ovce vlk je všechny dávil
a důkladně jim pouštěl z žil;
i konšely i prosté kmány
i velmože a milostpány,
na koho přišel, toho bil.

Retus se připlét Eurialu
a ještě napolovic bděl;
když od Turna se vrátil z bálu,
pálenku doma popíjel,
teď se mu začly klížít oči;
vtom Eurial sem k němu skočil
a dýkou do úst ze všech sil;
i přišpendlil ho v onom zmatku
jak kytku do ženského šátku:
a Retus ducha vypustil.

Eurial opojený krví
docela zvlčil jako chrt;
do stanu vběhl k Messapovi
a málem by zde našel smrt;
na štěstí Nisus už tu řádil,
přítele popad, ven s ním pádil,
neboť se o něj hrozně bál.
„Už dost té krve, tisíc hromů,
koukejme rychle mazat domů!“
druhovi Nisus povídal.

Jako vlk mírné ovce dáví,
když do ovčína zavítá,
tchoř kuřatům vyssaje z hlavy
mozeček pěkně dosyta;
jak uhodnuvše správnou chvíli,
když chlévy sírou nakouřili,
bez křiku kradou kutňáci
husy a kachny bez rozpaků
u měšťáků i u sedláků
a s nimi další flandáci,

tak naši smělí kabrnáci
krev prolévali o sto šest;
už od ní zrudli jako raci,
za lásku knížete a čest.
Kde láska k vlasti mečem splácí,
tam nepřátelská moc se kácí,
nad děla je hrud' plamenná,
tam smrt je halíř, život — zlatník,
tam rytířem je každý chasník,
tam kozák něco znamená.

Tak Nis a Eurial se bili,
Rutulům na frak každý stříh.
Až celou zemi zkrvavili;
Polák by šosy k pasu zdvih,
však naši se v té krvi brodí,
jako když muzikanty vodí,
a prchají ven z tábora;
jdou pro pochvalu k Aeneovi,
ať už se od nich brzy doví,
jaký ten Turn je potvora.

Vše se jim šťastně podařilo
a z tábora se dostali;
srdce se štěstím rozbušilo
a opánky jim čvachtaly.
Vyklouzl z mraků měsíc bílý
a mlhu větry rozptýlily,
vše věštilo jim dobrou pout,
když, hle, tu Volsent, z jasna čista
před nimi s celým plukem vyvstal.
Běda! Jak z toho vyklouznout?

Jako když chrti závod běží,
jak když jim koudel zapálí,
tak do lesa hned před soupeři
statečně oba prchali.
Tak hrdličky dvě vyplašené
do lesa letí vyděšené
před spáry zlého jestřába.
Však osud každý s sebou vleče
a nikam před ním neuteče:
a tak je zničil oba dva.

Latini v lese vyslídili
odvážné naše mladíky
a hlídkami hned obklíčili
oba dva mladé zbojníky.
Část nepřátel les prohledala
a při tom jednoho z nich jala,
to Euriala — chlapečka.
Nisus si vylez na kmen jívy,
když Eurial byl mezi nimi
jak mezi vlky ovečka.

A Nisus vidí Euriala,
je mezi nepřáteli sám;
zlá žalost jeho srdce jala,
k Diovi volá: „Pomoz nám!“
Kalené kopí vrhá prudce
a Sulmonovi přímo v srdce,
ten jako snop se zvrátil zpět;
nestačil ochnout, jak se divil,
zlý úšklebek mu tváře zkřivil —
a Sulmon zívá naposled.

Hned za kopím pouští šíp z kuše
Tagovi přímo do čela;
neřekl ani švec — a duše
mu z těla vzhůru letěla.
Dva bojovníky Volsent ztratil;
zuřivý vztek mu hlavu zchvátil,
řve jako vůl a celý zbled:
„Krev Sulmona a mého Taga,
prokletý pse, tvůj život žádá,
já za nimi tě pošlu hned.“

I rozmách se na Euriala,
chce mu stít hlavu šavlí svou;
v Nisovi dušička je malá,
srdce se stalo bábovkou.
Běží a křičí: „Tisíc láter!
PECCATUM činíš, milý FRATER,
MORS nevinnému dělat chceš.
Já STULTUS, LATRO, zbojník PRIMUS,
i hajdamák a NEQUISSIMUS;
stůj, nevinnou krev prolíješ.“

Však Volsent, smyslů zbaven zcela,
hlavičku mečem krutě stál;
jak meloun se tu kutálela
a jazyk cosi blekotal.
Rty korálové promodraly,
ruměné tváře zesinaly,
mladistvý plamen v líčku zhas;
zankly se pevně jasné oči,
tma pokryla je věčnou nocí
a navždy umlk milý hlas.

Když spatřil Nisus Euriala,
zlostí se třás a vztekem vyl;
zlá zuřivost mu v mozku vzplála
a k Volsentovi přiskočil.
Jak proletí blesk kupou mraků,
tak proběh klubkem darebáků,
aby smrt svého druha mstil;
Volsenta popad za čupřinu
a srdce tomu čubky synu
svým mečem naskrz prorazil.

Jak jiskra, když prach zapálila,
s ním do zkázy se zamotá,
tak Nisus, zabiv Volsentia,
sám sebe zbavil života;
všichni se na něj namačkali
a jako cedník provrtali
a zkrátili jej o hlavu.
Tak skončili ti dva své žití
a světlo věčné ať jim svítí
pro jejich čest a oslavu.

Latini ihned vyrobili
jakési máry proutěné,
Volsenta na ně položili
a do lágru šli zkroušeně.
A s sebou vzali bujné hlavy,
do pytle obě nasoukali
jako dva velké knedlíky.
Však v lágru bylo jak u rasa,
ležely tady kupy masa,
sleziny, játra, brzlíky.

Když východ zbarvil úsvit ranní
a vzešla hvězda Foibova,
Turn byl už dávno po snídani
a chtěl už zase bojovat.
Na poplach do poklic se bilo,
aby se vojsko připravilo
s procenty Trojským zaplatit
za jejich milé noční žerty;
a aby dopálil ty čerty,
nařídil hlavy s sebou vzít.

Trojané ukrytí a tiší
seděli pěkně za svou zdí;
zalezli do děr jako myši,
když lstivou kočku uvidí.
Přitom však byli odhodláni
svou svobodu před škúdcí bránit
a do krve se s každým bít,
jak nová Troja od nich žádá
Rutulům navalchovat záda
a Turna řádně zostudit.

Trojané na rutulský výpad
dali tak říznou odpověď,
že Turn se začal vzteky štípat
a hanbou zbledl jako zeď.
Rozkázal, plný kruté zlosti,
pro posměch zvednout mrtvé kosti,
nasadit hlavy na bidla
mrtvého Nisa s Eurialem
a vztyčit je před trojským valem
jako dvě hrůzná vnaidla.

Trojané ihned pochopili,
čí jsou ty hlavy zdvižené;
žalostí hořké slzy lili
pro ty své chlapce ztracené.
Šla smutná pověst celým valem
a naplnila srdce žalem
a trojským vojskem otrásla.
Když matka tu zvěst uslyšela,
jak bez ducha se potácela,
zničená, chabá, pohaslá.

Pak vybuchla: vlasy si rvala
a do prsou se mlátila,
křičela, lkala, nadávala,
jako by rozum ztratila;
hnala se s křikem vzhůru na val
a tam spustila nový kravál,
když svého Evru poznala;
vrhla se na zem, rvala trávu,
o kamení si tloukla hlavu,
svíjela se a vzlykala.

Divokým hlasem nařikala:
„Ó synu! Světlo očí mých!
Což pro smrt jsem ti život dala
od lidí zlých a ničemných?
Proč jsi mě, ty mé drahé sémě,
zavedl do té cizí země,
abys mě tady opustil?
Ty moje štěstí každodenní,
záštito, láska, potěšení,
proč jsi svou duši vypustil?“

Ke komu se mám nyní schovat?
Kdo moji bolest zahojí?
Kdo mě teď bude podporovat?
O starou nikdo nestojí!
Kam podělo se všechno, kdo ví?
Kde jste, vy mladice i vdovy,
které jste vzdávaly mi čest?
Ty jeho brvy ze sobola,
ty jeho oči ze sokola
při táčkách znaly hlavu plést.

Kdybych tě aspoň tady měla,
tvé bílé tělo omyla,
do rakve bych tě uzavřela,
do hrobu klidně pohřbila.
Ó bozi, proč jste připustili,
aby mi syna zahubili
a nastrčili na věchet?
K čemu jsou všechny božské činy,
když pro dobré jsou jenom sliny?
Proč vůbec je ten bídný svět?

Vy vrahové Evrouška mého,
ať zahyne váš čubčí rod,
ať uvnitř lůna prohnílého
vám v ženách zcepení váš plod . . . !
Proč nejsem lvice rozvzteklá,
proč nejsem vzteklá vlčí fena,
abych vás mohla rozsápat,
vyrvat vám střeva, bídné mrvy,
zmazat vám rypák jejich krví
a z vašich kostí morek ssát.“

Ten nářek kvílivý a plachý
Trojany všechny rozplakal;
ronili slzy jako hrachy,
až pomokřili celý val.
Askanius víc nežli druzí
lkal, brečel, kvílel, ronil slzy,
slintal si při tom na bradu;
a pak se uklonil a ruče,
uchopiv starou do náruče,
odnes ji někam dozadu.

Teď trouby troubí, rohy dují,
pisklavě piští pišťaly,
to nepřátelé povykují
a sápour se zas na valy.
Tu dupot kopyt, koňské ržání,
tam hlomoz, křik a bubnování —
a všude zmatek na zmatku.
Tak kloktá v kotli směla vřící,
tak křičí v šenku kostelníci.
A sbal si kosti do šátku!

Hej, Muso, panenka má ctnostná,
pojď ke mně, zanech cavyků!
Buď poslušná a nebuď zlostná —
a pomoz mi pár veršů!
Pomoz mi popsat onu bitvu,
máš přece jazyk jako břitvu,
a já už nemám dosti sil;
nejsi přec žádná zbrklá žába,
však svárlivá a zlostná bába.
Promiň, snad jsem tě urazil.

Teď už to vím, já hrozně chybil,
že jsem tě starou bábou zval,
kterou by nikdo nepolíbil
a nikdo nepomiloval.
Takových Mus je tucet naráz,
lze jimi pokrýt celý Parnas,
však mladých, hezkých mnoho ne.
Já přece nechci Musu starou,
chci veselou a hezkou, mladou —
staré ať Pegas nakopne.

Rutuli drápali se na zdi,
lezli jak brouci chrobáci.
Turn zuřil, byl by schopen vraždy,
a křičel: „Směle, kozáci!“
Však Trojští také nelenili
a vřelou smělu na ně lili
a tloukli je jak hejno blech.
Pouštěli na ně shůry klády
a kamením jim tloukli hlavy,
až Rutulům se tajil dech.

Turn, vida Trojské, kterak tříští
hlavičky jeho vojínů,
že Rutuli jak piskoř piští —
a sám utrživ modřinu,
rozkázal sebrat beranidla
z všech dílen na olej a mýdla
a dopravit je před bránu;
a s beranidly hned v tu chvíli
voskaři před val přikvačili
jak smečka divých satanů.

Zuřivě do té trojské brány
berany bušit začali,
až zapraskaly všechny rámy
a třísky kolem lítaly.
Sám Turn se hmoždí s beranidly,
a jak to mydlí, tak to mydlí,
dal povel bránu vyrazit.
Padla! Rachotem ohlušila,
přemnoho Trojských rozdrtila —
a Turn chce dovnitř prorazit.

Teď běda Trojským . . . ! Co jen robít?
A Musa říká: „Ohoho!
Turn není schopen Trojské pobít,
a nepleť se mi do toho!“
Trojané napli všechny žíly
a rychle průlom zahradili
nezdolnou hradbou chrabrých těl;
s Rutuly všichni čerti šili,
tou hradbou se však neprobili;
Turn málem z kůže vyletěl.

Byl Trojan Helenor a přítel
červený Lykus, hrdlořez,
rváč, křikloun, zápasník a mstitel —
a přitom věrný jako pes;
těm dvěma — zahálka — toť hoře
a po kolena každé moře
a trhat hlavy — zábava.
Snili jen o šavlích a nožích,
jak Rutulům vyprášit kožich;
ten půst byl pro ně otrava.

Tak Helenor s červeným Lykem
se vysvlekli až do košil
a v tlačnici s velkým křikem
šli zkoušet pevnost vlastních sil.
S Rutuly si to rozdávali
a od Rutulů dostávali
kvitanci na dluh a s ní zisk.
Lykus jen tím se vyznamenal,
že pana Turna poznamenal
a nádherně mu zjezdil pysk.

Však Turn byl rváč a Lyka přitisk,
až zapraštěly lopatky,
šňupavý tabák z nosu vytrysk —
a z Lyka zbyly ostatky.

I Helenoru, můj ty smutku,
do nosu dali řádnou šňupku,
že zašel, než bys řekl pět.
To Rutuly moc rozesmálo
a srdce jim tak rozehřálo,
že každý zbabělec šel vpřed.

Rutuli napřeli své síly
a novým šturmem začli hnát;
Trojští se ale rozčertili,
Rutuly bili napořád.
Praskaly kosti, žebra, šosy,
lítaly zuby, puchly nosy,
stříkala plným proudem krev;
ten couval, ten se na něj valil,
ten zaškobrtal, ten se svalil,
ten bil, ten trhal jako lev.

Tak zle se všichni rozvášnilo,
až měli pěnu u huby,
zuřivě spolu zápasili,
obraceli se na ruby.
Palicí, že by zabil vola,
sek Aristides Polidora,
sám dostal klackem od něho;
Cineus bije Iliona,
Ilion zase Amfiona —
tak řezal jeden druhého.

Remulus z Rutulů se zrodil,
nějaký Turnův svat či zeť,
chvastoun byl, hlupák od přírody,
ať dělal co chtěl, všechno splet.
Začal jak blázen povykovat,
sebe i Turna zveličovat,
nadával Trojským, hubou mlel:
„Vy proklatci, vy ničemové,
mrzáci trojští, pobudové,
váš konec právě nadešel!

My vám teď dáme, darebáci,
vdovám a pannám loupit čest,
krást cizí půdu, pot i práci
a cizím do zahrádky lézt . . . !
Kde je ten hulvát, co vám vládne,
zlomím mu vaz, ať k čertům táhne,
a z vás fašírku nadělám . . . !
Proč jste sem přišli, rozedranci?
Za suchary a za lívanci?
Počkejte, lumpi, já vám dám . . . ! “

Když Julus Aeneovič slyšel
všechnu tu hloupou ubohost,
nafouk se, před Remula vyšel,
v očích mu zahořela zlost;
vzal kámen, potěžkal jej v ruce,
zamhouřil oko — mrsk jím prudce —
a Remula do čela — buch!
Chvastoun se svalil, škyt a skonol,
Jul srdečně se zaradoval;
i povstal opět trojský duch.

A začaly hned lítat facky,
i rány pěstí padaly,
až všichni měli z nosů placky
a jako kanci slintali.
Když každý dal a dostal facku,
jadrně kleli po srbácku
a tropili si násilí.
I zved se pískot, ston a vzdechy,
skákali na sebe jak blechy,
hrvzli se, drali, rdousili.

U Trojských sloužili dva bratři,
z nich každý byl jak Goliáš:
byli to chlapi jaksepatří,
každý zhlt ovci na guláš.
Ten první přetrumf výškou směle
Tarase — sluhu Kočubeje,
jej Bitiasem nazvali;
ten druhý bratr, Pandar zvaný,
byl vyšší než dva stohy slámy,
však jako velbloud pomalý.

Tak onen párek strašných obrů
bojoval u vrat ze všech sil,
měl v ruku těžké klacky z habrů,
nikoho dovnitř nepustil.
Bratři se k zemi přikrčili
a Trojští dovnitř ustoupili,
Rutulům se tu chystá léč.
Rutulí zří — dokořán vrata;
pěchota do pevnosti chvátá
a proti Trojským dělá zteč.

Však sotva se kdo zjevil v bráně,
hned dostal řádně do trička;
Bitias s bratrem hurá na ně
a tloukli je jak vajíčka.
Rutulí s křikem vyrazili;
jak cepy buší do obilí,
jak srpy stěbla trávy žnou,
tak velikánské klacky buší
a vyrážejí z těla duši
všem, kteří se tu namanou.

Když spatřil Turn tu sekanici,
zuřil a pak se oklepal,
jako by vypil slivovici —
a sám se do nepřátel dal.
Sotvaže proklouz kolem brány,
hned začal bít a dávat rány
všem, kdo se mu zde nachomýt.
Spatřil Merona s Afidonem,
zabil je oba — a pak honem
zuřivě na Bitia vlít.

Z rozběhu tento hrozný mstitel
olbříma třískl palcátem;
obr se svalil jako pytel,
až zatřásla se celá zem.
Řve, pouští duši, hořekuje,
ovzduší hromem naplňuje —
a všechny přepad velký strach!
Ani vzrůst, ani velká síla
před smrtí obra nechránila:
i obr je jen červ a prach!

Když Pandar viděl, co se stalo,
očima strachem zamžikal,
srdíčko se v něm rozklepalo
a rychle odtud utíkal;
jak zajíc prchal od té sloty,
schovával se, přelézal ploty,
ulicemi se potácel,
a aby před Turnem se spasil,
zdvihl vrata — bránu zatarasil,
jen aby chvílku klidu měl.

Jak ale chudák kulil oči,
když spatřil Turna v pevnosti . . . !
Osmělen nouzí k němu skočil
a zařval na něj ve zlosti:
„Ty lotře, lumpe, ty psí synu,
tak tys k nám přišel na hostinu . . . ?
Hned zákusky ti přinesu!
Až doposud ses naparoval,
teď udělám tu z tebe ovar,
zlou duši z tebe vytřesu . . . !“

„Tak polez!“ chvastounsky Turn tlachá,
 „nestvůro sloní s mozkem psím!
 Jak biju, to poznal tvůj brácha,
 pojď, já ti zadek ukrouťím!“
 Tu Pandar zvedá rychle kámen
 a s Turnem by byl jistě amen
 z té rány jako z kanónu.
 Však kde se vzala, tu se vzala,
 před Turnem sama Juno stála,
 a kámen trefil Junonu.

Turn cítí tuto božskou clonu,
 a vědom si té protekce,
 prosebně volá na Junonu,
 Pandara bije po lebce,
 sráží jej, utlouká ho k smrti
 a na kaši mu mozek drtí;
 ztracen i druhý z obránců!
 Taková ztráta postrašila
 a bodrá srdce zarmoutila
 i nejchrabřejších Trojanců.

Pan Turn tím úspěchem se vzpružil,
 smrt kolem sebe rozséval;
 jak divý kanec vztekle zuřil
 a všechno kolem dral a rval.
 Rozsekl ve dvě Filarise,
 potom se pustil do Galise
 a rozdupal ho na svítek;
 bil pěstí, dělal z nosů fíky,
 i slavné mistry rohovníky
 rozehnal jako dobytek.

Trojští se velmi polekali,
 když viděli, jak Turn se mstí;
 své svršky rychle posbírali
 a chtěli prchnout z pevnosti;
 však Serest, vrchní houfnicovod,
 když zřel, že chtějí prásknout do bot,
 je zarazil a přísně řval:
 „Kam? Pomátly se vám snad hlavy?
 Styďte se! Kdo to slyšel, aby
 kdy Trojan z boje utíkal!

Je vás tu jako v lese stromů,
 a jeden chlap sem na vás vlez;
 nahnal vám strachu, tisíc hromů,
 rutulský pominutý pes . . .!
 Co děláte, synové Troje?
 Jsme vojáci, či kupka hnoje?
 Svět si z nás bude tropit smích!
 Co pomyslí si o nás kníže?
 Vždyť pokládá nás za rytíře,
 za vnuky dědů statečných.

Obkličte Turna, žádné fraky!
Umřít je možno jednou jen!
Tak hurá, hurá, na bodáky!
Turn musí býti vyřízen!“
Herež! Trojští se postavili,
na Turna všichni udeřili.
Pan Turn se toho nenadál!
Kličkoval, skákal, vytáčel se,
a sotvaže se dostal k řece,
do vody hup! — a uplaval.

Část šestá

Zeus jak králík pohnul knírem,
Olymp se chvěl jak osika;
blesk s hromy svištěl všehomírem,
olympský herberk procítá.
Bohyně, bozi, polobozi,
prostovlasí a bosonozí,
běží před soudnou stolicí.
Jupiter hněvem rozpálený
vletěl k nim celý rozzuřený
a vzkřik jak na psy honící:

„Jak dlouho ještě chcete, k čertu,
hádkami Olymp ostouzet
a lidi proti lidem z žertu
štvát, pošťuchovat, popouzet?
To přece nejsou skutky bohů,
spíš sudičů, pohůnků, slouhů;
vyndám vás všechny za vrata!
Jestli mě, chaso, popudíte,
tak našup z nebe poletíte
a budete pást prasata!

A vám, vy kozy umektané,
fifleny, káči, hihňalky,
vy drzé šmudly ušmudlané,
vypráším metlou rozparky.
Na lidi máte laskominu
tak jako Turek na koninu —
a máte prsty ve všem zlém!
Pro pletichy a namlouvání
už nebudu mít slitování
a seřežu vás potěhem.

Anebo vás, namoutě kutě,
polepší správné vězení,
tam vyženou z vás všechny chutě
Sodomu dělat na zemi.
A ještě lepší trest však známe,
bohyně takhle potrestáme:
pošlu vás v Záporožskou Sič;
tam štěkejte si jako feny,
tam za tabák si mění ženy
a chlatají o všechno pryč.

Můj lid jste přece nestvořili,
nejvýš tak ještě žízalu;
tak proč jste lidi rozdráždili?
Proč ženete je do svárů?
Přisahám při své bradě šedé
a při podolku sličné Hebe,
sesadím bohy takové!
Aeneas s Turnem, u všech bésů,
ať vjíždějí si do pačesů,
vy chraňte si čupřiny své . . . !“

Venuše smělá děva byla
a velmi silná na nervy;
s vojáky po hospodách pila
a jedla s nimi konzervy;
častokrát na slámě jen spala,
šedivý kabát oblékala,
s furberkem často jezdila;
i oficírské límce prala,
pálenku v soudku prodávala,
mrzla a zas se pařila.

Teď po dragounsku pozdravila,
jak velí vojenský to řád,
do pozoru se postavila,
Diovi začla meldovat:
„Ó táto velký, milostivý,
ty každý úmysl znáš lstivý,
vše pronikne tvůj bystrý zrak;
ty jedním okem zemi vidíš
a druhým na nás bohy shlížíš,
ty dobře víš, co, kde a jak.

Dopřál jsi řeckým dobrodruhům
porazit chrabřý trojský lid;
Aenea s hrstkou věrných druhů
jsi nenechal však potopit;
sám nejlíp znáš, čím je to vina,
že Aenej připlul do Latina
a nad Tibrem hrad zbudoval.
Co jednou řekneš, to se stane,
to nikdy neodvoláš, pane —
kde ale Turn se tady vzal?

Proč vlastně Turn se tady plete?
Snad aby se ti vysmát moh?
Frygijské plémě není kleté
a rve je každý neznaboh;
tvé zákony by všichni ctili,
Olympští kdyby nerušili
každý tvůj moudrý božský čin.
Tvé vůle si však nevšímají,
Turnovi naschvál pomáhají —
pomni — Aeneas je můj syn!

Pro Trojany a pro Aenea
měli jen hořké pilulky —
štvali je hůř než Promethea,
jenž ukrad oheň do lulky.
Neptun s Aolem, s prominutím,
dali takové rozčísnutí,
že málem by už nevstali.
Ostatní bozi? — Škoda řečí!
Máš přece o nich přehled větší —
ti Aenea by sežrali.

Ó Die, tatíčku můj rodný!
Pohlédni na pláč dcery své:
spas frygijský lid neoblomný,
jeť svatým dílem ruky tvé.
A chceš-li trestat, tedy zkrátka
potrestej mne, mne — já jsem matka,
vše pro dítě — slyš matky hlas!
Venuši hříšnou vyslyš, pane!
Řekni jí slůvko přelaskavé:
aby žil Jul a Aeneas!“

„Mlč, ničemná a drzá klepno,“
řve Juno jako vzteklice,
„ještěrko, lhářko, couro, štekno,
srazím ti čepec s palice!
Jaká to drzost od té mrvy,
Diovi o mně nosit drby!
Vrazím ti jednu . . . ! Táhni . . . ! Kuš . . . !
Za co mě máš, ty jedna běhno,
copak, ty čubko, je ti jedno,
že velký Zeus je můj muž?

A styd' se, Die, nechat camrat
tak urážlivě o bozích
takovou potvoru a chamrad'
a mudrovat o skutcích tvých . . . !
Jaký jsi vlastně světovládce,
když vyřídít tě takhle krátce
kdejaká lehká coura smí ?
Ta poběhlice, mrzká ženská,
ta sprostá děvka kytheronská
je milejší ti nežli my . . .

Jak dlouho, co sám Vulkán s Martem
ji in flagranti nachytl ?
Podolek uříz, sek s ní na zem
a rákoskou jí pardus dal ?
Však ty se tváříš, že nic nevíš,
přijímáš ji a jen se šklebíš,
skáčeš, když slzu uroní.
To ona Troju rozbořila,
Didonu ona zahubila;
všechno jde ale podle ní.

Kam se ta šmudla postavila,
vrboví zlaté vyrostlo;
země by bez ní šťastna byla,
s ní zmizelo by všechno zlo!
To k vůli ní Latium celé
vidělo v Trojských nepřátele,
Turn na Aenea s vojskem táh.
Nemožno sečíst všechny bědy,
co napáchala u nás v nebi
i na zemi a ve vodách.

Teď tady po nás hází špínou
a na mne svádí všechna zla,
hraje si tady na nevinnou,
jako by z vody vylezla.
Tváří se tady jak Zuzana,
cudná a nedotčená panna,
a klopí oči nevinně.
Počkej, však uvidíš, ty sloto —
já Aeneovi dám co proto . . . !
Je člověk — a já bohyně.“

Venuše se zas do ní dala
a nechtěla jí ustoupit;
zlá přestřelka se rozpoutala
a jedna druhou chtěla bít.
Vždyť bohyně jsou také báby
a mají proto žlučník slabý
a ze vzteku někdy i lžou,
jak hokyně si nadávají
a jedna druhou pomlouvají
a často se i poperou.

„Dost! Mlčte už, čertovy žluvy,“
Jupiter zuby zaskřípal,
„nebo vám napráskám, vy sůvy!
Aby vás, báby, čerchmant vzal!
Nepustím na vás hrom, vy kavky,
přerazím o vás troubel z fajfky,
nechám vás Olymp zametat!
Však poznáte mě, za to ručím,
těm móresům vás odnaučím!
Aby vás všechny sepral kat!

Nastavte uši, poslouchajte,
co vám tu nyní navrhnu;
otevřte hubu, pozor dejte.
Kdo pípne, toho přetrhnu!
Latiny nechte, Trojské taky,
i ty Turnovy darebáky,
ať si to sami vyřídí:
ať nikdo nijak nepomáhá,
ať knížátka se perou sama,
kdo s koho, to se uvidí.“

Mrk Zeus obočím, jat hněvem,
a bozi rozprchli se vráz.
A já se nyní loučím s nebem;
sestoupit na zem už je čas
a postavit se na mohylu,
přehlédnout vojska, jejich sílu,
a bitvu věrně vylíčit;
koupil bych Muse na košilku,
když pomůže mi aspoň chvílku,
já nemám už kde rýmy vzít.

Turn osušil se po koupání
a kmínkou zapil všechnu zlost,
ze stanu vyjel za svítání,
jak čert se mračil na pevnost.
Troubí se na roh! — Alarm! — Na ně!
Běhají, řvou jak lité saně —
už nezdrží je žádná moc;
Trojští se velmi statně bili,
Rutuli též se přiživili —
a roztrhla je pouze noc.

K pevnůstce Turnem obležené
té noci Aeneas už jel;
Pallanta i své oblíbené
na lodi truňkem napájel.
Chvastal se, že měl k tomu vlohy,
jak vyžrál nad lidmi i bohy
a jak je vždycky všecky hnal.
I Pallas lhal jak hejno špačků,
měl jazyk jako fidlovačku,
Aeneovi se vyrovnal.

No tak, má stará princezničko,
šedivá Muso, vzchop se, hej!
Pojď bliž, bezzubá sestřeničko,
odkašlej si a povídej!
Odkud pan Aeneas sem pluje,
jak na Turna se připravuje,
jak s verbuňkem je spokojen?
Jsi, Muso, vzdělaná prý žena,
v poltavské škole vyučená,
znáš jistě všechny podle jmen.

Tak poslyšte, co brumlá Musa:
že s Aeneem plul Massykus,
darmochleb, lenivý až hrůza
a tlustý jako volský kus.
Tam Tygrenko s tvářičkou dívky,
syn výčepnice ze Stechivky,
vez stovku lumpů z koutů všech.
Za nimi Avant, velký hlupák,
byl hroznější než mnohý zupák,
rád hladil holí po zádech.

Opodál plul Asturův bajdak;
 ten facíroval po světě,
 a místo pláště, že byl lajdák,
 nosil jen kůži z prasate.
 Pak plula velká plachetnice
 a v ní syn naší kostelnice,
 velkomožný pan Asylles;
 hle, Fortuna, ta slepá panna,
 tu učinila z kmána pána —
 to často stává se i dnes.

Kdopak je ten v té lehké lodi,
 která je celá zlacená?
 S košilí rozhalenou chodí,
 turecký čibuk v zubech má?
 Toť Cynaris, podvodník, šaškář,
 cechmistr karbanu a taškář,
 s ním šejdíř, kejklíř kdejaký;
 když Turna v boji nezdolají,
 tak prý ho v kartách obehrají,
 že půjde mezi žebráky.

A kdo je ten, co tamhle pluje,
 v taláru, s knihou, samý spěch,
 co se tak hrozně vytahuje
 a pře se o paragrafech?
 Pan Kupavon toť dozajista,
 jurista a též kancelista,
 z Hluchova rodák slavný je.
 Chtěl dosáhnouti povýšení,
 a proto vstoupil bez myšlení
 do Aeneovy legie.

A co ten vyzáblý jak skelet,
 bezzubý, povídavý lhář?
 Toť přece pokřtěný žid Šoulet,
 žvanil a velký panikář.
 Protože chtěl nějakou změnu,
 nedávno vzal si druhou ženu,
 však běda! — chudák, ten si dal!
 Aby se zbavil ježibaby,
 šel do vojska dobývat slávy
 a špionem se na rok stal.

O dalších mluvit nemusíme,
 těch bývá stovka na tučet;
 i když jich denně kopa zhyne,
 proto se nerozboří svět.
 Celkem jich bylo moc, až hrůza,
 kolik však — nevím, ač jsem Musa,
 to nespočítám na prstech;
 počítat umím jenom málo,
 žvatlám jen o tom, co se stalo.
 Co na tom, kolik bylo všech!

Plejady na nebeské báni
už vzešly. Vůz se obrátil.
Leckdo se ukládal už k spaní,
někdo už pod pláštěnkou snil.
Některí onučky si prali
a jiní vleže rozmlouvali,
kdos u pece vši vybíral.
Když starší pití ukončili,
lehli si, lulky zapálili
a rokovali tiše dál.

Jen Aeneas sám nocí bloumal,
jen Aeneas za všechny bděl;
přemýšlel, uvažoval, koumal
(neb za vše odpovědnost měl);
jak zdolat Turna, myslel stále,
jak zkrotit latinského krále,
jak uchránit lid od všech škod.
Tak chodí jako bez naděje
a myšlenkami bůhvíkde je;
tu spatřil divný chorovod:

Nejsou to raci ani ryby,
něco tak jako děvčata,
jak psi se to zde plandá, šklíbí
a mňouká to jak kořata.
Aeneas na ústup se dává
a „pánbůh s námi“ odřikává,
však strašidla tu krouží dál;
s řehotem ony děsné sloty
jej uchopily za kalhoty;
chudák se z toho rozklepal.

Tu jedna z příšer bleším skokem
přímo až k němu skočila,
pohlédla na něj hadím okem
a do klubka se stočila.
„Copak nás neznáš, kníže Troje . . . ?
My věrně všechno vojsko tvoje
i personu tvou vozily;
jsme s Idské hory borovina,
duby a buky, ořešina,
z nás trojské loďstvo zrobili.

Turn z čista jasna na nás vrazil
a popálil nás na škvarky;
však Zeus mu ty rejdy zkazil.
Hle, udělal z nás rusalky.
Bez tebe se nám těžko žilo,
tvé dítě málem vypustilo
svou duši k bohům olympským.
Pospěš si — a své město zachraň
a nepřítelům natři chrampáň,
nejvyšší čas — věř slovům mým.“

Když domluvila, na nos sáhla,
Aeneas přemoh dřímotu —
ocasem na ostatní mávla —
a celé loďstvo bylo tu;
rusalky začly tlačit lodě
a vedly je po dobré vodě . . .
A sotva začlo svítati,
Aeneas spatřil obležení
a křičel celý roztrpčený,
že z Turna duši vymlátí.

A sám hned první skočil s prámu,
až po pás vodou k břehům jde,
na pomoc volá hezkou mámu
i všechny bohy olympské.
A za ním Pallas — kamarádi
hop z člunu, hop — a už se řadí
do válečnických těsných čet.
„Vyrazte — křičel — neváhejte,
psy nevěřící potírejte,
pochodem v chod — a levou vpřed!“

Když Trojští uviděli z hradu,
že kníže pán se vrací sem,
vyběhli bez ladu a skladu,
od dupotu až duní zem.
Letí a všechno převracejí,
Rutuly šmahem pobíjejí,
Turn stojí — neví, co a jak;
očima jiskří, vztekem bledne,
Aenea s vojskem náhle zhlédne
a soptí na své jako drak:

„Vojáci, bijte bez myšlení,
nadešla naše hodina!
Chraňte své domy, otce, ženy,
volá vás vaše otčina!
Ani píď země nevydáme,
kosti jim tady zaoráme,
jsme chrabřejší než tito zde!
Vždyť Olympští jsou stále s námi.
Vpřed na Trojany, na pohany,
a cizí boky nešetřte!“

Turn, poznav z lodí nebezpečí,
tam všechny síly šikuje,
všude se vrtí, křičí, mečí,
všem tučnou kořist slibuje.
Vzal chlapce nejlíp vycvičené
a na spojence tryskem žene
svůj nejlepší, vybraný pluk;
řádí a seká, rubá, mačká,
to vše je, zdá se, pro něj hračka,
neb mrštný je ten hromotluk.

Aeneas znal, jak kde se bijí,
byl přece známý světošlap
a kápo v každé patálii,
no — zkrátka — vycválaný chlap.
Dítě si fouká na své bebé,
však Aenea nic nepodvede,
viděl už různé kumštýře;
na Turna kosmo pokukuje
a na Rutuly nastupuje,
zmaluje prý je k nevíře.

Narazil nejdřív na Farona
a čakanem ho trochu šleh;
tak zřídil toho šampiona,
že jak byl dlouhý, tak si leh.
Potom se pustil do Lichasa,
že z něho zbyla kupka masa,
pak Kisseovi srazil vaz;
ten padl jako pytel žita —
a nato Farus už v tom lítá —
i toho rozmáčk Aeneas.

Skotačil, dělal nezbednosti,
bil Rutuly jak chrobáky,
rdousil a kuchal, lámal kosti
a dělal z lidí mrzáky.
Pallas byl prvně v tomhle plesu,
křičel jak židi při šábesu,
Arkadské k boji nabádal,
pobíhal celý starostlivý,
uhýbal, skákal jako divý,
jak rozzuřený hřebec ržál.

Tu Rutul Dagus, padouch lstivý,
v něm poznal ihned nováčka,
chtěl na něm zkusit svoje divy
a pořádně ho rozmačkat;
náš Arkad'an však uhnul rychle,
Rutula bác! — ten ztuh jak krychle;
Arkadským překypěla krev!
Do nepřátel se dravě pouští,
lámou je jako suché chroští —
Pallas je přece jejich šéf.

Tu Pallas Evandrovič skokem
pích Gibsonovi do hlavy,
probod mu leb nad pravým okem
a Gibson kousal do trávy.
Stejná smrt stihla zlého Lara —
už nedočká se, chudák, jara.
Hle, Retius sem žene vůz!
Pallas ho stáhl s vozu dolů,
jak s měchýřem prásk o rozvoru —
má postaráno o funus.

Hle, všude řež a hněv a dales!
Teď běží jiný nepřítel,
sám Agamemnonenko Thales
jak rozhněvaný Jupiter;
bije a tluče, vztek v něm hárá,
jedinou ranou srazil Fara,
kles mrtev také Demotok,
Ladona rozmáčk jako blechu —
„Pallanta,“ křičí z plna dechu,
„já spolknou na jediný lok!“

Však Pallas, chlapec plný žáru,
ve střehu zůstal pevně stát
a čeká — co to za maškaru
chce za vlasy ho zakrákat.
Dočkal se — napřáh, čelo svraštil
a pana Thalesa tak praštil,
že udělal tři kozelce.
Pallas ho popad, odtáh honem,
šlápl mu na krk, dupal po něm,
skákal jak při své veselce.

Potom Aventa na ukázkou
naučil běhat po čtyřech,
i Klausus, chlapík jak z obrázku,
hned po něm navždy ztratil dech.
Kdo přijde — toho Pallas bije
se svými druhy z Arkadie
a dopřejí mu věčný sen.
Turn viděl, vzteklý, plný jedu —
zde k pití hořká místo medu,
zde přišla kosa na kámen.

Turn poznal, že to vše je pod psa —
řve, chrochtá, křičí z plných plic;
kroutí se, na grošáku hopsá —
Kentaur je proti němu nic!
Žene se přímo k Pallantovi,
jak zuří, nelze vypsát slovy,
těší se, že ho rozmačká.
Už mává šavlí, chrčí, vrčí,
ke koňské šíjí už se krčí,
číhá jak kočka na špačka.

Pallas se uhnul Turnu čelem,
řal po něm mečem ze všech sil,
že Turn až trhl celým tělem
a na grošáku poskočil!
A dřív než se moh vzpamatovat
a všechno si to v hlavě srovnat,
bacil ho Pallas po čele.
Pan Turn však nic — ten podlý zrádce
byl jako ořech ve skořápce,
neboť měl krunýř z ocele.

V Turnovi strašný vztek se vznítíl,
Pallanta po hlavičce — řach!
Za rusé vlásy chlapce chytil
a v bezvědomí s koně stáh:
lebka se ve dvě rozpoltila
a na trávu se proudem lila
statečná krev z těch mladých žil . . .
Jak tráva pokosená v poli
uvadl Pallas, dohrál roli —
moc toho, chudák, neužil.

Turn stanul nad zabitým borcem,
na mrtvé tělo nohu dal,
sňal řemen s pozlaceným toulcem
a sám se jím hned opásal;
potom se vyšvih na grošáka
a na Arkadské zahulákal:
„Rytíře vám tu zanechám!
Evandrovi to jeho zlato
odnese — toť můj dárek za to,
že drží s Trojou proti nám.“

Arkadští zvedli děsný halas,
stříleli šípů bez počtu,
když viděli, jak zhynul Pallas,
a přísahali hroznou mstu.
Pallanta na štít položili,
kalmyckou burkou zahalili
a modlili se Otčenáš.
Smrt prince všichni oplakali
a vraha Turna proklínali . . .
Kde však je trojský sultán náš?

Co je to za hřmot, hlahol, vření?
Jaký je to tam hlavolam?
Kdo to tak třese sirou zemí,
čí síly se to hemží tam . . . ?
Jak vichr do písku když věje,
jak bouří voda přes peřeje,
dravá a rvavá, zuřivá —
tak Aeneas tam rubá, seká,
smrt Pallantovu pomstít spěchá,
každý nerv se v něm zachvívá.

Turnovi psi, budete mrkat,
Aeneas vám dá šňupnout všem,
budete smrkat, kýchat, frkat
ještě i dole za Styxem!
Aeneas letěl jako blázen,
všechno rval, trhal, srážel na zem,
skákal a kuchal, lámal vaz:
palašem máchne — vrhá kopí —
a sto jich padne jako snopy —
tak mstí se chrabří Aeneas.

Jak malé kuře na luňáka
tu Magus na něj naletí;
ach, škoda Maga ubožáka,
duše mu z těla poletí:
bojí se smrti, fňuká, brečí
a na kolenou před ním klečí,
aby mu život daroval:
však Aeneas se chopil kopí
a nebožáka naskrz propích —
a nepřátele honil dál.

Pak popa rutulského pluku
za kutnu v běhu uchvátil,
zvochloval hřbet, zlámal mu ruku
a jako psa ho utratil.
Pak zabil statečného Numu
i jeho kmotra Oportunu
a Tarquitovi hlavu sřal;
pak Kamert dolů s koně letěl,
Ausura poslal do všech pekel,
Lukovi břicho rozpáral.

Jak Aeneas všem dával tafky!
Jak pro výstrahu všechny bil!
Jak pobíjel je jako kavky
a po tuctech je mrzačil!
Ligar a Lukul v bílé říze
se proti němu ženou v trize,
že rozdupou ho jako pýr:
zlý osud dozrál, duše z těla
oběma bratřím odletěla,
šli k Plutonovi na špacír.

Tak čistil město od neřádu
náš Aeneas v té přestřelce —
a pak se slavně blížil k hradu,
když vyhnal všechny vetřelce.
A tak se Trojští po tom žertu,
když Latiny vyhnali k čertu,
zde sešli se svým knížetem.
Zdravili se a objímali,
líbali se a vyptávali —
a pití chutnalo jim všem.

Ze Julus komandant byl správný,
hned Aeneovi raport dal,
a že byl v práci neúnavný,
vše dopodrobna vykládal.
Aeneas Julia pochvaluje,
k srdci ho tiskne, poceluje
a velkou radost z něho má.
Vždyť osrdí trojského krále
zlou předtuchou se chvělo stále,
že se synem se neshledá.

V tu dobu Zeus podnapilý
si přised po bok paničky
a jako panic nezletilý
mlaskal a dával hubičky.
Aby se zavděčil své paní,
řek: „Koukej, Juno, na Trojany,
jak rozprchli se před Turnem!
Miláčku, jak ti to dnes sluší,
vynikáš krásou nad Venuši;
ty, Juno, ty se líbíš všem.

Má nesmrtelnost rozohněná
tvé laskání chce teď a hned,
jsi přece Jupitera žena,
Olymp tě ctí i celý svět.
Jen chtěj — a za tvé políbení
se celý svět i nebe změní,
udělám pro tě všelicos . . .“
A stiskl Juno jako blázen,
málem by s trůnu spadli na zem;
však Zeus — ten si rozbil nos.

Juno je ale chytrá myška
a Jupitera odmítá;
věděla, že ta stará liška
je každou falší podšitá —
řekla mu: „Že ti není líto,
jdi pryč, ty starý jezuito!
Kdopak by na tvé řeči dal!
Vím, že mě dávno nemiluješ,
jen v opici se miliskuješ . . .
A netlač se — jdi kousek dál!

Neplatí na mne ty tvé stesky,
není mi přece dvacet let,
říkáš mi tady třesky-plesky
a balamutíš celý svět . . .
Ať vše je podle tvého přání;
jen pro Turna měj slitování,
nedej ho v pospas Osudu;
ať žije ten můj neposeda,
ať před smrtí se s otcem shledá —
a víc už prosit nebudu.“

A k Jovišovi celým tělem
se přitiskla a stulila,
že Zeus koukal jako jelen
a horkost oba polila.
Změk Zeus jako sladké dřevo,
pro Junonu byl schopen všeho,
když vyzunk žitné notný lok.
Juno si na myšku s ním hrála
a pod paží ho polechtala,
však Zeus usnul jako žok.

Olympští v každé roční době
i jejich hromovládny pán
chodili nazí jako robě
docela klidně, bez zábran.
Když Juno s nebe sestoupila,
od hlavy k patě nahá byla,
i oblékla se jako kluk;
na pomoc vzala Asmodea
a změnila se na Aenea —
k Turnovi rovnou — čáry-fuk!

Pan Turn se právě hrozně zlobil
a přístup k sobě zakázal,
že u Trojanů nepochodil,
že si s ním Aeneas tak hrál.
Když hle — Aeneův přelud rovně
jde k němu v plášti Sychaeově,
dráždí ho, začne se mu smát:
„Tak co, rytíři vymáchaný,
ty bohatýre pocuchaný,
pojd', dám ti hořkou ochutnat!“

Turn kouká, kdo to před ním stojí —
a vidí svého odpůrce,
jak zbabělce ho volá k boji
a zřejmě urážet ho chce.
I rozzuřil se, vzteky zavyl,
celý se chladným potem zalil —
a zlostí se až zalyká;
chce přelud chytit — ten však mizí,
Turn marně běhá za tou visí,
Aeneas stále uniká.

Ten nechytí, ten neuteče:
hle, teď už se mu nevyhne!
Grošáka vztekle švihá mečem,
co naplat, přelud nešvihne.
„Ha, mám tě,“ křičí udýchaný,
„hnedle ti budou zvonit hrany,
to nejsou hračky s Lavisou . . .
Dnes vystrojím ti zasnoubení,
havrani budou potěšeni
a po polích tě roznosou.“

Aeneův přelud běžel k moři,
kde u pobřeží bajdak byl,
lít, jako když mu hlava hoří,
a do bajdaku naskočil
(předstíral, že je vyděšený);
Turn děsným vztékem zaslepený
na bajdak za ním jako výr,
aby moh Aeneáše lapit
a jeho krve se tam napít —
pak by byl první bohatýr!

Tu bajdak náhle bez pomoci
sám od břehu se odpoutal;
Turn jásal, že má soka v moci
a zuřivě se na něj hnál.
Tu Juno žežulkou se stala,
odlétla pryč a zakukala
posměšně z dálky na něho.
Turn zuří — kouká — panebože! —
vždyť bajdak je už vprostřed moře
a domů k otci veze ho.

Aeneas neměl ani zdání,
co dělá Juno Turnovi,
neb přikryla ho znenadání
šedivým mrakem husté mhy.
Však sotva prohléd z této pasti,
hned popad meč a už to mastí,
jako když chroupe cukroví;
Lutaga zabil, Lausa, Orsu
i Parthenovi řádil v torsu
a sedřel kůži Palmovi.

Mesentius, tyrrhenský vládce,
na smělé klání zprudka šel
a na Aenea stručně, krátce
po busurmansku zakřičel:
„Tak pojď a chop se dřevce, hochu,
teď zahrajem si spolu trochu,
jsme správní kluci — ty a já!
Tak šup!“ a do sebe se dali,
div že jim svaly nepraskaly;
Mesentius spad ze sedla.

Aeneas hned se chopil díla,
když Mesentius k zemi kles;
s kletbou mu duše vyskočila
a lítla k čertu na šábes.
Aeneas vítězství pak slavil,
se všemi pil, dobře se bavil,
oběti bohům zapálil;
až do půlnoci mazal deku,
a když šel spát, tak nemoh s fleku,
byl napůl mrtvý, jak se zpil.

Jitřenka už jak pěták byla
a rozehnala noční mrak;
jak knedlík byla celá bílá
a nebe zrudlo jako mák.
Aeneas Trojské svolává si
a s tváří truchlivou jim hlásí,
že mrtvé nutno pochovat;
že je to třeba provést vzorně
a jednomyslně i svorně
se do sbírání padlých dát.

Mesentiovo oblečení
pak nasadil na suchý kmen,
však ne pro svoje potěšení,
to aby Mars byl spokojen.
Meč, helmu, pancíř umně rytý,
štít proslulý a znamenitý —
a z pařezu se rytíř stal.
Pak na vojáky zrak svůj upřel,
odkašlal — hlučně nos si utřel —
a pak k nim takhle promlouval:

„Kozáctvo! Panstvo! Trojský lide!
Vizte: ten hnusný strašák zde,
až naše správná chvílka přijde,
nám latinský hrad otevře.
Však dříve než se začnem bít,
je nutno padlé uložit
a dopřát jejich duším klid;
vzdát drahým mrtvým hold a slávu
a toho, jenž tu složil hlavu,
Pallanta, k otci dopravit.“

Pak vešel v síň, kde svíce hoří —
tam leží princ — žel, třikrát žel! —
nad ním arkadský podkomoří
laskavcem mouchy odháněl.
Plačky tu závodily v štkání,
jako by měly ujímání,
vtom zahřměl Aeneášův bas:
„Achich, ach, zvadla hvězda moje!
Jaký to býval mistr boje . . .
Chtěli to bozi, proto zhas!“

Nosítka z proutí kázal zrobit
a rákosový baldachýn,
aby měl Pallas pěkný pobyt,
aby Evandrův slavný syn,
persona panská, starobylá,
se před Plutonem objevila
ne jako trhan nějaký.
A pak ho ženy umývaly,
do nových šatů oblékaly,
do úst mu daly pětáky.

Pak přišel se zlomenou svící
nějaký jejich filosof,
však poplet všechno, co chtěl říci,
a zmoh se jenom na pár slov:
„Tot' mrtvý, achich, nevidí už,
dodýchal, ouvej, neslyší už,
je mrtvý . . . amen! Lide, viz!“
Lid řečí tou byl dojat brzy
a hořce, hořce ronil slzy
a brumlal: „Velebníčku, zmiz!“

Pak kadidlem jej obkouřili
a vynesli ven ze síně,
pod baldachýnem uložili —
Aeneas trpěl nesmírně.
Pak přikryli ho dečkou měkkou,
patrně asi toutéž dekou,
již Aeneas Didoně vzal —
i vyzvedli ho na ramena
a do městečka Pallantea
se smutný průvod ubíral.

Když byli v poli plném hoře,
Aeneas loučil se a lkal:
„Ó živote, bouřlivé moře,
proč Pallas v tobě ztroskotal?
Můj příteli, uslyšíš brzy,
jak se jim pomstím za ty slzy
a Turna pošlu do pekel.“
Potom se před Pallantem sklonil,
zlíbal ho, štkal a slzy ronil —
pak domů těžce šel a šel.

Když přišel domů unavený
naš smutný rytíř Aeneas,
čekalo na něj překvapení:
už v předsíni mu nesli vzkaz
vyslanci latinského dvora,
všichni v hodnosti asesora
a jeden štábní poručík;
ten frygijsky znal trochu z dětství,
tak si ho vzalo vyslanectví,
kde sloužil jako tlumočnick.

Jeden z nich, Latin nad Latiny,
učinil projev za svou zem,
což přeloženo z latinštiny,
značí tak asi po našem:
„Smrt usmiřuje provinění,
po smrti odpůrcem už není,
kdo nepřítelem býval dřív.
Dovol nám těla mrtvých bratří
odevzdat zemi, jak se patří,
nechť kníže je tak milostiv.“

Aeneáš, dobrák bohabojný,
řek poslům: „PACEM OMNIBUS!
LATINUS REX je nepokojný
a TURNUS hlupák PESSIMUS.
I QUA-RE bojovat vám MECUM?
LATINUSa být PUTO CAECUM,
k vám, SENIORES, AMOR mám;
LATINUSu rád PACEM DARE,
PERMITTO mrtvé pochovARE,
a není zlosti CORAM vám.

Jen TURNUS nepřítel jest MEUS,
sám, ERGO, DEBET bít se teď!
Velí tak FATA, UT AENEUS
vám bude REX, Amaty zeť.
Chci přivést už AD FINUM BELLUM,
udělám s TURNUSEM DUELLUM —
nač SANGUIS všech dál prolévat?
Zda TURNUS bude či AENEUS,
ukáže GLADIUS VEL DEUS,
latinským SCEPTRO REXovat.“

Pohlédli jeden na druhého,
ta řeč jim ze srdce šla všem;
osmělen touto řečí jeho,
odvětil Dranses rozehvřen:
„Slovutný kníže, díky vroucí!
Jsi zrozen k slávě nehynoucí!
Donesem králi poselství,
podrobně mu vše vyřídíme
a upřímně ho přesvědčíme,
že zlé je s Turnem přátelství.“

Mírovou smlouvu podepsali
na týden, na dva nebo tři
a v tomto smíru ujednali,
aby latinští tesaři
pomohli ihned trojským hnancům,
těm poutníkům a otrhancům,
dostavět jejich nový hrad,
narubat břízy, borovice,
javory, dubky na krokvice
a z osik ploty udělat.

Na válku rychle zapoměli,
sklenička z ruky v ruku šla,
tabák si svorně nabízeli
a pěli píseň dokola.
Ti tančili a ti zas pili,
ti s mrtvými se lopotili,
zde Trojan vedle Latina.
Mír všechny spřátelil tak pevně,
že latinské i trojské plémě
bylo jak jedna rodina.

Teď bych měl popsat v další strofě
Evandrov smutek, bol a žal,
když zvěděl o té katastrofě,
jak vzdychal, vzlykal a tak dál.
Já neumím však mávat slovy,
nevyrovnám se Vergilovi,
bohužel, nejsem umělec:
sám zarmoutím se jenom stěží,
ať si to tedy jak chce běží,
to přece není moje věc.

Jak ranní zora zamrkala
a rozbřesklo se nad poli,
tu celá trojská obec vstala
a začla snášet mrtvoly.
Aeneáš s Trachonem jen slídí
a popohání k práci lidi,
stavějí z mrtvol hranice,
celé je slamou obkládají,
olejem, dehtem polévají;
z pole se stala márnice.

Hranice vzplály — všichni vstali —
plameny začly vzhůru vlát;
rekviem mrtvým zazpívali,
až smutno bylo poslouchat.
I škvařily se kosti, těla,
praskala břicha nabubřelá
a sádlo teklo proudem z bot;
puch, čoud a dým k obloze běží,
k dílu se mají nejvíc kněží,
ten hamounský, chamtivý rod.

Otcové, synové a strýci,
kmotři a různé legace
na paměť věčně trvajících —
a někdo snad jen z legrace —
do ohně začli házet kuše,
boty a šaty, fedrpuše,
šavle a helmy, pistole,
haleny, čapky, sedla, torny,
onuce, opánky a šporny
jak na mlat snopy v stodole.

V Laurentu také pohřbívali,
i tam zněl teskný pláč a žal;
když v plamenech se mrtví vznali,
lid obyčejný řval a lkal.
Tam otec syna oplakával,
proklínal válku, pěstmi mával,
i svého krále proklínal;
tu dívka bolně naříkala,
je vdovou, aniž se kdy vdala,
junák jí navždy vale dal.

I rozpustily ženy vlasy
a rozhalené bez halen,
zoufale, kvílivými hlasy
proklely tento smutný den.
Pro mrtvé lkaly, repetily,
sténaly, do prsou se bily
a nadávaly králi psů;
i Turna proklely ty tetky,
že pro milostné svoje pletky
zahubí národ Latinců.

Dranses hned mezi davy hází,
že Aeneas chce skončit boj
a Turna, původce té zkázy,
jen proto vyzval na souboj.
I Turn měl svého vyznavače,
juristu, lháře, vyděrače,
a ten se Turna hájit jal;
těž pochlebníci Amatini
se mezi lidem statně činí,
jen aby Turn si nezadal.

Když hle, od chána Diomeda
poslové už tu zpátky jsou,
schlíplí a zkrušení až běda:
ti dobré zprávy nenesou.
Král svolal velmože a pány
a dvůr se sešel bez meškání;
když skončil ceremoniel
a všichni vzdali poctu králi,
když poslové před trůnem stáli,
tu Latin slavnostně k nim děl:

„Co vzkazuje nám Diomedes,
rcí; Venule, a hodně křič,
ty v hrdlo lháti nedoveď,
to o tobě ví celá Sič.“

„Jsem věrný sluha, pane králi,
který se u tvých nohou válí,“
řek Venul, „jen se nehněvej!
Ač chlapská pravda píchá hodně,
však panská, ta se vždycky ohne,
chán řekl toto — pozor dej:

„Latin je držka, proti Troji
s ním nepůjdu, to je můj vzkaz;
ať začne si — a bude v loji.
Jaký to kozák — Aeneas . . . !
Tam pod Trojou byl svatý pro mne,
když zachraňoval svoje rodné,
domácí bůžky i svou vlast;
vidím ho živě ještě dodnes,
jak tátu na ramenou odnes —
toť čistá pravda — žádný žvast.

Nic s Aeneášem nesvedete,
je svatý, slavný bohatýr;
to Latinovi vysvětlete,
ať raději s ním sjedná mír.
Kde najdete takové děcko,
jemuž by byly nade všechno
šedivé vlasy tátovy . . . ?
S Latinem chci pít medovinu,
však proti Anchisovu synu
s ním nepůjdu — jen ať to ví!

Můj pozdrav latinskému králi!
DOMINI, velmi hodní jste!
Vezměte zpátky svoje dary
a Aeneovi odnese
a sjednejte s ním urovnání.“
Venul si utřel čelo dlaní,
jako by skončil strašnou řež.
Ta řeč Latina poděsila,
až koruna mu poskočila
a pod ní zrudla celá pleš.

Sotva se vzpamatovat ráčil,
pomodlil se k těm nahoře,
jak listopad se hrozně mračil
a zle zpucoval velmože:
„Tak kdepak je ta vaše věda?
Pořád jste chtěli Diomeda
a on vám, páni, vytřel zrak . . . !
Aenea mohli jsme mít v kapse,
než se mu ještě více zachce —
fí, člověka by trefil šlak!

Mne nenapadá, bozi věční,
kam já ty poutníky jen dám?
Kus půdy je tu přebytečný
a ten jim asi odevzdám.
Dost polností i luk a zvěře,
rybářské tůně na Tibeře —
tak s Aeneem to spravíme;
a když mu to zde bude malé
a bude chtít vandrovat dále,
tak se ho aspoň zbavíme.

Aby už nebyly s ním sváry,
pošlu mu poslů pětkrát pět
a vybavím hned pro něj dary —
pošlu mu divočinu, med,
povidla, sádlo, sýra kusy,
šalový pás a játra z husy,
na kaftan látku, na gatě,
botičky v Toržku kupované,
čabraky pěkně malované —
no tak — co tomu říkáte?“

Pan Dranses, jedinečný žvanil,
zavilý Turnův nepřítel,
šimral se v nose, knír si hladil
a ke králi pak sladce děl:
„Latine, slunce naší říše,
tvá ústa jsou jak medu číše!
Srdce nás všech je srdce tvé;
však promluvit se každý bojí,
potí se, funí, mlčí, stojí
a přemýšlí jen pro sebe.“

Ta maska všemi proklínaná,
co do války nás přivedla,
ostudou celá premovaná,
nechať je ďáblem posedlá —
co bolesti jen způsobila,
co lidí jenom zahubila,
co žalu vnesla v naši zem . . . !
Nechť Turnus, který nám jen škodí
a všechny pány za nos vodí,
své síly změří s Aeneem!

Ať na svobodě žít nás nechá,
ať princezně už pokoj dá,
ať klidí se a domů spěchá
a neleze do Latia!
A ty, Latine nejjasnější,
dar Aeneovi nejchutnější —
svou dceru Lavinii dej.
Tím sňatkem mír zas vrátíš zemi
a uchráníš nás před svízeli;
vždyť s Aeneem jí bude hej!

A tebe prosím, pane Turne,
Lavinii už jednou nech,
rozjasni svoje čelo chmurné
a ušetři latinskou krev.
Aeneáš tebe vyzval k boji
a nás chce nechat na pokoji —
jdi s hrdým Trojanem se bít!
A že jsi chrabrý, pohotový,
to dokaž skutky, nejen slovy,
a zkus Aenea porazit.“

Turn zmodral jako utopenec
 a jeho vztek už nezná mez —
 začal řvát jako pomatenec
 a klepal zuby jako pes:
 „Ty tlučhubo, ty funebráku,
 ty futrále všech darebáků,
 tak ty mě tchořem nazýváš!
 Báchorky tady vypravuješ
 a národ lstivě zastrašuješ —
 a čert ví, co proti mně máš,

že ti chci utnout lysou hlavu,
 že prý tě do hrobu chci smést;
 jdi k šípku! — přece svoji slávu
 si nepošpiním, ani čest!
 A ty, Latine, všemi ctěný,
 copak jsi už tak ustrašený,
 že i své království mu dáš . . . ?
 Plazte se před tím darebákem,
 po břiše lezte před Trojákem —
 ten vám dá mír, ten satanáš . . . !

Když tedy překážkou jsem míru,
 když Aeneáš si žádá mne
 a moje smrt vám vrátí víru —
 pak chrabrost ani naděje
 v mé hrdé duši nechybějí:
 jdu na dýchánek se zloději,
 tak! — jdu se bít s tím běžencem!
 A ať se třeba drakem stane,
 mne nikdy nepostraší, ba ne —
 kdo jsem, to dokážu vám všem.“

Co se tak na kongresu rvali,
 na Laurent přitřh Aeneas;
 Trojští se k šturmu šikovali,
 každý se nedočkavě trás.
 Když Latin slyšel, že jdou k městu,
 leknutím poslintal si vestu.
 „Tak tady máte ten váš mír!“ —
 Turn vykřik jako pomínutý —
 a jak byl, tak byl — od minuty
 se před svým vojskem objevil.

Zas nastal hlmoz nad Tiberou,
 jak červi se tu hemžili,
 řvali, jak když je čerti berou,
 ti kleli, ti se modlili;
 a zase válka, krev a špína,
 zas přišla nouze na Latina,
 div že se nedal do pláče,
 že Aeneáš mu zetěm není,
 že s duší plnou usmíření
 by polykal teď koláče.

Turn natáh brnění a pádil,
aby moh spráskat Trojánce;
svou družinu zle rozparádil,
aby šla na ty nezvance.

Však nejdřív zaběh ke Kamile
jak dobrý hřebec ke kobyle
a přesvědčoval, radil jí,
kam se má se svým vojskem tlačit,
kam napřít sílu a kde začít,
že Messap vojsko posílí.

Pak velel obsaditi hory
a zbudovat zde posice,
zalehnout tady do zálohy
a do kleští vzít Frygijce.
Těž Aeneas dal bez meškání
svým vojům rozkaz k obléhání,
jít bez ústupu na valy.
Jdou semknuti a plni síly,
buď aby slavně zvítězili,
či mrtví tady zůstali.

Tak trojský nástup začal skvěle;
zle, jako by se splášili,
honili svoje nepřátele
a do města se tlačili.
Latinský odpor též byl smělý;
Trojany tvrdě odráželi,
úporně, co jim stačil dech;
i hodnostáři se tu prali,
jak kohouti se potýkali,
tloukli se pěstmi po zubech.

Pak došlo ale na Kamilu,
zabil ji Arunt, ostrý hoch;
tu Latini ztratili sílu
a prchali, kam kdo jen moh.
Trojští se s nimi pomíchali
a tak jim záda zvalchovali,
že Latinům se vedlo zle.
Tu uzavřeli v baštách vrata,
neb nepřítel jim běžel v patách —
a nevpustili ani své.

Když obdržel Turn tuhle zprávu,
zlý úšklebek mu tváře stáh,
zaskřípal zuby, svěsil hlavu,
úkosem kouká jako vrah.
Pak zuří, ječí, volá bohy,
vyvádí vojsko ze zálohy,
opouští les i horský štít;
sotva se spustil do doliny,
právě v tu nepříjemnou chvíli
tam Aeneovu luzu zhlíd.

Pan Turn kouk vztekle na Aenea,
na Turna zas pan Aeneáš,
vzplanuli duchem Asmodea
a koukali jak satanáš.
Došlo by k boji, hromobití,
kdyby pan Foibos na mol zpitý
včas do vody si nebyl vlez
a nepředal svou vládu noci;
tu spánek zavřel všechny oči,
šel chrápat každý hrdlořez.

Pan Turn, když v boji projel mýto,
zuřivě zuby zaskřípal,
a že mu to vše bylo líto,
se zlostí Latinovi prál:
„Tví poutníčkové nenažraní,
tví Trojánkové otrhaní
ať dané slovo splní hned!
Jdu s Aeneášem na legraci
a napravit si reputaci:
buď zabít, nebo zcepenět.

Buď pošlu jeho kousat drny,
či sám se složím ke spánku,
jsem beztoho jak nahý v trní!
Pak mu dej tu svou čekanku!“
Latin se ozval: „Ouha, ouha!
Proč zuříš? Co řveš jako slouha?
A co když začnu zuřit já?!
Už mám dost toho vytáčení,
pravda je pravda, nad ni není —
a lež je mi už protivná!

Tak slyš! Vdát dceru za krajana
je proti vůli osudu,
když neposlechnu, přijde rána;
s tím zahrávat si nebudu.
To Amata mě ukřičela,
že Aenea jsem odmít zcela,
co dělat, když mě začla bít.
A zda máš žít či zemřít mladý —
jo — na tohle jsou těžké rady,
to sám teď musíš uvážít

a zapomenout na Lávinku . . .
Copak je málo slečinek?
Vzal bych si Anču nebo Minku,
nebo bych jinde hledal lék.
Odskočil bych do Puškarivky,
do Milců, Budišť, Horbanivky —
děvčat je všude habaděj;
začni si s vdovou nebo pannou,
ukrásti můžeš třeba vdanou,
to dneska není žádný frej.“

Pak přiběhla Amata stará
a Turna prudce objala;
líbala na rty pohlavára
a hořce nad ním plakala:
„Ach, nechod', synku, do šarvátky,
půjdeš-li, nevrátíš se zpátky,
když praskneš ty, tak zhynu já;
bez tebe opustí nás bozi,
našim i vašim zkáza hrozí,
má dcera bude ztracena.“

Turn nevšímá si slov té tetky,
na její slzy málo dbá,
posílá k Aeneovi svědky
a na souboj ho vyzývá.
Sám Aeneas je nedočkavý,
na pana Turna celý žhavý,
co nejdřív chce mu hlavu stít.
Ze však zná toho podfukáře,
k dohodě poslal hodnostáře,
jak zítra vojsko sestavit.

Sotva se ráno rozednilo,
hemžil se lid jak včelí roj;
jak much se lidí vyrojilo,
každý chtěl koukat na souboj.
První tu byli geometři,
bojiště měří, slídí, větří
a kolem staví zábrany.
Pak kněží modlitby své mleli,
Olympským v oběť zabíjeli
selata, kozly, berany.

Tu vojsko švarně jako k boji
sem mašíruje k parádě;
s prapory, ve sváteční zbroji,
jak lineál z nich každý jde.
Armády obě nastoupily
v ta místa, kde jim vyměřili;
a vprostřed místo pro souboj.
Lid za vojskem se hrnul v davu,
každý chtěl prožít tuhle slávu
a vidět, jak dopadne boj.

Však Juno krutou sudbu znala,
že Turnovi se krátí nit,
a proto rychle rozjímal,
jak nebezpečí odvrátit;
pomoci může jen Juturna
(ta vodní víla, sestra Turna),
té svěřila se, že má strach;
ať rychle dobrý nápad najde,
nebo jí bratr tady zajde
a zbude z něho jenom prach.

Zatím co v nebi chytračily,
chystá se země na souboj;
všichni se k bohům pomodlili,
aby ten jejich vyhrál boj
a soka rozbil na prach, smetí.
Rutuli začli přemýšleti,
že Turn by mohl býti bit;
už teď je celý vyjevený
a obličej má pokřivený —
což — tento souboj znemožnit?

V ten čas Juturna, hudly-fudly,
se u Rutulů zjevila,
i vrtěla se jako pudlík
a všechny je tam splášila.
Proměnila se na Kamerta
a malovala na zeď čerta,
že je to hanba, lotrovství,
když tady stojí ruce v klíně
a koukají, jak Turn jim zhyne;
že všechny čeká otroctví.

Vojáci smutně zamručeli,
nejprve tiše, slabě jen.
„Vše ztraceno!“ pak zakřičeli
a zbraní klid byl porušen.
Juturna tropí různé divy,
špačci štvou psa a racka ryby,
a zajíc vlka pokousal.
Těm kejklům Laurentští se smáli
a k dobru si je vykládali,
a Tolumnius k boji štvál.

Vystřelil první na Trojany
a Hulippenko k zemi kles;
ten patřil mezi Arkáďany,
a proto popad všechny běs.
A opět seč a mnoho zlého!
I běží jeden na druhého,
ten se šavlí, ten s palaší,
střílejí, rubou, bijí, klejí,
prchají, leží, dohánějí —
všechno se maže na kaši.

Když Aenej zřel, jak se to motá,
to nepoctivé jednání,
že nepřátelská zrádná rota
chce k čertu poslat Trojany —
vzkřik: „Straší vám snad pod čepicí?
Dodržte mír, vy podvodníci!
Sami se budem s Turnem bít!“
Tu přiletěl šíp potutelně
a zůstal trčet v jeho stehně —
a krev se začla čůrkem lít.

Aeneáš kulhá, jen se plazí,
a do stanu se ubírá;
Askanius ho doprovází
a pod paží ho podpírá.
Když Turn to spatřil, hned byl v ráži
i náramně se rozkurážil
a na Trojany udeřil:
bije a píchá, seká, supí
a na hromadu kupí trupy,
v sto kotlech bys je uvařil.

Nejdříve složil Tamarise
a za ním Fillos ránu slíz;
pak Chlorea a Sebarise
rozšlapal na prach jako hmyz;
Daretu, Parsu, Fersilogu
poranil ruce, šíji, nohu
a udělal z nich mrzáky;
prokletý Turn jich mnoho pobil,
až grošák se mu v krvi brodil
a kopal, kousal vojáky.

Aeneáš velmi mnoho trpěl,
že Turnus Trojany tak bil,
a víc než Prometheus úpěl,
vždyť od zranění sotva žil.
Přivedli k němu lazebníka,
Japida, znalce, dryáčníka,
a ten se do Aenea dal:
svlek kabát na tu těžkou turu,
rukávce vysoukal si vzhůru
a brýlemi nos osedlal.

A hned se do díla dal čacky,
hrot šípu v ráně prohlížel;
pak přikládal křenové placky
a šídlem v ráně projížděl.
Ševcovskou smůlou maže, tahá,
to všechno ale nepomáhá;
Japides je už unaven!
Kleštěmi zkoušel, šroubováčkem,
pincetou, zuby, dlátem, háčkem
prokletou ocel vyrvat ven.

Z těch ukrutných muk Aeneáše
Venuši přepad hrozný žal;
do dlaní plivla — šup do práce!
I Kupidonek pomáhal.
Hned natrhali různé býlí,
i živou vodu opatřili,
hofmanské kapky přidali,
to všechno rádně protřepali,
nějaká slova našeptali,
a s tímhle ránu mazali.

Takový lektvar divotvorný
hned všechnu bolest rozebral,
hrot šípu vzdorný, nepovolný
se lehce z rány vyjmout dal.
Aenouši se zas humor vrátil,
pět koňáčků do sebe zvrátil
a oblekl matčinu zbroj.
Zas letí tlouci nepřátele,
rozpálit Trojským oheň v těle
a začít nový chrabří boj.

Frygijští vůdci za ním skoky,
a za nimi hned vojáci;
hučí jak voda pod vantroky,
když všechno rve a převrací.
Aeneas nedbá o ležící
a za nic nemá prchající,
žene se jenom na Turna.
Tohle je situace zatra . . . !
Jak zachránit má svého bratra,
mudruje lstivá Juturna.

Děvčata různé figle znají,
když v srdci bolest zatlačí,
a jestli trochu praxe mají,
sám čert pak na ně nestačí.
Juturna s nebe v jednom skoku
srazila vozku se šejtroku
a sama chytla opratě;
Turn totiž seděl ve svém voze,
neb grošák zůstal na oboze,
kde strhán ležel na blátě.

Juturna jezdí, až to sviští,
prchá jak liška před chrty,
ujíždí sem tam po bojišti
a chrání Turna před smrtí.
Hned předjíždí s ním první řadu
a hned zas skáče někde vzadu,
však ne tam, kde je Aeneas.
Ten pobouřený, plný zlosti,
Turnovou hnusnou zbabělostí
se za ním honil jako ďas.

Nespouštěl oči, pátral v davu
a hnal se stále na Turna,
však úskoky mu pletla hlavu
chytrácká víla Juturna.
A k tomu všemu Messap s boku
kamenem hodil po svém soku,
zákeřně, prudce, ze všech sil;
Aeneas ale hlavu sklonil,
a tak ho kámen neuhodil,
jen chochol s helmy urazil.

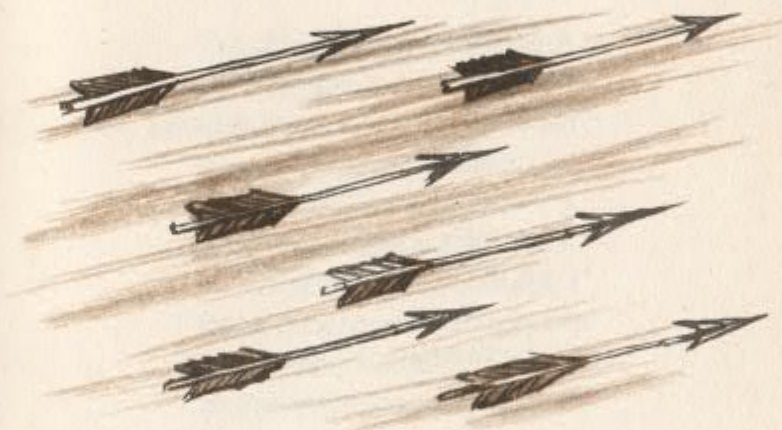
Když viděl Aeneáš tu zradu,
jat spravedlivým hněvem byl;
svolal si všechny na poradu
a k Diovi se pomodlil.
Pak sešikoval vojsko celé
a velel pobít nepřátele,
smést se země — jít stále vpřed!
Šli Latiny bít, zmasakrovat,
Rutuly všechny prošpikovat . . .
Jen Turna dostat do klepet!

Teď přiznám se vám bez váhání,
jak bitvu popsat — nevím dál,
ač vraštím čelo bez přestání
jen abych verše skandoval;
však vidím podle svého vidu,
že zkomponuju panychidu,
seznam jmen — a jen začátek
těch, kteří tady umírali,
proti své vůli život dali
za rozmary svých knížátek.

Tak zahynuli na té pláni:
Tanais, Caetag, Tolonus;
a Aeneášem porubaní:
Onitus, Argus, Sucronus;
Trojany Amika a Hilla
Turnova píka zahubila . . .
A kdo by všechny mohl znát?!
Byla tak hrozná tlačeníce,
že pak už jenom kousali se,
když nešlo se už rozehnat.

Když ejhle, srdcebolná máti
Aenouši foukla do ucha,
ať velí město dobývati
a rutulské psy vykuchá.
V stoličný Laurent ať se vetře,
Latinu s Turnem ať dá pepře
a nadělá z nich mršiny.
Aeneáš volá, rukou mává,
svou stařešinu povolává
a promlouvá k nim s výšiny:

„Nemějte obavu z mé řeči
(sám Zeus mi ji diktuje)
a vezměte to město ztečí,
kde zrádný Latin panuje;
pes prašivý jen žitnou žohní
a my se tady bijem v ohni.
Palte a rubejte je zle!
Sněmovnu, rathaus rozsekejte
a kůlničky z nich nadělejte,
Amatu svažte do pytle!

To řek — a vojsko zahřímalo
jak hromem štíty, palaši,
a kde se vzalo tu se vzalo,
už k městským hradbám peláši.
Žebříky k hradbám přistavili
a mračna šípů vystřelili,
už v městě hořet začíná.
Aeneáš hrozí proti hradu
a klne králi za tu zradu:
„Latin je všeho příčina!“

Ti, kteří ještě v městě zbyli,
podlehli různým panikám,
všem se jim hlavy potřestily
a nevěděli kudy kam.

Ti potili se, ti se chvěli,
otvírat městské brány chtěli
a vpustit dovnitř Trojany;
a druzí začli tropit kravál,
nutili krále vylézt na val,
ať ovečky své zachrání!

Amata koukla z okénečka,
spatřila v městě spoušť a zmar;
mrak dýmu stoupal do slunečka —
na Amatu dých silný žár,
a Turna nikde neviděla.
Tu krev jí v mozku překypěla,
i pomátla se na mysli;
zří přelud: Turna zabitého,
k vůli ní hanbou pokrytého,
a různé jiné nesmysly.

Život se jí stal nevítaný
a zprotivil se celý svět;
i proklínala Olympany
a vůbec bylo vidět hned,
že nadobro už zešílela;
královské šaty rvala s těla,
a jata děsem, závratí,
oprátku na žerď zavěsila
a v tu ránu se oběsila
na pevné šňůře od gatí.

Smrt Amatina rychle vnikla
až k Lávinčiným komnatám;
ta literátsky „ó žel!“ vzkřikla
a začla běhat sem a tam.
Oblekla smutek černý celý,
aby jí slušel k obličejí,
pak zhlížela se v zrcátku
a učila se neprodleně
smuteční dělat obličeje
a mile vzlykat pro matku.

Tak si to lidé povídali,
když zaslechli tu zprávu zlou;
však Latin, tichošlápek starý,
se sotva držel na nohou.
Byl jako loďka na peřeji
a tak se zkrivil v obličejí,
že byl jak škorně svaštělá.
Smrt Amatina zlá a chmurná
tak rozechvěla pana Turna,
že ztratil hlavu docela.

A sotva že to začal chápat,
co ona šňůra provedla,
jak divý kanec začal skákat,
zlá zuřivost ho posedla.
Běží a křičí, rukou mává,
hroznými slovy povel dává
boj s Aeneovci zastavit!
A jak to bylo vysloveno,
hned bylo boji odtroubeno
a na bojišti nastal klid.

Pan Aeneáš se chopil jilce
a proti Turnovi hned stál;
rozhléd se po všech, zazubil se
a kopím bujně zamával.
Jak sosna přímý, majestátní,
protřelý světem, svižný, zdatný,
jak rytíř u nás na mostě!
Všichni tu na něj bulvy valí,
i odpůrci ho svorně chválí,
že v převaze je naprosté.

A jen do boje ukrutného
nastoupil udatný náš pár,
pohlédli jeden na druhého
a každý zuby zaskřípal.
A chvist! — šavličky zasvištěly,
cvak — cvak — a jiskry vyletěly:
jen zabít, zabít velí zášť!
Turn první Aenea řal mečem,
Aeneáš couvl — krev mu teče
a s ramenou mu spadl plášť.

Však bleskurychlé rozmáchnutí —
na Turna prudce narazil —
a mohl hlásit „ré a tuty“,
šavli mu vejpůl přerazil.
Jak bránit se, když šavli nemá?
A což vzít nohy na ramena?
Bez šavle jak by bojoval?
A tak pan Turnus, pudivítr,
jak říkává se, dostal vítr
a alou! — do zaječích vzal.

Běží pan Turn a u svých prosí,
aby mu palaš půjčili;
všichni jsou na něj jako vosy,
je marné všechno úsilí.
Však hle — tu jeho sestra cílá
se před ním náhle objevila
a do ruky mu vtiskla meč;
a zase šavle zasvištěly
a zas pancíře zařinčely,
zas byla s panem Turnem řeč.

Tu Zeus hrozně namíchaný
se do Junony zlostně dal:
„Copak máš mozek zamíchaný?
Či chceš, abych ti naplácal
po panimandě svými blesky . . . ?
Ach jo, ty zatracený ženský!
Je přece známo bohům všem:
Aeneas v nebi bude s námi
se živit týmiž pirožkami,
jaké chci mít každý den.

Kdo nesmrtelného smí zabít
a kdo mu může ránu dát?
Nač ovečky mé dále dávit
a zarytě za Turnem stát?
Juturna pro svá alotria
(a jistě to tvá vůle byla)
Rutulu palaš podala.
Jak dlouho se tu budeš vztekat
a na Trojany síru metat?
Už dost jsi způsobila zla!“

Tu Juno prvně zpokorněla,
bez křiku řekla Diovi:
„Pantáto, já se provinila,
byla jsem hloupá, odpusť mi!
Ať Aeneáš Rutula zpraží,
ať Latina se stolce srazí,
ať usídlí se tady hned —
jenom když lid latinské rasy
si udrží na věčné časy
řeč, jméno, víru i svůj vzhled!“

„Staniž se! Budiž — jak sis přála,“
Jupiter na to přitaká.
Juno radostí tancovala
a Zeus hvízdal třasáka.
Na vážkách všechno rozvážili,
Juturnu s Turnem rozloučili
a poslali ji do vody.
Neb v knize osudu tak psáno,
a samým Diem podepsáno
a platí to i v dnešní dny.

Aeneas prudce mává zbraní,
podniká výpad, tvrdý, zlý.
„Teď,“ křičí, „nic tě nezachrání,
ničemo ďáblem posedlý!
Ať uhýbáš a zuby ceníš,
ať v cokoli se, Turne, změníš,
ať z tebe zajíc nebo vlk,
ať ukryje tě zem či nebe,
já všude, všude najdu tebe
a zakroutím ti, Turne, krk!“

Turn dotčen touto zpupnou řečí
si knírek drze nakroutil,
a šubnuv rozložitou plecí,
do Aeneáše takto ryl:
„Tvá řeč je hloupé holedbání,
však ještě nemáš vrabce v dlani
a věř, že se tě nebojím.
Olympští, kteří všechno vidí,
jen ti mé slavné skutky řídí,
své účty skládám jenom jim.“

A když to řekl, shýb se k zemi,
zdvih balvan těžký nejmíň cent;
ne, tohle starý Turn už není,
už nemá pevný podstament.
Už není v něm ta živost, síla,
teď, když ho Juno opustila;
bez bohů člověk je jen prach.
Kámen jen malý kousek letěl,
však k Aeneovi nedoletěl
a Turna popad velký strach.

Aeneas přesně na vteřinu
své dlouhé kopí prudce zved
a Turnu, tomu psímu synu,
je na památku poslal hned;
hučí a hvízdá, sviští, letí
jak jestřáb shůry po kuřeti —
a do Turnova boku — zoch!
Turn jako sloup se skácel k zemi,
svíjí se celý zkrvavený
a klne bohům — neznaboh.

Rutuli do křiku se dali
a Latini se zděsili,
Trojští se tomu posmívali,
Olympští litkup zapili.
Turn překonává těžkou muku,
vztahuje k Aeneovi ruku
a v slzách kvílí nad sebou:
„Ne, neprosím o smilování,
Anchisoviči, ty tvé rány
mne za řeku Styx odvedou.

Mám doma rodného však otce,
je starý už a vetchých sil,
beze mne to s ním půjde s kopce,
však mně už se svět znechutil.
Proto tě, Aeneáši, žádám,
snažně tě prosím, zapřísahám,
když už mě tady ubiješ,
odešli k otci tělo ztuhlé,
pro svoji spásu, v prosté truhle
a žádej za výkup co chceš.“

Ta slova Aeneášem hnula,
zdvižené zbrani klesnout dal,
div že mu slza neskanula;
Turnovi život daroval.
Až blik! — Co je to? Toulec skvělý,
Pallantův toulec pozlacený
Turnovi visí s ramene!
Tvář Aeneova krví vzplála,
ústa se hněvem zachvívala
a žhnuly oči plamenné.

I chopil Turna za čupřinu,
na záda prudce smýkl jím,
klek na prsa hadímu synu
a vzkřikl basem hromovým:
„Tak ty se posmívat chceš Troji
a rouhat Pallantově zbroji,
a myslíš, že ti odpustím?
Sám Pallas ti teď ránu dává
a v pekle tebe očekává,
jdi k čertům, d'áblům, strýcům svým!“

Meč Rutulovi do úst vráží,
 chladně a bez všech orací —
 ať tady už víc nepřekáží —
 a třikrát v ráně obrací.
 Rutulská duše odletěla
 do pekla z toho zlého těla,
 v Plutonův palác ledový.
 Kdo žije v světě bezohledně,
 ten bude všude žítí bédně,
 zvláště, když ho tlačí svědomí.

DOSLOV

Více než sto šedesát let nás už dělí od chvíle, kdy mladý a v literární veřejnosti úplně neznámý domácí učitel Ivan Kotljarevskij se chopil pera a v zátiší venkovské statkářské usedlosti začal pracovat na prvních strofách své ukrajinské Aeneidy. Za tu dobu se v literatuře událo mnoho převratů, mnoho věhlasných děl upadlo v zapomenutí, avšak burleskní epos Kotljarevského, dílo napsané bez myšlenky na vydání tiskem, určené jen k pobavení příležitostných čtenářů, stále září jasným a nezkaleně čistým světlem, stále nás udivuje svou nesmrtelnou svěžestí, nestárnoucí krásou svých příběhů a obrazů. Ukrajinská literatura, která se v dalším vývoji může prokázat slavnými jmény Ševčenka a Franka, Kocjubynského a Lesji Ukrajinky, stále počítá Aeneidu ke svým největším skvostům. Avšak její význam přesahuje rámec národní kultury: je to jeden z nejpozoruhodnějších výtvorů rané doby evropského literárního realismu, velký svědek vítězství realistického principu v umění. Není proto divu, že v naší době nastupuje vítěznou cestu do světa: tento český překlad byl jen o několik měsíců předstižen překladem do ruštiny.

Aeneida Kotljarevského je humoristickým přebásněním proslulého díla Vergiliova. V době největšího rozkvětu římského státu, v prvním století před naším letopočtem, vytvořil chráněncem císaře Augusta velký hrdinský epos o bájeslovných počátcích své vlasti, o Trojanu Aeneovi, který na příkaz bohů opouští trosky rodného města, aby po velkých dobrodružstvích a zkouškách, způsobených hněvem bohyně Junony, nakonec přistal u břehů středoitalské řeky Tiberu, porazil v těžkém boji koalici místních knížat a položil základ budoucího římského státu.

Starověký básník prodchl své dílo horoucí oslavou rodné minulosti. V postavách vznešených hrdinů, lidí bez bázně a hany, ztělesnil římský ideál člověka, uvědoměle plnícího své historické poslání, až do poslední oběti věrného svým závazkům vůči společenskému celku. Tento vlastenecký pathos a zdůraznění váhy občanských ctností získaly Aeneidě v dalších staletích, bojujících o záchranu dědictví římského státu, nesmrtelnou slávu. Stala se pro desítky generací evropských vzdělanců velkolepým pomníkem velikosti padlého Říma, školou občanské morálky, jedním z hlavních pilířů literárního vzdělání. Skoro každý její verš se nám dochoval ve středověkých parafrázích a citacích, neboť Vergiliovo dílo bylo po dlouhá staletí povinnou školní četbou a oblíbenou látkou pro interpretace a výklady. A v novější době ji klasicismus znova prohlásil za nedostižný vzor spisovatelského mistrovství, udělal z ní bojovou zástavu svého pojetí umění.

Tyto počty znamenaly pro dílo bytostné ohrožení. Zapřažená do služeb aristokratického umění, holdujícího samoučelné formě, prodchnutého duchem konvence a nepřirozenosti, ztratila Aeneida pro mnoho generací živý ideový obsah. Její vznešené nálady, její poněkud abstraktní heroismus už nepřesvědčovaly čtenáře, hledající v literatuře především odraz vlastního života, překypujícího bezmezným bohatstvím jevů, které volaly po uměleckém ztvárnění. A tu se zmocnil zestárlého díla dravý proud mladé realistické tvorby, hlásající lásku k radostné a plnokrevné pravdě života.

Vycházejíce vstříc potřebám čtenářů, které při veškeré povinné úctě nesnesitelně nudila strojenost a suchopárnost tradiční vysoké literatury, jali se mnozí spisovatelé už od dob renesance přepracovávat vznešené epické látky do všední manýry, upravovat je podle vkusu mladé buržoasie, zajímající se o skutečný život a o konkrétního člověka. Vznešené klasické hrdiny oblékali do pestrých šatů svých současníků, jejich vychladlé duše naplňovali novým hravým obsahem, myšlenkami a city své doby, jásavou radostí z blízkých, dosažitelných věcí. Minulost se pak k nepoznání prolínala se současností, vysoké se stávalo nízkým, lišáctví nastupovalo na místo hrdinství a důstojný pathos se zaměňoval drzým smíchem. Humor, nevybíravý, často i vulgární, byl duší těchto děl: jako mimochodem odhaloval ve svém křivém zrcadle různé stránky lidských povah, zkypřoval děj bohatstvím zábavných situací a konfliktů, které někdy ukazovaly cestu i k vážným otázkám života. Hrdinský epos se tak pod nátlakem doby a společenské situace měnil v travestii (od italského slova travestire — převlékat), komickou báseň, tryskající veselím a bezstarostností.

Můžeme se divit, že dílo, nad kterým povinně vysedával dlouhé hodiny každý evropský žáček, se stalo jedním z nejoblíbenějších cílů travestie? Už od šestnáctého století se v západní Evropě rozvíjí celý řetěz komických úprav Vergiliova eposu; jako nejvýznamnější články uvedeme francouzské přepracování Scarronovo a německé Blumauerovo.

Po vítězném postupu celou Evropou dorazila vlna travestie v druhé polovině 18. století také do Ruska, a také zde se stala průvodním zjevem a zároveň jedním z hrobařů klasicismu. Přibližně za dvacet let po prvním překladu Vergiliova eposu do ruštiny (Petrov roku 1770), v roce 1791, vydal druhoradý ruský spisovatel N. Osipov první dva zpěvy „Vergiliovy Aeneidy obrácené na ruby“. V následujících pěti letech vyšly delší dvě písně, doprovázené velkým zájmem čtenářstva, a po smrti Osipova dokončil jeho dílo v letech 1802-8 A. Kotělnickij. První písně této ruské travestie se staly pro Ukrajince Kotljarevského bezprostředním podnětem k pokusu o přenesení látky Aeneidy na ukrajinskou půdu a o její zpracování ukrajinským lidovým jazykem.

Ivan Kotljarevskij se narodil roku 1769 v malém ukrajinském městě Poltavě, v oblasti proslulé krásou a bohatstvím lidových tradic. Pocházel z rodiny malého kancelářského úředníka. Vzdělání obdržel podle tehdejších zvyklostí a možností malého města: první brána moudrosti se mu otevřela u dáčka a pak vstoupil do duchovního semináře, jediné školy existující v té době ve městě. Už zde se prý projevil jeho básnické nadání. Roku 1789, v posledním roce studia, Kotljarevskij vystoupil ze semináře a přijal místo kancelářského úředníka v místodržitelství, který byl ve městě. Avšak tato práce ho zřejmě neuspokojovala; po čtyřech letech se stává domácím učitelem a vychovatelem šlechtických dětí v okolí Poltavy.

Pobyt na venkově měl patrně rozhodující vliv na jeho budoucí literární činnost. Budoucí básník se začal živě zajímat o život venkovského lidu, účastnil se (často i v převlečení, aby nebyl poznán) jeho zábav a radovánek, zaposlouchával se do lidové mluvy, zaznamenával písně a zajímavá slova, studoval lidové zvyky, obřady, pověry. A brzy poté začalo vznikat dílo, do kterého vložil celý obrovský přínos svých pozorování. Když začátkem roku 1796 Kotljarevskij zanechal učitelství a vstoupil do armády, byly první tři části jeho burleskní Aeneidy hotové a šířily se už v bezpočtu opisů mezi zvědavými čtenáři.

Následující léta prožil Kotljarevskij na vzdálených černomořských bojištích rusko-turecké války a vysloužil si tam vyznamenání a hodnost

kapitána. Dílo, které bezstarostně zanechal svým známým jako nenáročný plod volné chvíle, si zatím samo razilo cestu do světa. Jeden z opisů se dostal do rukou ukrajinského statkáře Parpury, který pracoval jako úředník v Petrohradě a zároveň se zabýval vydáváním populárně vědeckých knih. Obratný Parpura správně zhodnotil čtenářské vyhlídky básně Kotljarevského a bez vědomí a svolení autorova ji vydal roku 1798 s věnováním „milovníkům maloruského slova“. Kniha vzbudila v čtenářské veřejnosti ohromný rozruch, takže roku 1808 musela vyjít ve druhém vydání.

Zatím se její autor chystal k odchodu z armády. Roku 1808 šel skutečně do pense a jal se hájit svá autorská práva. V příštím roce vyšla Aeneida už po třetí, tentokrát pod dozorem autora a doplněná čtvrtou částí.

Po delším hledání vhodné práce obdržel Kotljarevskij v roce 1810 místo inspektora v poltavském domově pro chudé šlechtické děti a v krátké době udělal z něho vzorný výchovný ústav. V době Napoleonova vpádu do Ruska mu byla svěřena organizace pluku kozácké jízdy. Svého úkolu se zhostil znamenitě a tím definitivně utvrdil své postavení v rodném městě. Ověněný slávou uznávaného spisovatele, ctěný pro své zásluhy a osobní vlastnosti, neopouští náš básník od té doby skoro vůbec rodnou Poltavu a stává se zde významným průkopníkem všech kulturních akcí a snah. Od roku 1817 řídí po určitou dobu nově založené divadlo, kde pracoval mimo jiné také pozdější velmistr ruského divadla Ščepkin; pro toto divadlo píše dvě ukrajinské hry, jež se stávají základem novodobého ukrajinského dramatu: komickou operu „Natalka Poltavka“ a frašku „Voják čaroděj“ (Moskal čarivnyk). Účastní se práce místní zednářské lože „Láska k pravdě“, organizace s pokrokovými cíli, udržuje těsné přátelské styky s místním děkabristou N. N. Novikovem, dopisuje si s četnými spisovateli a roku 1821 se dokonce stává členem petrohradského „Svobodného sdružení milovníků ruské slovesnosti“, organizace ovlivňované děkabristickým hnutím. V klidné práci na posledních dvou zpěvech Aeneidy, které vyšly tiskem až po jeho smrti, doznívá jeho život, naplněný uskutečňováním těch humánních mravních zásad, které hlásal ve své tvorbě. Umírá v sedmdesátém roce života, 29. října 1838.

*

Jeden ze starších badatelů se kdysi vyjádřil, že Aeneida Kotljarevského je ke svému ruskému předchůdci v takovém poměru jako živá květina ke květům umělým. Tato charakteristika může do značné míry platit také pro

srovnání s ostatními travestii Vergiliova eposu. Pod rukama vynikajícího mistra jazyka a znalce života, pracujícího v době, kdy se v evropských literaturách již utvrzoval skutečný zájem o život lidu, zmizely banalita a samoučelná obhroublost, jež byly v minulosti převládajícím rysem travestie. Vergiliův námět zazářil úplně novým, uceleným a přesvědčivým životem, přilnul pevně k ukrajinské skutečnosti a ve zpracování Kotljarevského se stal jejím vynikajícím uměleckým vyličením. Ukrajinskému básníkovi, zamilovanému do života svého lidu, nešlo o levný výnos situační komiky, v němž se jen občas mihne odpovědné svědectví o životě a kritika jeho jevů. Usiloval o to, aby v dosud zlehčované formě komického eposu zachytil celé nevyslovitelné bohatství své rušné doby a národních tradic své vlasti, aby se jeho humor dotkl pevnou rukou ukrytých zákonitostí života, aby vybral z vířivého pohybu drobných věcí a faktů to nejpodstatnější, to, co určuje vývoj celé společnosti.

Podářilo-li se básníkovi dosáhnout v tomto více spontánním než cílevědomém snažení úspěchu, vděčí za to především tomu, že dovedl plodně využít bohatého přínosu domácích literárních tradic, které v jeho době už upadaly v zapomenutí. Už od XVII. století existovala na Ukrajině, rozvíjené a prodchnuté událostmi kozácké doby, silná tradice realistické tvorby, zachycující s rozpustilým humorem různé výjevy z lidového života. Tvůrci této svěží a výrazné poesie, vyrůstající z odporu proti nezáživnému scholastickému vzdělání, byli potulní kantoři, studenti, školáci, lidé bez pevného společenského postavení, nespoutaní manýrou a konvencemi vyšších vrstev, vnímající život bezprostředně a přirozeně, tropící si žerty z falešných autorit a posvátných věcí. V jejich nenáročných básních, které skládali k oslavě vánočních nebo velikonočních svátků, nebo v žertovných výstupech — intermediích, které se vkládaly mezi dějství scholastického dramatu k rozptýlení diváků, se zvedal k životu rázovitý a zdravý realismus. Nestravitelná školská moudrost, vzdálená skutečným potřebám života, se zde vtipně parafrazuje a zesměšňuje, dávné literární náměty, i náboženské, se přehodnocují v duchu lidového světového názoru a mentality. Světci si počínají jako obyčejní smrtelníci. Adam, obdržev v pekle psaní od Boha, chová se jako pravý selský písař: nasazuje si brýle, posilňuje se kořalkou a teprv potom čte dopis shromáždění hříšníků. Kristus, než uhasí peklo, úplně si popálí boty. Starozákonní patriarchové, které jeho příchod vysvobodil z nudného zajetí, pouštějí se vesele do tance. Tak si lidový světový názor radí s chladnými figurami náboženských tradic a dělá z nich zbraň vítězného realismu.

Marně bojovala scholastická škola a církev proti této nespoutané tvorbě, zabíhající často do vyzývavé, úmyslné vulgarity, odvažující se někdy šlehat ohněm satiry uznávané světské a duchovní autority. Teprve v osvěcenské době, která přinesla zkázu tolika jevům tradiční lidové kultury, hlavně starému školství, se zdálo, že výtvořiny neupravené Musy jsou odsouzeny k neodvolatelnému zániku. Avšak v téže době rostla v ruské literatuře záliba v přístupnějším slohu, demokratické žánry vítězně čelily náporu tak zvaného vysokého stylu a přebíraly mu dokonce čtenáře, lidovost přestala být v literatuře odstrkovaným pastorkem. Ukrajinští vrstevníci Kotljarevského očekávali od těchto nových proudů v kultuře mohutné povzbuzení pro domácí literární hnutí, nový rozkvět zapomenutých národních tradic. Zachoval se nám zajímavý dopis O. Lobysevyče, autora nedochované travestie Vergiliových Georgik, starému ukrajinskému spisovateli H. Konyskému. Lobysevyč žádá na Konyském ukázky starých studentských veršů a vyjadřuje přesvědčení, že z ducha této zapomenuté a neuznávané tvorby brzy vyroste Ukrajině velký spisovatel, hodný jmen Plauta a Moliéra.

Lobysevyčův dopis je datován rokem 1794. Právě v této době začínal Kotljarevskij své velké dílo, které zahájilo nové období ve vývoji ukrajinské literatury. Spojením odkazu minulosti s nejlepšími vymoženostmi současné literatury a myšlení vyzdvihl Kotljarevskij tradice svých předchůdců na úplně novou uměleckou výši: vyvedl tuto tvorbu ze slepé uličky thematické a myšlenkové omezenosti, našel pro ni vhodnou formu zvukového jambického verše a krásné desetiveršové strofy, dal jí šířkou svého odrazu skutečnosti nový smysl, odhalil v ní nečekané možnosti a síly.

Kompozičně se poema Kotljarevského přidržuje v hrubých obrysech Vergilia, vynechává pouze druhý a třetí zpěv římského eposu, kde se vypravuje o Aeneových osudech před příchodem do Karthaga. Za Vergiliem jde dokonce v některých podrobnostech, které nepatří k základní linii děje a zpomalují jeho průběh. K takovým episodám patří na př. pěstní souboj Darea a Entella na Sicílii, smrt kormidelníka Palinura za plavby do Itálie, setkání Aenea s Didonou v pekle, popis štítu, jež dala Venuše svému synovi, celá historie družby a společné smrti mladíků Nisa a Euriala a mnoho dalších míst v textu. Ukrajinský autor ponechal také mnoho antických jmen a všechny hlavní zeměpisné názvy, vyskytující se u Vergilia. To je však všechno, co spojuje dílo Kotljarevského s jeho dávným římským vzorem. Jinak se všemi způsoby snažil prosytit svou travestii národním koloritem a duchem své doby. Přísné trojské poutníky proměnil beze zbytku v živé postavy ukrajin-

ského osmnáctého století, doby doznívání kozácké slávy a složitých společenských proměn. V tisících drobných detailů, znamenitě odpozorovaných v životě a tlumočených plastickým, barvitým, jadrným slovem, podal v 7300 verších svého díla celé životní panorama své doby, hýčící vášněmi a nespoutanou energií, plně nerozřešených protikladů a nenalezených možností. V díle najdeme zprávu o všech stránkách tehdejšího života: o jídlech, oděvech, nápojích, zábavách, hrách, tancích, obrazech, hudbě a lidových zvycích, o léčích, o způsobu cestování, o různých povoláních a mravech. Celý tento obrovský materiál se přirozeně a svobodně začleňuje do dějového proudu, takže nikdy nevzniká dojem mechanického a úmyslného nahromadění jevů. Co je však ještě důležitější: dílo Kotljarevského podává věrné svědectví o lidech své doby.

V převlečených postavách antických bohů a hrdinů se nám hlásí představitelé jednotlivých skupin tehdejší společnosti, vykreslení s vynikajícím typisačním uměním. Aeneas Kotljarevského, to je přece odvážný kozácký vůdce, kterého bojové zkoušky a služba velké věci proměňují z anarchického dobrodruha v rozvážného a vznešeného vojevůdce. Otrhaní kamarádi Aeneovi, které básníkův vnitřní vývoj přetvořil v posledních zpěvech v bohatýry, nám představují život nevázané kozácké chasy, chtivé příhod, dobrodružství a pozemských slastí, lidí, v jejichž životě se nejpodivnějším způsobem prolíná vysoké hrdinství s nestydatým zahalečstvím. Dido — to je lstivá pohostinná provinční statkářka, toužící po smyslné lásce a radovánkách. Král Latin a jeho ctihodná manželka nám připomenou starosvětské statkáře, lakomé, omezené a zbabělé, Lavinie — venkovskou krasavici, čekající na muže, její nápadník Turn — skvělého a samolibého husarského důstojníka.

V životě bohů také vládou lidské vlastnosti. Olympští se jeví jako intrikáni, úplatkáři a domýšlivci, pohroužení do bezstarostného užívání a využívající lidských nesnází ve svůj prospěch. Nechtěl zde básník usvědčit vznešené prostředí vysoké byrokracie, žijící na účet drobných pozemšťanů?

Básník nechce hrát úlohu mravokárce nebo krotitele v tomto světě, plném přehnaných a zbytečných vášní a sociálního zla. Mlčky nastavuje své době křivé zrcadlo humoru, v němž rostou do nemožných rozměrů všechny její nedostatky a křivdy, všechny její směšné jednostrannosti, celá její omezenost a bezperspektivnost. Sám život dává o sobě věrné svědectví, ukazuje, jak se v planých vášních a nízkých požitcích marně ztrácí ohromné bohatství energie a síly, neusměrněné a nezvládnuté vůdčí myšlenkou.

Toto objektivní, zdánlivě nezáživné svědectví o životě a mravech své doby tvoří ideový základ díla. S dobrosrdečným a shovívavým úsměvem sleduje autor počínání svých prostoduchých postav. Nechce být vážný, chce bavit. Avšak my dobře víme, jakou ideovou pozici zaujímá. V díle jsou místa, kde se jasně jeví jeho kritický postoj k soudobé skutečnosti a odpor vůči společenskému zlu. Nejotevřeněji zaznívá toto satirické odsouzení při líčení pekla ve třetím zpěvu. Po příkladu lidových legend využil básník popisu pekelných muk k pranýřování neřestí a křivd, bujících ve světě. V celé šířce odhalil pravou tvář nízké požitkářské morálky vládnoucí třídy, opojené a mravně rozložené přebytkem nově objevených životních možností, vládou nad hmotnými statky, kterých nedovede rozumně použít. Zvláště ostře básník kárá zlořády úředníků a násilí, které páchají na nevolnících statkáři. Kritika Kotljarevského není namířena proti celému společenskému řádu, básník ještě nechápe, že mravní rozklad je důsledkem nesprávných sociálních poměrů. Avšak jeho odsouzení veškerého zla a křivd, které způsobují lidé svým bližním, je postojem důsledného a čestného humanisty. Stejný význam má jeho horoucí odsouzení války v pátém zpěvu.

V posledních dvou zpěvech, napsaných v pozdější době, najdeme vůbec mnohem více ideologických prvků než v části hotové do roku 1809. Básník jako by cítil potřebu mravně pozdvihnout své hrdiny, osvobodit je ze zajetí komické jednostrannosti, ukázat jim velký cíl v životě, přiblížit je běžnému pojetí epického hrdiny. V jednání Trojanů se objevují vysoké pohnutky lásky k vlasti, věrné družby, občanské povinnosti. To je výsledek ideového vývoje básníka samého, který si v době myšlenkového zápasu děkabristů musel také uvědomit, že i nižší literární druhy mohou plnit významnou výchovnou úlohu.

Hodnota Aeneidy není jen v bohatství faktického materiálu, který básník shromáždil. Nepomíjející vliv a úspěch mu zajistila krása formy, bravurní mistrovství slova, objevného a významného, plynoucího hravým potokem v kolejších zvučného a živého verše. Dílo Kotljarevského otevřelo současníkům oči na nepřehledné bohatství ukrajinského lidového jazyka a vybojovalo mu jednou provždy právo stát se spisovným jazykem. Z uměleckých zkušeností Kotljarevského bohatě těžil ve své tvorbě Gogol, jehož umělecká metoda vyrůstá ve svých kořenech z tradic ukrajinské burlesky, ke kterým byl připoután už svým původem. Četné epigrafy z Aeneidy, které Gogol umístil v záhlavích svých povídek nebo zaznamenal do svého zápisníku, dotvrzují tento vliv. Během devatenáctého století se Aeneida dočkala více

než třiceti samostatných vydání a vyvolala celou vlnu více nebo méně zdařilých napodobení. Její mimořádná estetická hodnota byla potvrzena i zahraničními vědci (na příklad švédským slavistou Jensenem ve zvláštní studii). A budeme doufat, že i v českém přebásnění toto věčně mladé dílo ovane čtenáře dechem opravdovosti a radostné lásky k životu.

OREST ZILYNSKYJ

Část první

Str.

- 7 *Aeneas* — jeden z hrdinů trojské války, podle starořímských bájí opustil po pádu Troje na příkaz bohů rodné město a po mnoha letech bloudění našel novou vlast v Itálii.
- 8 *Juno* — v římském bájesloví Jupiterova manželka a bohyně manželství. V řecko-trojské válce nadržovala Řekům, zatím co Trojané pronásledovala. Odtud také její nenávisť k Aeneovi.
A Venuši měl za svou mat — Aeneas byl synem bohyně Venuše a významného Trojana Anchisa. Po celou dobu řecko-trojské války podporovala Venuše Trojané a nyní se stará o další osud svého syna.
A jeho strýček, Paris mladý — podle trojské pověsti byl Paris syn trojského krále Priama a příbuzný Aeneův. Znesvářil bohyně Junonu, Minervu a Venuši tím, že byl vybrán za rozhodčího v jejich sporu o nejkrásnější bohyni, rozhodl podáním „jablka sváru“ ve prospěch Venušin. Tento tak zvaný Paridův soud se stal nepřímou příčinou trojské války.
Hebe — podle starověkého bájesloví byla Hebe dcerou Jupitera a Junony a číšnicí při hostinách bohů.
Kus chleba a sůl do plecháčku — uvítání chlebem a solí bylo projevem úcty a patřilo k běžným zvykům při zdvořilostních návštěvách.
Aeolus — podle řeckého bájesloví bůh větrů. Také ve Vergiliově Aeneidě posílá Aeolus Aeneovi na přání Junonino opačný vítr.
- 9 *Boreas, Notos, Zefír (Zefyros) a Euros* — bájeslovné ztělesnění větrů ze čtyř světových stran.
- 10 *Neptun* — v antických bájích bůh vodního živlu.
- 12 *Jak Laši v lesích když se skryli* — narážka na t. zv. hajdamácká povstání na Ukrajině v XVIII. století, za kterých polská šlechta často hledala záchranu před hněvem lidu v lesích.
- 13 *Zeus* — v římském bájesloví Jupiter, pán země a nebe, vládce bohů a lidí. Byl často líčen, jak hoduje v čele ostatních bohů.
Kdy takhle dostane se k Římu? — podle rozkazu bohů Aeneas měl plout do Itálie a tam založit římskou říši.
Až chán se vrátí vládnout v Krymu — narážka na připojení krymského chanátu k Rusku r. 1783.
- 14 *K Didoně jedou teď co hosté* — Dido byla bájeslovná punská královna, která prý založila město Karthago.

- 15 *Karthago* — ve starověku hlavní město kupecké otrokářské republiky v severní Africe. Vedlo s Římem dlouholeté války, zvané punské, a nakonec bylo Římany přemoženo a zničeno.
- 16 *Snad ryby z Donu vezete?* — Dido přirovnává Trojaný k čumákům, potulným obchodníkům, kteří v dávných dobách vozili na Ukrajinu z Krymu a Donu sůl a ryby. *Či z burlácků jste uprchlíci?* — burláci byli nádeníci, kteří tahali lodí proti proudu, bezprávní a krutě vykořisťováni svými zaměstnavateli.
- 17 *Jen z polévaných pěkných mis, z klenových talířků* — polévané nádoby a klenové talíře byly znamením zámožnosti.
- 18 *Hrdlička, sanzarička* — ukrajinské taneční písně. *On v širokánských kalhotách* — jde o t. zv. šaravary, barevné kalhoty s širokými nohaviciemi, které kozáci převzali od Turků. Při tanci se takové kalhoty musely držet v ruce.
- 20 *Syrivec* — nápoj z chleba, chlebový kvas.
- 21 *Jeťáb* — ukrajinský lidový tanec a píseň.
- 22 *Jak Moskal na vsi vyváděl* — Moskalem nazývali ukrajinští vesničané každého vojáka.
- 24 *S Olympu shléd na naši zem* — Olymp je hora v severním Řecku. Ve starověkém bájesloví to bylo místo, kde přebývali bohové. *Merkur* — podle starověkých bájí Diův posel, patron obchodu, poutníků a zlodějů.
- 28 *Ty katolíku* — v ústech pravoslavných Ukrajinců se stalo toto slovo v době náboženských bojů nadávkou.
- 30 *Amor* — bůh lásky, syn Venušin. Byl představován jako sličný okřídlený chlapec s lukem a šípem. Kotljarevskij se zde posmívá sentimentálním básním své doby.

Část druhá

- 34 *Palinurus* — kormidelník na Aeneově lodi, později spadl do moře a setkal se s Aeneem v podsvětí.
- 35 *Tam žije Acest, dobrý král* — Acestes, legendární král na ostrově Sicílii; původem Trojan.
- 36 *On bohabojný syn byl, otce ni po smrti se nezřikal* — Aeneas chystá tryznu za svého otce Anchisa, který zemřel za prvního pobytu Trojanů na Sicílii.
- 37 *Žebráky v městě shledávali* — na tryzny byli zváni a zdarma hostěni žebrači, aby se modlili za duši zemřelého.
- 38 *Když dopělí tu „Se svatými“* — začáteční slova pohřební písně u pravoslavných.
- 40 *Pod okry někde žáci pělí* — žáci si vydělávali zpěvem na různých slavnostech a svátcích. *Slepci si kobzy ladili* — kobza byl starobylý ukrajinský nástroj; hru na kobzy provozovali převážně slepci.
- 41 *Dares* — jeden z účastníků trojské války.
- 42 *Absent* — Absestes, ve Vergiliově Aeneidě jeden z Aeneových Trojanů. *Entellos* — podle starověkých bájí sicilský hrdina, který přibyl na Sicílii s Acestem.
- 43 *Rozřesu jako zima bábu* — srovnání je vzato ze známé ukrajinské národní pohádky „O bábě a mrazu“.

- 45 *Bakchus* — bůh vína a vinařství.
- 46 *Mars* — podle římského bájesloví bůh války. Jako u Homéra Ares, je Mars u Vergilia také na straně Trojanů. *Ganymedes* — podle řeckých bájí Diův šenkýř. Zeus ho unesl na Olymp, uchvácen jeho krásou.
- 48 *Uvidět medvědy si přál* — tanec s medvědem patřil k oblíbeným atrakcím ve starších dobách. Na Ukrajině medvědy vodili Litvané, to je obyvatelé Litevského knížetství, Bělorusové. *Iris* — podle starověkého bájesloví sloužící bohů, hlavně Junony, kromě toho byla bohyní duhy.
- 50 *Beroe* — ve Vergiliově básni Trojanka, žena Doriklova. Její podobu vzala na sebe Iris, aby přemluvila Trojaný k zapálení lodí.
- 53 *Pluto* — bratr Diův, podle starověkého bájesloví bůh podsvětí. *Persefone* — dcera bohyně země a úrody Cerery. Byla unesena Plutonem do jeho království a stala se jeho manželkou.
- 56 *S voly až do Slezska se vydal a na Krym pro sůl jezdil sám* — typický portrét čumaka. Obchod mezi Slezskem a Ukrajinou byl až do poloviny XVIII. století velmi čilý. Ukrajinští obchodníci nakupovali ve Slezsku plátno, železné výrobky a jiné předměty a vozili je volskými potahy na Ukrajinu.
- 57 *Anchises* — Aeneův otec. Ve Vergiliově Aeneidě se vypráví, jak Aeneas vynesl starého otce na zádech z hořící Troje, uchvácené Řeky.
- 60 *Kobylí hlava* — strašidlo z ukrajinské národní pohádky. *Neptane, jsi můj strýček přece* — podle Homérova eposu je Venuše neteř Neptuna, bratra Dia. Podle jiných bájí se zrodila z mořské pěny.

Část třetí

- 64 *O Sahajdačném zasptvali . . .* — Sahajdačnyj — kozácký vůdce na začátku XVII. století, proslavil se svými námořními taženými proti Turkům. *Siž* — opevněný kozácký tábor na jednom z ostrovů u dolního Dněpru. Od poloviny XVI. století byl střediskem obrany proti tatarským vpádům a odboje proti šlechticům. Byl zrušen Kateřinou II. r. 1775. Jsou zde vyjmenovány ukrajinské národní písně o různých historických událostech a postavách. V písních o „*poltavské bitvě s Švédy*“ se zpívá o vítězství nad švédskými útočníky u Poltav v r. 1709. Vzpomínka na Bendery, starou pevnost v Bessarabii, je vyvolána událostmi druhé turecké války koncem XVIII. století. V r. 1789 ruská vojska pod velením knížete Potěmkina obklíčila Bendery, v té době tureckou pevnost, a turecká garnisona bez velkého odporu kapitulovala. Favorit Kateřiny II. kníže Potěmkin žil v Benderách v přepychu, zato v ruské armádě, která tehdy obléhala mohutnou tureckou pevnost Izmail, šílil se hlad a různé nemoci, u kterých se zasloužil vlhký a studený podzim a nedostatek potravin. Na tento stav naráží slova „*bez halušek umírali*“.
- 65 *Kumy* — Cumae — přímořské město v jižní Itálii, stará řecká kolonie.

- 69 *Jsem žena Foiba, bába slavná, a zvou mě Kumská Sibyla* — ve Vergiliově Aeneidě, jakož i v jiných starověkých dílech, bylo „Sibyla“ jméno žen-proroků. Sibylám byl připisován dar hádat budoucnost, věštit. Byly obvykle kněžkami při chrámech boha Apollona. Sibyla Kotljarevského byla prý dívkou „za Švédů“, t. zn. v době rusko-švédské války, a vdaná byla tehdy, „když Tataři sem vnikli k nám“. (Tataři přepadali Ukrajinu od r. 1735, kdy se začala válka s Turky.) „Kobyly“, o kterých mluví Sibyla, pustošily ukrajinské stepi v r. 1748 a 1749.
- Foibos* — bůh Apollo, patron umění, básnictví a věštby. V trojské válce stál na straně Trojanů.
- Přec leccos na tom světě znám . . .* — v této sloce je Sibyla charakterisována jako typická vesnická čarodějka a zařikávačka.
- 70 *Sibylou to zle lomcovalo* — básník zde karikuje stav extaze, ve kterém věštily Sibylly.
- 72 *Orfeus, jak byl nedůstojný . . .* — Orfeus byl podle starověkého bájesloví veliký pěvec a hudebník, syn Foibův. Ztratil svou manželku Eurydiku, vydal se do podzemního království Plutónova. Okouzil svým zpěvem a hudbou jeho vládce a dostal dovolu odvést si Eurydiku, ale s podmínkou neohlédnout se na ni, dokud nevyjde z podsvětí. Orfeus podmínce nedostal a znovu Eurydiku ztratil.
- Herkules taky nebyl anděl* — Herkules — oblíbený národní hrdina řeckého bájesloví. Vykonal řadu hrdinských činů, neboť zbavoval zemi všelijakých příšer a nešťestí. Jedním z jeho hrdinských skutků bylo vyvedení psa Kerbera z Tartaru. To právě má na mysli Aeneas.
- 74 *Větévku jednu musíš mít* — jde o zlatou ratolest (symbol života), kterou měli přinést Persefoně — bohyni podsvětí.
- A jak budeš mít snítka v kapsě . . .* — v této sloce je zobrazen začarovaný les z lidových pohádek.
- 77 *Pop praštil vola mezi rohy . . .* — u starých Římanů rozšířené věštění podle vnitřnosti zabíjených zvířat.
- 79 *Pan Vergilius, všechna chodla* — v této sloce projevuje Kotljarevskij svůj postoj k římskému originálu a zdůrazňuje samostatnost svého vyobrazení pekla.
- 84 *Styx* — podle řeckého bájesloví řeka, která protéká podzemním královstvím.
- Převozník byl chlap zajímavý . . .* — podle starověké víry duše nebo vlastně stíny zemřelých převážel do podsvětí Charon.
- 86 *Kahal* — shromáždění židovských stařešin, zde přeneseně — velká a hlučná skupina.
- 89 *Tři hlavy měl, byl flekovatý* — mluví se tu o pekelném tříhlavém (nebo i mnohohlavém) psu Kerberu, jenž hlídal u vchodu do podsvětí. Do Tartaru pouštěl, ale nikoho nevyпустиł odtamtud.
- 91 *Tam pány za to mordovali* — zde začíná proslulá satira na současné poměry ve společnosti.
- 92 *Mniši i popi, krutopopi* — krutopop je ironická přezdívka v duchu lidové etymologie místo titulu „protopop“, což jest vyšší kněžská hodnost.
- 95 *Zapomněl osmé přikázání* — osmé přikázání u pravoslavných: nepokradeš.
- 99 *Vědmy a čarodějně báby na kole tady lámali . . .* — tato sloka líčí staré lidové představy o vědmách, zařikávačkách a j.
- 102 *A o monádách, ekliptice* — monada byl hlavní pojem idealistické filosofie Leibnizovy, která vládla v XVIII. století také na ukrajinských školách. Označoval „jednotlivé

aktivní a duchovní substance“, které měly být podle této filosofie základem rozmanitosti jevů vesmíru.

- 107 *Seredná baba houkla na ně* — jde o bájeslovnou postavu Tisifony. Tisifona je jedna z Furií, bohyň pomsty, které pronásledovaly lidi za jejich provinění po celý jejich život i po smrti. Seděla před vchodem do Tartaru, a jakmile duše zemřelého byla odsouzena, Tisifona ji bičovala a pak zahnila do Tartaru.
- 108 *Že v pekle Aiak soudcem je* — Aiakos, hrdina řeckých bájí, syn Diův a Aiginin. Po smrti jej bohové za jeho spravedlivost odměnili tím, že ho jmenovali soudcem duší zemřelých.
- Tajemné síly otevřely . . .* — Aeneas zde vstupuje do Elysia, podzemního ráje, sídla blažených.
- 111 *V županech pestrých, v karmazínech . . .* — pestré župany, karmazíny — oblek panstva a vyššího důstojnictva, pro něž není v ráji místa. *Karmazín* — červené sukno.
- Ti, co křičí: „Modleme se!“* — jáhnové.
- Ti se zlatou lepici* — popi, kněží, neboť zlatá čepice byla součástí obřadního roucha popů všech hodností.
- 114 *Havran* — jarní hra, již se účastní převážně děvčata.
- 116 *Pak dala do velkého džbánu . . .* — v této sloce jsou vyjmenovány byliny, jichž se užívalo při věštění.
- 117 *Nějaké nohy pantofel* — narážka na to, že Římané budou vládnout světu do té doby, dokud se nepokolí papeži, hlavě katolicismu, a nebudou mu líbat pantofle.

Část čtvrtá

- 119 *Tři obědy jak nedeňkuješ . . .* — Kotljarevskij zde napodobil žertovnou hatmatilku rozšířenou v té době mezi žáky. Vzniká přesunutím části slov a změnou slovního základu. Často se vyskytovala i v lidových anekdotách. Těmto dvěma slokám je třeba rozumět takto:

Tři deňky (ukraj. dny) jak neobědváš,
zakručí to v žaludku,
tvé srdce se zúží,
začne tě svírat ve střevech.
Když jazyk hodně zchlamstá
a břicho se nacpe,
pak raduje se duše hned,
o zem žalem praštíš
a hlad zapomeníš,
čert z zámutku odběhne.

A k čemu marně mlít hubou,
měšcem raděj zacinkej,
nenajíš se písničkou,
dušičku penězi potíš.

Dáš-li mi z míšku pár grošů,
uslyšíš třeba novinku,
a co tě čeká, dozvíš se,
kam na člunech se plaviti,
jak Junoně se zalíbíti,
jak zaminervi (zmoudří) Aeneáš.

- 122 *Prokletý ostrov v cestě máme . . .* — ostrov Aiaia, na kterém, jak se vypráví v Homérově Odysseji, bydlila kouzelnice Kirké, jež proměnila část Odysseových společníků ve vepře. Odysseus, který se stal kouzelníčiným milencem, ji potom uprosil, aby jim byla vrácena lidská podoba.
- 123 *A jak už Chochol všechno smese . . .* — Chochol, výsměšná přezdívka, kterou dávali Rusové ukrajinským vesničanům podle odlišného způsobu stříhání vlasů. Zde má Kotljarevskij na mysli osud nevolníka, který dře pro pány jako vůl. *Své „nie pozvalam“ tady ztratí* — narážka na t. zv. liberum veto, t. j. právo veta, které měl každý člen na sněmech šlechtického Polska. V první polovině XVIII. stol., v době zostřeného skupinového boje mezi magnáty a šlechtou, stalo se maření sněmovních usnesení obvyklým zjevem, takže tím byla činnost ústřední královské vlády téměř paralysována a Polsko bylo vydáno do rukou vzájemně nepřátelských panských rodů.
- 124 *Francouzi, drábi, hrdlořezi . . .* — když se Kotljarevskij zmiňuje o tom, že Francouzi „do hrdla zakousnou se krátce“ a že „vezíce ve psi kůži“, „koušou lidem kotníky“ a „stěhají i na svého vládce“, má na mysli období vnitřních bojů za velké francouzské buržoasní revoluce, kdy bylo proti nepřátelům revoluce použito teroru a kdy byl popraven král.
- 125 *Romenský tabák pokouje* — městečko Romny nedaleko Poltavy bylo známé svým tabákem. *Tiber* — hlavní řeka Latie, na jejích březích se rozkládá Řím.
- 126 *Latinská byla zem i řeka . . .* — latinská země, zvaná Latium. Ve starověku to byl jeden ze tří západních krajů střední Itálie. *Latin* je bájeslovný král Latinů. Ve Vergiliově Aeneidě jsou za jeho rodiče pokládáni Faun — bůh polí a lesů, a nymfa Marica, u Kotljarevského: Merika. *Jen kraslicemi kutáleli* — hra s kraslicemi byla známa i ve starých Čechách. Byla pro kapsu mnohem méně nebezpečná než hra v karty.
- 128 *Hned přes pole tam Turnus stávil* — Turnus byl podle Vergiliovy Aeneidy král Rutulů, italského kmene pokořeného Římany. Tento kmen žil v Latii ve městě Ardeji. Turnus byl synovec královny Amaty, Latinovy manželky. *Svatěbní šátky uchystalí* — na znamení souhlasu k svatbě dávala dívka na Ukrajině starosvatům vyšívané šátky nebo ručníky.
- 130 *Rjabko, tetřivky, salamacha* — ukrajinská jídla.
- 134 *Obrazů vezli plnou fúru . . .* — obrazy uvedené v textu zdobily pokoje ukrajinských pánů a kozáků v XVIII. stol. *Král Hrách* je pohádková postava. Další obraz znázorňuje vítězství proslulého starověkého dobyvatele *Alexandra Makedonského* nad indickým králem *Porem*, který se mu nechtěl pokorit. Jeho námět je převzat ze středověkého eposu „Alexandreidy“, který byl znám i na Rusi. Dále

je upomínán populární obraz kulikovské bitvy mezi Rusy a Tatary. V popředí je soubor ruského bohatýra *mnicha Peresvěta* s tatarským bohatýrem Čelubejem. Obraz se jmenoval „Mamajevovo pobojiště“. Jiným thematem starých obrazů byly často činy *Iliji Muromce*, ústřední postavy ruských bylin a později pohádek. Zvláště populární bylo jeho vítězství nad *Slavíkem Loupežníkem*. Obrazy příhod bohatýra *Bovy Koroleviče* vznikly na základě rytířské povídky ze XVII. století. *Polkan* byl pohádková bytost, podobná starověkým kentaurům, půl člověka a půl koně. Dále se upomíná obraz *Maxyma Zalizňaka*, slavného vůdce selského povstání proti polské šlechtě na Pravo-břežní Ukrajině v r. 1768. Francouz *Louis-Dominique Cartouche* (zde Kartuš) (1693 až 1721) byl náčelníkem početné lupičské bandy, která působila v Paříži a jejím okolí. Byl zrazen jednou blízkou osobou, Cartouche teprve před popravou, ke které byl odsouzen, prozradil lidem, s nimiž byl ve spojení, včetně představitelů vznešeného panstva. Cartouchovy příhody sloužily jako materiál pro dramatická díla. Odtud jeho popularita i v lidové tradici. *Semen Harkuša* (1739—1784) je známý povstalec, který koncem XVIII. st. přepadl statkářské usedlosti. Harkuša se těšil velké popularitě v lidu. O jeho boji proti ukrajinským pánům se mezi lidem mnoho vyprávělo. *Vaňka-Kain* — známý zloděj, žil v první polovině XVIII. stol. Postava ruských lidových povídek.

- 136 *Aršín* — stará ruská míra, asi 70 centimetrů. *Bachmutské, krymské soli dosti* — sůl se dovážela na Ukrajinu v dobách Kotljarevského převážně z Bachmutu v nynějším Donbase a z Krymu. *Aeneus, noster magnus pánu . . .* — v tomto proslovu Aeneova posla Kotljarevskij vtipně paroduje učenou řeč studentů XVIII. st., kteří s oblibou míchali do rodného jazyka latinská slova nebo výrazy. V barokní literatuře, zejména v proslovecích, byla taková slovní míchanice velmi rozšířena; byla považována za projev erudice a tak zvaného vysokého stylu. Proslov posla v převodu do běžné mluvy zní:

Aeneas, náš veliký pán
a slavný Trojanů rek,
po moři rejdil jako cikán,
nyní poslal nás k tobě, ó králi!
Prosíme, pane Latine,
nechat naše hlava nezahyne,
nám žít v své zemi dovol,
ať za peníze, ať zdarma,
my děkovati budem dosti
vždy za milost tvou.

Ó králi! Buď našim mecenášem,
ať lásku tvoji chválíme,
Aeneovi budiž bratrem,
neoslýš nás, ó nejdobrotivější!
Aeneas, vůdce ve všem zdárný,
spanilý, pěkný, lepotvárný,
uvidíš sám osobně!

Poruč ty dárky přijmouti,
vybírej, co chceš, ber si směle,
sobě a svoji rodině.

- Caius Cilnius Maecenas* — velmož a státní činitel v době císaře Augusta v Římě, podporovatel básníků.
- 137 *Kouzelný koberec . . . za krále Chmela utkán jest* — pohádkový motiv, stejně jako u dalších dárků.
Tady je ubrus, slezská práce — plátěné výrobky se v XVIII. stol. dovážely na Ukrajinu převážně ze Slezska, částečně také z českých zemí.
- 138 *Pendosové* — na Ukrajině výsměšný název pro Řeky, od řeckého slova „pente“ — pět.
- 139 *Sikizka, derenivka* — druhy ukrajinských kořalek.
Opišhanské slivky — městečko Opišňa na Poltavsku proslulo výborným druhem sliv.
Pražné ořechy — obyčejné ořechy se nasypou do rozpálené pece a potom se dají do studené vody.
Lypjanka — vesnice na Poltavsku, byla známa chovem hovězího dobytka.
- 141 *Berlinka* (berlinka), *dorméza* (dormeuse), *rydvan a porte-chaise* — starodávné ekvipáže. První tři jsou obměnami krytého kočáru. Berlinka a rydvan jsou šlechtické a panské cestovní kočáry. Dormeuse — totéž, ale jak svědčí sám francouzský název (od franc. dormir — spáti), měkký kočár, uzpůsobený pro spaní po cestě. Porte chaise — nosítka, do nichž se nezapřahali koně, nosili je sluhové.
Hajduci — v daném kontextu sluhové u panských dvorů.
- 146 *Dragoman* — tlumočník při vyslanectví, diplomatické misi nebo na jednáních; turecké slovo.
- 150 *Kdo Moskala už převez dávno* — básník přirovnává Trojany k Rusům, proslulým v té době v celé Evropě svou chrabrostí.
- 151 *Slyšel, jak hulákají, třetí, házejí čapky do povětrí* — obrázek kozáckého shromáždění. Házení čepic bylo znamením souhlasu.
- 153 *Kdo bude z vás proviantmajstr . . .* — proviantmajstr v carské armádě měl na starosti materiální záležitosti, hlavně stravování. Proviantmajstři měli obyčejně hodnost generála. *Krigscálmajstr* — úředník při vojsku, který řídil peněžní záležitosti.
- 155 *Musy* — dle řeckého bájesloví bohyně umění a vědy.
Parnas — horské pásmo v Řecku, kde podle starověkého bájesloví přebývaly Musy.
Bojaři hned zkomponovali manifest k lidu — bojaři — název šlechty v Rusku a na Ukrajině. Jménem bojařské dumy (sněmu) se vydávala důležitá státní prohlášení.
- 156 *Setníci na koních tam byli . . .* — zde a v další strofě vzpomíná Kotljarevskij na administrativně vojenském zřízení na Ukrajině ve druhé polovině XVII. stol. a v první polovině XVIII. stol.
Setníci, chorunží, atamani, esaulové a j. — různé hodnosti v kozáckém vojsku v té době.
- 157 *Asmodej na ně nestačí* — Asmodeus byl v mythologii démon, duch smyslnosti.
Vintovky, pušky do skladu . . . — různé druhy střelných a sečných zbraní, jimiž bylo vyzbrojeno kozácké vojsko i carská armáda. *Buldynok* — krátká záporožská puška. *Janičárky* — pušky, jimiž bylo vyzbrojeno turecké elitní vojsko — janičáři, zformované ze zajatých křesťanů. *Hákovnice* — velké pevnostní pušky.
Tkalcovské stavy, holovraty . . . — v této a další strofě je žertovně líčena příprava

- k válce, a to v duchu lidových humoristických zkazek a pořekadel o tom, jak se zbraněmi stávaly věci domácí potřeby a vojáky staré báby a j.
- 158 *Nebylo Tuly v době dávné* — ruské město Tula bylo proslulé svými zbrojními závody, zejména v době Petra I.
- 159 *Daň vybírali ze dvorů* — daně se v té době platily za jednotlivá hospodářství.
- 161 *Janusa, zuřivého boha . . .* — Janus — podle římského bájesloví byl zobrazován s dvěma obličejí, jedním ven a druhým dovnitř chrámu. Když začala válka, Římané Janův chrám otvírali na znamení toho, že země je ve válečném stavu.
- 162 *Za vlády spravedlivé Diky . . .* — Díké neboli Astraea — bohyně spravedlnosti. Podle bájesloví žila Astraea (hvězdná dívka) na zemi v „zlatém věku“, který ve své báni „Práce a dnové“ opěvoval řecký básník Hesiodos (VIII.—VII. stol. před n. l.). *Gevaltigr* — důstojník v carské armádě, který vykonával policejní funkce. Tato hodnost byla v armádě zavedena Petrem I. a zrušena po reformě r. 1861.
- 164 *Tyrrhenský Mesentius* — legendární král Etrurie (italská provincie), který pomáhal Rutulům.
Jak Lubenský pluk vedl k slávě — vzpomínka na válku proti Švédům v době Petra I.
- 165 *Ten popsý panchart Acentin* — Aventinus byl synem kněžky Rhey a Herkula.
Ataman zvol se Pokotilos . . . — Pokotilos — ukrajinské příjmení Pokotylo a řeckou příponou. *Karaspulo* — opět ukrajinské příjmení Karas s řeckou příponou. *Morea* — řecký poloostrov, *Delta* — poloostrov vedle Bosporu, *Kefalos* nebo Kefalonie — ostrov v Ionském moři. Kotljarevskij s humorem ztotožňuje starověké Hellény se současnými Řeky, připisuje starověkým Řekům obchodní sklony současných Řeků na Ukrajině. *Caekulus, kovář boje lačný . . .* — syn Vulkana, boha ohně a kovářského umění, Turnův spojenec, Latin z města Praeneste (nyní Palestrina), asi 20 mil od Říma.
Jak s Dorošenkem Sahajdačný se pyňnil s vojskem kozáckým — Dorošenko a Sahajdačný byli dva kozáci vůdcové v XVII. stol. Tato strofa parafrázuje známou kozáckou píseň.
- 166 *Messap, Neptunův syn to byl* — vůdce etruských kmenů.
Agamemnonec Halaesus — to jest potomek krále Agamemnona, jedné z ústředních postav pověsti o válce trojské a Homérovy Iliady. U Kotljarevského Halaesus i Thales. *Aurunci, Sidičani, Kalesci, Sitikuljani . . . Argavec, Labiž, Sakranci* — starověké italské kmény usdlé v Latii a na Sicilii; některá jména jsou doložena, některá zkomolená nebo vymyšlena.
- 167 *Theseovič pan Hippolyt . . .* Hippolytos, syn Thesea, legendárního krále, zakladatele athénské státní. Poznámka „i macechu svou pobláznil“ se vztahuje k lásce jeho macechy Faidry k němu.
Kamila — Camilla — dle bájesloví dcera krále Metaba z Priverna, města Volšků (kmen ve staré Itálii). Otec ji vyučil válečnictví, vynikla v bojích statečností a houževnatostí. Byla zabita Arruntem.

Část pátá

- 171 *Tu před ním stojí starý děda* — v podobě „rákosového dědy“ Kotljarevskij popisuje boha řeky Tiberu — Tiberina.

- Jul město Albu zařídí . . .* — Julius, jinak zvaný Askanius — syn Aeneův. Město Alba — Alba Longa — město, které prý Julius založil. Jeho nástupcem byl mladší bratr Silvius, z jehož rodu vzešli Romulus a Remus, kteří o tři sta let později založili Řím.
- Arkadští* — řecké plemeno, které se ve starověku usídlilo v jižní části Řecka (na poloostrově Peloponesu). V Aeneidě jde o legendární vystěhovalce z Arkadie, kteří pod vedením krále Euandra přesídlili do Itálie a usadili se v Latii, kde byl později založen Řím. Podle Vergiliový básně byl Euander ve válce s Latiny a Rutuly Aeneovým spojencem. V dalších strofách se dočteme o vzniku spojení mezi Aeneem a Euan-drem a o jmenování Pallanta, syna Euandrova, vůdcem Arkadů, Aeneových spojenců.
- 176 *Chválil kousky Heraklovy* — Euander vypráví o jednom hrdinském činu Heraklově (Herkulově), jak zabil zbojníka Kaka, když ten mu ukradl ze stáda několik krav. Tato událost se sběhla nedaleko Euandrova sídelního města Pallantea. Na místě tohoto činu postavil Euander obětiště k Herkulově počtě.
- 177 *Vulkán* — Vulcanus, bůh ohně a kovářského umění, syn Jupiterův a Junonin. Starověké báje jej zobrazují jako neohrabaného, kulhavého a učouzeného. V Homérově Odysseji se jmenuje Hefaistos a za jeho manželku je označena bohyně Afrodita (Venuše). Ve stopách Homérových i Vergilius v Aeneidě představuje Vulkana a Venuši jako manžele.
- 179 *Jak tulské pouzdro na tabák* — v ruském městě Tule se vyráběly krásné luxusní předměty ze dřeva.
- 180 *Na Pathos odlétla v něm hned* — Pathos bylo město na Rypiu, známé Venušíným chrámem.
- 185 *Opodál malý Kulihrátek . . .* — obrázky na Aeneově štítu jsou vzaty z pohádek.
- 190 *Turn do nosu jim strčil tympu* — žert rozšířený mezi mladšími seminaristy. Aby se některý jejich kamarád vzbudil, strčili mu do nosu papírovou trubičku s bavlnou a zapálili ji.
- 191 *Kupido* — bůh lásky.
- Kybele* — Cybele — matka Jupitera, Junony, Neptuna a jiných bohů, manželka Saturnova, který podle bájesloví vládl bohům a lidem před Jupiterem.
- 192 *Ida* — hora na ostrově Krétě, kde byl kult Kybelin rozšířen.
- 193 „*Anathéma!*“ — „Buď proklet!“ — rozhodující výrok v pravoslavné formulaci klatby.
- 195 *Nisus a Eurialus* — nejsympatičtější hrdinové Vergiliový Aeneidy jak svou odvahou a bojovým zápalem, tak i svým sebeobětavým přátelstvím. Kotljarevskij ukázal Nisa a Euriala jako vlastence, pro které je služba otčině nejvyšším a nejčestnějším úkolem.
- 207 *Peccatum činíš, milý frater . . .* — opět příklad makaronské mluvy. Je třeba číst:
- Hřích činíš, milý bratře,
smrt nevinnému dělat chceš.
Já jsem ten blázen, zákeřník, první zbojník
i hajdamák a největší ničema . . .
- 213 *Pegas* — podle řeckého bájesloví okřídlený kůň, který přináší Diovi hrom a blesk. Později je to kůň Mus.
- 219 *Ten první přetrumf výškou směle Tarase* — sluha Kočubeje — Taras, sluha poltavského pána Kočubeje, současník Kotljarevského, byl znám po celé Poltavě svou obrovskou postavou.

- 228 *Frygijské plémě* — Frygijci nazývá někdy Vergilius Trojany.
- Prometheus* — jedna z nejpoutavějších postav starověkých bájí, bojovník za lidské štěstí proti krutosti bohů. Verš „*jenž ukradl oheň do lulky*“ naráží na bájeslovnou událost, že Prometheus ukradl oheň s Diova oltáře a přinesl ho lidem.
- 230 *Ta sprostá děvka kytheronská* — kytherská — podle ostrova Kythery, na jehož hoře prý pobývala Venuše a kde byl její kult zvlášť rozšířen.
- Jak dlouho, co sám Vulkán s Martem ji in flagranti nachytl . . .* — v Homérově Odysseji se vypráví, jak Hefaistos (Vulkan) přistihl svou manželku Afroditu (Venuši) na milostném dostaveníčku s bohem války Areem (Martem), přikryl je měděnou sítkou a potom na to místo přivedl všechny Olympany. U Kotljarevského trestá žárlivý muž v duchu starých lidových zvyků.
- Vrbovi zlaté vyrostlo* — vrba je podle ukrajinských lidových pověr stromem neštěstí. Juno chce těmito slovy říci, že tam, kde je u něčeho Venuše, vždy bývá nějaké hoře a neštěstí.
- 231 *Tváří se tady jak Zuzana* — podle biblického podání postava ctnostné krásné dívky. Byla pronásledována dvěma starci, kteří když nedosáhli jejího souhlasu, aby se jim vzdala, obvinili ji z nemravnosti. U soudu ji zachránil prorok Daniel.
- 233 *Syn výlepnice ze Stechivky . . .* — Stechivka — vesnice nedaleko Poltavy. V této strofě a dalších jsou vyjmenováni Aeneovi spojenci podle básně Vergiliový. Kotljarevskij jim však dává typické rysy dobrodruhů a šibeničnicků své doby.
- 249 *Jde k němu v plášti Sychaeově* — jen jedenkrát, v této strofě, připomíná Kotljarevskij Didonina zabitého muže Sychaea.
- 253 *Arkadský podhomoři* — podkomoři — ve feudálním Polsku správce královských statků, později úředník, který rozsuzoval pře o půdu mezi šlechtou.
- Do úst mu daly pětáky* — ve starověku existovala víra, že duše zemřelých musí platit Charonovi za převoz přes řeku Styx. Proto se mrtvému dávala do úst mince.
- 254 *Pak přišel se zlomenou svíčí . . .* — Kotljarevskij se zde posmívá scholastickým „učě-ným“ proslouvům.
- 255 *Řek poslům: „Pacem omnibus!“ . . .* — Aeneův proslav převeden do normální mluvy zní:

. . . řeč poslům: „Pokoj všem!
Latinus je král nepokojný
a Turnus je nejhorší hlupák.
A proč byste měli se mnou bojovat?
Latina považují za slepého,
k vám, senátoři, lásku mám;
Latinu dám rád pokoj,
dovolují pochovat mrtvé
a není zlosti proti vám.

Jen Turnus je mým nepřitelem,
sám tedy musím bojovat;

velí tak osud, aby Aeneas
vám byl králem, Amaty zet.
Chci přivést už ke konci válku,
udělám s Turnem souboj —
nač krev všech dál prolévat?
Zda Turnus bude či Aeneas
latinským žezlem panovat,
ukáže meč nebo bůh.“

- 258 *Do ohně zašli házet huše . . .* — podle římských pohřebních obyčejů se při spalování mrtvolý házely do ohně různé předměty, jichž měl nebožtík po smrti užívat.
- 260 *Když hle, od chána Diomeda* — Diomedes — postava Homérově Iliady. Spolu s jinými řeckými hrdiny (Achajci) bojoval proti Troji. Po pádu Troje přišel do Itálie a založil zde několik měst. Titul chána mu dal samozřejmě Kotljarevskij.
- 261 *Kde najdete takové děčko . . .* — Diomedes má na mysli Aeneovu lásku k otci Anchisovi, když ho vynesl na zádech z hořící Troje.
- 262 *Botičky v Toržku kupované* — severoruské město Toržok bylo známé výrobou bot. Čabraka — z franc. chabraque — pokrývka, zvláště na koně.
- 265 *Laurentum* — město v Latii, Latinovo sídlo.
- 269 *Puškarivka, Mylci, Mali-Budyšča, Horbanivka* — vesnice v okolí Poltavy.
- 271 *Juturna* — podle římského bájesloví vodní víla, sestra Turnova, zplozená Jupiterem.
- 284 *Třasák* — lidový tanec.

IVAN PETROVYČ KOTLJAREVSKYJ • AENEIDA

NESMRTELNÍ, SV. 23 / ŘÍDÍ RUDOLF VÁPENÍK A DALIBOR
PLICHTA / PŘELOŽILI MARIE MARČANOVÁ, ZDEŇKA HANU-
SOVÁ A JAN TUREČEK-JIZERSKÝ / ILUSTROVAL MIROSLAV
VÁŠA / VYDALO STÁTNÍ NAKLADATELSTVÍ KRÁSNÉ LITE-
RATURY, HUDBY A UMĚNÍ, N. P., JAKO SVOU 333. PUBLIKACI
V REDAKCI KRÁSNÉ LITERATURY / PRAHA 1955 / ŠÉFREDAK-
TOR JAN ŘEZÁČ / ODPOVĚDNÁ REDAKTORKA VĚRA MINÁ-
TOVÁ / TECHNICKÝ REDAKTOR JINDŘICH ŠTASTNÝ / KOREKTOR
LUDĚK KUBIŠTA / Z NOVÉ SAZBY PÍSMEM CICERO OLD
FACE VYTISKLA OFSETEM SVOBODA, GRAFICKÝ ZÁVOD,
N. P., PRAHA XVI / VYDÁNÍ PRVNÍ / NÁKLAD 5400 VÝTISKŮ
301 134 / 107.721/54/SV2 / 333 / 8% / SAZBA 23. IX. 1954 / TISK
15. II. 1955 D04005 / 13,06 PLÁNOVACÍCH ARCHŮ / 16,23 AUTOR-
SKÝCH ARCHŮ / 16,51 VYDAVATELSKÝCH ARCHŮ / PAPÍR
7209-05, FORMÁT 70 × 100 cm, 100 g / CENA BROŽ. 41,80 Kčs, VÁZ.

49 Kčs / 1. 10. 1953

